

PERSONHISTORISK TIDSKRIFT

1921

UTGIVEN

AV

PERSONHISTORISKA SAMFUNDET

GENOM

D:R S. HILDEBRAND

ÅRG. XXII.

HÄFT. 3—4.

INNEHÅLL.

	Sid.
Raphaël Trichet Du Fresne och Johan Leijoncrona. Av OLOF GRANBERG	183
Identifiering av några medeltida kvinnonamn. Av FRANS DE BRUN	204
Brev från J. G. Oxenstierna till Fredrik Sparre år 1789. Meddelade av H. v. D.	209
Göteborgssläkter från 1600-talet. 2. von Egmont. Av H. FRÖDING. Den genealogiska delen av ALVINA WIGERT	222
Cremer. Adl. ätten nr 713. En på Svenska och Finska Riddarhusen icke upptagen, i Finland fortlevande gren (Kræmer). Av OSMO DURCHMAN	231
Thomas Cletcher. Av OLOF GRANBERG	241
Recensioner	242
Smärre meddelanden	248
Frågor	254
Insända böcker	255

ILLUSTRATIONER.

Porträtt af Raphaël Trichet Du Fresne och Johan Leijoncrona. Olivier von Egmonts exlibris; Peter von Egmonts namnteckning.

MEMORIAE AETERNAE. RAPHAELIS. DV FRESNE.
VIRI. DE. LITTERIS. LITTERATISQ. OMNIBVS. BENEMERITI.
VIXIT ANN. L. MENS II.
VXOR. CONIUGI. KARISS. PONEND. CVRAV.

RAPHAËL TRICHET DU FRESNE

Efter ett kopparstick av Abr. Bosse.

JOHAN LEIJONCRONA.

Efter en ojemålning av Sébastien Bourdon i Lewenhauptska porträttsamlingen på Sjöholm.
(Foto. i Svenska Porträttarkivet).

Raphaël Trichet Du Fresne

och

Johan Leijoncrona.

Av Olof Granberg.

Karl Gustaf Tessin skrifver 15 aug. 1759 i sin dagbok att han »af Herr Torpadius i stora Kansliet till låns bekommit: Inventaire des Raretés, qui sont dans le Cabinet des Antiquités de la Sérenissime Reine de Suède, fait l'an 1652, originalmanuskript af Raphaël Trichet Du Fresne de Canges, Drottningens vice bibliotekarie»¹ och tillägger beträffande tavlorna: »Denne artiklen vore intressantast af alla, näst medaljerna, om intet mästarnas namn saknades. Bourdon, och ingalunda Du Fresne, hade bordt upp-rätta förteckningen å målningar, som fordra så till sägandes sitt eget språk».

Denna franska handskrift, som jämte ett ex. på svenska för-varas i KB., har i sin helhet avtryckts av M. A. Geffroy i hans »Notices et extraits des manuscrits . . . dans les bibliothèques . . . de Suède» och delvis av John Böttiger och mig i våra resp. arbeten rörande drottning Kristinas konstsamlingar. Alla, som tagit del av detta inventarium, ha beklagat den fullständiga frånvaron av mästarnamn och de ytterst bristfälliga beskrivningarna av konst-verken. Förteckningen röjer en person med ringa bildningsgrad. Särskilt i ögonen fallande är att han i sina knapphändiga beskrivningar av påtagligen mytologiska eller allegoriska konstverk endast sällan använder mytologiska eller allegoriska namn och i allmänhet åtnöjer sig att skriva »un homme romain», eller »une femme nue», o. s. v. — ett undantag är »Cupidon», som ofta förekommer.

Den omständigheten att inventariet d. 24 sept. 1653 är undertecknat av Du Fresne, vilken, såsom vi skola se, blott under

¹ Anf. av FR. SANDER, *Nationalmuseum*, I, s. 32.

ett och ett halvt år var Kristinas *garde des tableaux*, har gjort, att man — förf. bl. a. — i likhet med Tessin tagit för givet, att Du Fresne är inventariets författare. Denne har fått lida mycken smälek för sin förmenta klumpighet vid beskrivningarna och sin grova okunnighet i den mytologisk-allegoriska terminologien. Men denna attribution innebär, såsom jag här nedan skall visa, en uppenbar orättvisa mot honom. Det var icke *han* som skrev inventariet. Det var av annan person, det var avfattat redan före Du Fresnes ankomst till Stockholm, och Du Fresne var icke i likhet med inventariets upprättare en ganska obildad person, utan en lärd i smått, bl. a. väl förfaren i konstens historia.

Den 14 april 1649 hade¹ den berömda konstkammaren från Prag jämte biblioteket och det levande lejonet, »såsom öfwersände Segerteckn af thet eröfrade Kongl. Slottet i Böhmen», med ett svenskt skepp från Stralsund anlant till den svenska huvudstaden, och 10 januari 1650 utfärdade Kristina följande instruktion för »konstkammarskrivaren»:

Efter som Wij hafve resolveradt, att uthi våre konstcammer her i Stockholm under holla stadigt een skrivvare, som dhe saker och rariteter som der anten allaredo äre, eller och framdeles inkomma, och der i förvaring leggas kunna, så ock hvadan dhe komma, hvadh dhe kosta och hafwa till att betyda, skall opteckna, jemvel och hvadh der af uthtages och till hvem sådant lefvereras, af den deth undfår sig låta qvittera, altså en riktig och oförfalskat book, af tree ens lydande exemplar, af hvilka den ena uthi constcammeren skall blifva liggandes, det andra förvaras uthi Vårt cabinett och deth tredie exemplaret skall af ho[no]m öfverleveras vår Rijksmarskalk, deröfver åhrligen giöra och förfärdiga på deth icke någoth af dhe saker, som uthi constcammeren blifva förwaradhe må igönom eth eller annat tillfälle förrychias, wanskas eller ombytas — bestå wij denne konstcammerskrivaren för samma sin tjänst till kostpengar månadtligen sex RijksDaler och åhrligen i lön pengar Ett hundra Dlr Sölvermynt item comiss för Ett hundra Dlr Sölvermynt.²

Av denna instruktion framgår, att konstkamarskrivaren hade till åliggande att bokföra alla till konstkammaren inkomma föremål och att anteckna 1) varifrån de kommo, 2) vad de kostade och 3) vad de framställde. Dessutom skulle det uppges, om något föremål av en eller annan orsak ur konstkammaren uttoges. Men någon anteckning om resp. mästarenamn ifrågasattes alls icke. Inventariet, som skulle utföras i tre exemplar, av vilka det ena

¹ Enl. *Theatrum Europæum*.

² K. Reg. 10 jan. 1650. Anf. — dock utan kommentarier — av J. BÖTTIGER, *Bronsarb. av Adr. de Fries i Sverige*.

skulle förvaras i konstkammaren, det andra i drottningens kabinett och det tredje hos riksmarskalken, skulle varje år på nytt uppläggas. Vem den förste konstkammar skrivaren var, omtalas icke. Att det icke var Du Fresne, är lätt att finna.

Raphaël Trichet Du Fresne var född i Bordeaux i april 1611² och dog i Paris 4 juni 1661. Han var son till advokaten Pierre Trichet, bekant som latinsk skald. Tillnamnet Du Fresne antog först sonen Raphaël Trichet, kanske efter modern. I alla händelser hette han icke, som Tessin tog för givet, Du Fresne du Canges och räknade säkerligen ingen släktskap med den berömde historikern och filologen från Amiens. John Böttiger kallar honom i sin bok om Adriaen de Fries »Marquis Trichet Du Fresne», och jag har efter honom upptagit denna titel, utan att undersöka med vad rätt han fått den. Den återfinnes emellertid icke i samtida handlingar eller i äldre litteratur. Han var i verkligheten icke ens adelsman.

Trichet Du Fresne kom i unga år till Paris, där han tidigt under umgänge med konstnärer och lärda gjorde sig förtrogen med böcker, målningar och antikviteter, trädde i hertigens av Orléans tjänst och företog för hans räkning åtskilliga resor, varunder han för sin herres räkning uppköpte antikviteter och konst saker. År 1640 finna vi honom som korrekturläsare vid det då upprättade K. boktryckeriet — en befattning, som ju icke kunde förlikas med okunnighet. Daniel Huet, den blivande biskopen, som vid blott 22 års ålder sommaren 1652 åtföljde Mazarins bibliotekarie Gabriel Naudé till Stockholm, berättar att Trichet var i deras sällskap,³ vilket Magnus von Celse citerar.³

Om ankomsten till Stockholm av den undan frond-oroligheterna flyktade Gabriel Naudé och hans talrika följe, i vilket sålunda bl. a. Trichet Du Fresne befann sig, berättar den av Kristina inbjudne reformerte prästen Samuel Bochart i ett brev till den lärde Isaac Vossius från mediet av juni 1652,⁴ att han och hans följeslagare ankommit till huvudstaden d. 7 i samma månad. De hade något försinkat sig under resan, men detta finner Bochart helt naturligt, ty »quand on va par grandes troupes, comme nous estions,

² *Nouvelle biographie générale*, XLV (Paris 1866).

³ *Pet. Dan. Huetii, episcopi abrinensis, Commentarius* ... Amst. 1718, s. III: »Nuntiabatur interea Gabrielem Naudeum & Raphaëlem Trichetium Frenæum è Gallia evocatos a Regina.»

³ M. VON CELSE, *Bibliotheca regia Stockholmensis historia*, Stockholm 1751: »Stockholmiam ille (Naudæus) accessit æstate media an. 1652 cum Raphaele Tricheto Frenæo».

⁴ Tr. i H. WIESELGREN'S *Drottning Kristinas bibliotek och bibliotekarier*.

on n'a pas toujours des chevaux a point nommé». De kommo icke fram förr än kl. 10 om aftonen, kunde ej skaffa sig logis så dags utan skulle nödgats tillbringa natten på gatan, om ej en deras landsman La Croix, musikant hos drottningen, tagit hand om dem. Och nära var det, att de icke fått göra Kristina sin uppvaktning dagen därpå. Hon lät — bl. a. genom sin kammartjänare Holm, med vilken vi snart skola göra närmare bekantskap — underrätta dem om att hopade göromål hindrade henne att ännu bevilja dem audiens, men på kvällen fingo de dock till sin stora glädje företräde och mottogos med stor älskvärdhet.

Så synnerligen länge stannade Trichet, eller Du Fresne som vi hädanefter åter kalla honom, icke i Sverige. När Kristina d. 7 juni 1654, dagen efter tronavsägelsen och på dagen två år efter hans ankomst till Stockholm, bröt upp från Uppsala för att färdas söder ut, hade han redan lämnat vårt land. Vad han här egentligen uträttade, härom sväva vi i ovisshet. Det uppges ibland, att han efter Naudés snara återresa och död tjänstgjorde som Kristinas bibliotekarie eller vice bibliotekarie och detta är ju i betraktande av hans bibliofila intressen mycket möjligt, ehuru det mig veterligen icke bekräftas av samtida dokument. Egentligen var han dock drottningens *garde des médailles* och *garde des tableaux*, men kallades på svenska helt kort och gott: *konstmästare*. Han fick sålunda icke som målaren David Beck titeln kammartjänare och än mindre som den nyss nämnde kammartjänaren Holm hovintendents rang. Han synes icke ha spelat någon vidare framstående roll vid Kristinas hov. Visserligen var han redan i slutet av 1652 bisittare i drottningens Akademi och bodde i likhet med Naudé i januari 1653 på slottet — förut hade de nödgats logera ute i staden och spisa hos Bourdelot —, under det att den stackars Bochart fick skaffa sig kvarter bäst han gitte. Men till de många favoriterna tycks han icke ha räknats — han benådades icke ens med den minsta gård, i olikhet med t. ex. balettmästaren Antoine de Beaulieu och otaliga andra. Men hans, förmodligen av Bourdon målade, porträtt tog Kristina dock med sig till Rom.

Återkommen till Frankrike, ägnade han sig åt litterära sysselsättningar. Redan innan sin hitresa hade han 1651 utgivit »Trattato della pittura di L. da Vinci, nuovamente dato in luce, colla Vita dell'istesso autore». Nu följde 1658 »Epistola ad Petrum Seguinum, de Charondæ effigie in Catanensi, nummo argenteo expressa» och 1659: »Fables diverses tirées d'Esopé et d'autres auteurs, avec des explications par R. D. F. et des figures gravées par Sadeler». Han

utgav dessutom 1658 i översättning från italienskan Fialettis »Briefve histoire de l'institution des ordres religieux». Katalogen över hans rikhaltiga och valda bibliotek, tryckt 1662, är försedd med hans av Abr. Bosse graverade porträtt, bekostat av änkan och försett med omskriften: »Memoriæ æternæ Raphaelis du Fresne, Viri de Litteris Litteratisq. omnibus bene meriti». Obestriddigt är sålunda, att Du Fresne var en i litteraturen, konsternas historia och numismatiken bevandrad man, svårligen identisk med den rätt okunniga person, som upprättade inventariet över Kristinas konstkammare.

Du Fresne har emellertid haft en vedersakare, som gjorde allt vad han kunde för att vanställa hans bild. Det var en ganska äventyrlig herre, Urbain Chevreau, som född i Loudun 1613, där han 1701 dog, i början av 1650 vistades här såsom Kristinas franske sekreterare och fästarrangör. Troligen var han här redan 1651, ty han uppger sig själv ha vistats här i tre år, och hans balett »Les Liberalitez des Dieux», som uppfördes på Kristinas födelsedag d. 7 dec. 1652, antyder genom sina nordiska typer: Näcken, Tomtegubben och Gasten, att han förut här tillbragt en icke alltför kort tid. Efter att, väl ungefär samtidigt med Kristinas avresa, ha lämnat Sverige, uppehöll han sig — en orolig själ — i London, Kassel, Köbenhavn, Zell, Hannover, Braunschweig, Heidelberg, o. s. v., för att till sist hamna i Paris som hertigens av Maine handsekreterare.

Urbain Chevreau var en man som icke betungades av några starkare tacksamhetskänslor och tydligen icke häller handskades vidare noga med sanningen. Så berättar han t. ex. i sitt mycket opålitliga arbete »Chevræana»¹ om sin forna beskyddarinna, drottning Kristina, att hon, när hon mottog underrättelsen om Karl I:s avrättning, skrattande skulle ha yttrat, att engelsmännen tagit huvudet av sin konung, vilket han icke förstod sig på att använda, och däri hade de gjort rätt! Man kan väl annars tycka, att även om drottningen, som ju ej skrädde orden och ofta gjorde sig skyldig till beklagliga förlöppingar, verkligen fällt ett sådant uttryck, hennes forne tjänare ej behöft föra det till torgs.

Gent emot Du Fresne närde han tydligen ett ingrott hat och pådiktar denne handlingar, som han säkerligen aldrig begått. Så berättar han, att denne en dag skulle ha sagt till drottningen, att hon ur sin till största delen från Prag komna medaljsamling borde utgallra en stor del, som vore utan värde — det skulle alltid bli

¹ *Chevræana, ou diverses pensées d'histoire, de critique, d'érudition et de morale* . . . Amsterdam 1700.

tillräckligt över för att det skulle utgöra en ovärderlig skatt. Kristina skulle ha bett honom att undantaga de raraste numren. Efter att sedan ha nedsmält vad han behagade, skulle han ha burit guld- och silverklumparna till drottningen, som låtit honom behålla dem. Men kännare skulle, efter att ha granskat de överblivna medaljerna, märkt, att de bästa saknades och att Du Fresne måste ha behållit dessa. Han beskyller med andra ord Kristinas garde des médailles för att ha gjort sig skyldig till svek och oärlighet. Men tar man del av hennes många brev bland Holm-Leijoncronas papper i KB., finner man, att hon visserligen mer än en gång, t. ex. 28 april 1651, gav honom order att ur *Räntekammaren* uttaga medaljer av guld och silver, juveler, smycken och guld-kedjor, men detta skedde på hennes uttryckliga befallning och före Du Fresnes ankomst hit. Samma förhållande är det med en skrivelse av d. 5 januari 1652:

Wår Nådige wellije och befallningh är, at i Johan Holm till wårt behof och åtskillige gullkedijors förferdigande uthaf wårt gull som i under hender hafuen låten försmälta effterskrefne stycken, nembl. ett gull leijon medh en krona som är besatt medh sextio en demant och weger ett tusendt nijtjo sex cronor, än tuu stycken gull flaskor af slet cron gull, weger tillhoppa trehundra siutijo fyra cronor, en beekare af rent gull, weger nijtjo tuu cr.r, än en liten skåll af slet cronegull, weger tillhoppa medh tiugu tre demanter, som setia i samma skåll, siutijo en crona: Item een stor skåll af gådt cronegull, weger tuhundra sextijo sex cronor, än sex små saltzer och sex små talrijckar af slet cronegull, wega tillhoppa fem hundra fyratijo nijo cronor. Een liten skåll aff slet cronegull, weger nijo cronor, än en puderask af cronegull, weger tiugosex cronor, noch en spira af cronegull, weger siutijo tre cronor. Deta eder till retelse och effterfolyer denna befaldningh och fuhlgjörer Wår Nådige wellegie. — Actum Stockholm den 5 Januarij 1651.

Christina.

D. 21 juli 1652 befäller Kristina Holm att av ett diamanthalsband och andra med diamanter besatta föremål låta förfärdiga ett smycke åt »italienska fursten»¹ och ett halsband till hennes födelsedag.

Vidare påstår Chevreau, att Du Fresne vid sin avresa bortförde (»emporta») några tavlor, som han ansåg vara av mindre värde. »Men när han visade dem i Paris, befanns det, att de voro av de bästa och ryktbaraste italienska målare.» Här beskyller han sålunda drottningens garde des tableaux både för okunnighet och oärlighet. Det skulle ju visserligen icke kunna anses otänkbart,

¹ Hertigen av Bracciano?

att Du Fresne, som väl lika litet som Kristinas bibliotekarier och så många andra fick ut sin lön, skulle i likhet med somliga av dem sökt hålla sig skadeslös. Att märka är dock att han i inventariet uttryckligen antecknat: »S. M. envoye en France cinq tableaux pour estre raccommodez et 15 autres pour estre eschangez avec . . .» Det är sannolikt, att det var just dessa målningar, som gävo upphov till den fula historien.

Ironiskt säger Chevreau slutligen om Du Fresne, som han felaktigt benämner Du Fresne Trichet: »Han förstod sig underbart väl på medaljer och tavlor, och då han såg plafonderna i drottningens kammare och i audienssalen, sade han till mig: 'Se där en figur av Paolo Veronese, som vår härskarinna låtit sätta där, ett huvud av Tiziano, en arm av Carracci, o. s. v.', ty man hade skurit sönder målningarna i olika stycken för att anpassa händer, fötter eller huvuden efter takens storlek och form».

Denna historia faller på sin orimlighet men vederlägges därjämte av det faktum, att alla italienska tavlor av betydelse redan före Du Fresnes ankomst voro införda i inventariet och förvarades i *konstkammaren*. Kristina visste dessutom att fullt uppskatta deras värde. Visserligen har K. G. Tessin, förledd av Chevreau,¹ påstått, att hon först i Italien lärde sig förstå konstens mästerverk, och detta hans påstående har sedan upptagits av Winckelmann, Lagerbring och andra författare, men omdömet är högeligen obefogat. Hon skriver nämligen 13 mars 1652, sålunda före Du Fresnes hitkomst, till hertigen av Bracciano,² att hon äger en ofantlig mängd tavlor, men att de enda av dem, på vilka hon sätter värde, äro trettio eller fyrtio, som äro italienska original. Och Du Fresne, som skrivit om Lionardo och troligen ganska länge uppehållit sig i Italien, saknade helt visst icke begrepp om konstvärdet av Tizianos och Paolo Veroneses målningar.

Vi ha ovan sett Kristinas instruktion för konstkammarskrivaren. Till vilken denna skrivelse av d. 10 januari 1650 närmast var ställd, framgår av nedanstående d. 17 nov. 1652 utfärdade brev:³

Wij Christina giöre witterligit, att emädan Wår öfwercommartjänare Ehrligh och Wällaktat *Johan Holm* hafwer efter Wår nådige Befallning Anno 1649 emoottagit alle dhe Konstijcken, Schillerien och rariteter, som då äre komne ifrån dhen Pragiske Konstcammaren, såsom och nu sedermehra emoottagit alle dhe konstijcken och rariteter, som

¹ Ex. av »Chevræana» i KB. har tillhört Tessin.

² BARON BILDT, *Christina di Svezia e Paolo Giordano II, duca di Bracciano*, Rom 1906.

³ Bl. Holm—Leijoncronas papper i KB.

Wij ifrån åthskillige andre orter och af åthskillige personer bådhe till köps och skäncks bekummit hafwe; altså och emådan Wij hafve godt funnit, att förordna een Person öfwer Wår Konstkammar och bem:te rariteteter, som dhem kan förstå och under händerne hafwa skall, have Wij fördenskull nådigest befatat och pålagt bem:te Johan Holm, att han skall låta förfärdigga på bem:te Wår konstcammar ett riktigt Inventarium uppå alla dhe konststycken, rariteter och Schillerien, som han under händerne och i sin förwahrung hafft hafuer, hwilket han nu mehra efter Wår nådige befallning och ordre gjordt hafuer och bem:te Inventarium till oss såsom och alle ofwanbem:te konststycken, Schillerien och rariteter, ehwad nampn dhe hälst hafwa till Wår konstmästare riktigt ifrån sigh lefwererat, effter som Wij dher uppå hans inlagde och öfwerlefwererade Inventarium hafwe öfwersedt och godt funnit, hwarföre hafwe Wij uppå hans Underånige anhållande genom Johan Holm för ofwanberörde konstcammar, Rariteter och Schillerien, här medh och i krafft af dhetta Wårt öppna Breff, nu och i alla tijder, så wijda bem:te Konstcammar anbelangar, för all wijdare Inventering, Räkenskap och åthaal aldeles welat frij och ledigh giöra, hwar effter alle som dhetta angåhr hafue sigh tillbörlighen att ställa och rätta, icke giöre eller giöra låtandes mehrbem:te Johan Holm här emoot meen eller förfång i någre måtto 17 Novemb. anno 1652.

Christina.

Johan Stiernhök.

Vi finna av detta dokument, att Johan Holm, som då ännu var blott kammartjänare och klädmästare, redan vid konstkammarens ankomst från Prag på sommaren 1649 fått uppsikt och vård om densamma och att han nu, efter att i enlighet med drottningens befallning ha låtit, förmodligen genom svågern, Polycarpus Crumbygel, den blivande landshövding Cronhjelm, som 1649 blivit skrivare i klädkammaren, däröver upprätta ett av henne granskat och godkänt inventarium, till den nyutnämnde »konstmästaren», som »dhem (konstkammaren och rariterna) kan förstå och under händerne hafwa skall», d. v. s. Du Fresne, överlämnar konstkammaren. I mer än två och ett halvt år hade Kristinas konstskatter sålunda sorterat under Holm. Underligt kan det synas, att drottningen för detta ansvarsfulla uppdrag icke kunnat finna en högre kvalificerad person än sin kammartjänare, nu befördrad till överkammartjänare. Men Holm var en mångbetrodd man, och Kristina hade — väl med skäl — till honom ett obegränsat förtroende, vilket ensamt kan förklara hans karriär från »lijff- och hoffskräddare» till hovintendent — vilket säkert var betydligt för mer än en nutida hovintendent — adelsman och generalkommissarie.

Son till ryttaren för Närlinge, Björklinge i Uppland, Ola Holm, kom han i skraddarlära, fattade väl, bliven gesäll, enligt tidens sed

vandringsstaven och torde — därför säkerligen hans vitsordade språkkunskaper! — en längre tid ha vistats utomlands, förmodligen företrädesvis i modets och elegansens huvudstad, Paris, där han sannolikt inhämtade de kunskaper i yrket, som gjorde honom skickad att antagas som drottningens livskraddare. Jag har icke gjort mig mödan att efterforska, när detta skedde — räkenskaperna för hovhållningen lämna dock därom säkert besked. Det äldsta dokument, som förekommer bland hans papper i KB., är ett odaterat koncept, »Förteckningh oppå dett arbete som iagh undertechnat åhrligen måste förfärdiga till E: K: M:t min allernådigste Drottningz behoof», som måste vara skrivet 1647, ty han talar där bl. a. om kläder som han »förferdigat i fioll om sommar åt H: K: M:t min allernådigste Drottningz pagier, lackeijer och trumpetare, som H: K: M:t skickade med Grefmagnus åt Frankrijke, nembl. för de 4 pagier hwar sin gråå resse klädning och sådan hwardera sin gal klädningh med snören opå af gull och swart silke, för 6 lackeijer hwardera sin gall klädningh, snören af gull i swart silke», o. s. v. Från två år senare (1649) förskriver sig ett annat odaterat koncept, »Förteckning huadh för arbete som ähr förferdigat til H: K. Mz folckz behoff på et åhrs tiedh, medhan iagh haffwer warit i Franckrijket». Denna skrivelse, i vilken bl. a. uppräknas »Tuu Librij, ten ena gången för Pagier, valet de pier(!) och trompetrar, som ähr til hoopa 58 personer, ten andra gången ähr förferdigat för Pagier, valet de pier och inga trompetrar, ähre Pagier och valet de pier til hoopa 45 personer», omtalas nämligen »et sørgh Librij effter Kungen uthj Dannemark medh kappa och klenningh för Pagier och valet de pier, som ähr 47 personer». Från samma år är en räkning å kostymer³ för drottningen och hertig Adolf Johan vid deras uppträdande i den bekanta baletten »Then fängne Cupido», den förra som Diana, den senare som Apollo. I de anförda skrivelserna klagar han — det är fråga om extra, ej avlönat arbete — att »iagh tett icke kan förferdiga uthan min stoor skada genom min många gesällers hållande» och bönfaller att »bliffwa conteterat til mit folckz affbethalning, på tedh iagh icke måå bliffwa der j gienom rugunerat». — Men det är icke min avsikt att längre uppehålla mig vid *skraddaren*. Låtom oss liksom han svinga oss till högre rymder!

Holm, som såsom vi sett 1648 under ett års tid uppehållit sig i Paris, där han förmodligen övervakade tillverkan det av de krö-

³ JOHAN GRÖNSTEDT, *Svenska hoffester*, I.

ningsdräkter, han därifrån medförde, började efter hemkomsten stiga i graderna. Den 2 aug. 1649 utnämner sålunda Kristina »Wår troo tjänare Lijff- och Hoffskräddare», som redan förut antagits till »Wår förnämste Cammartienare» att »jämpte bete sin Cammartjänst wara Klädemästare öfver Wår Store och Lille Kläd-Cammar», vari ingick att hålla uppsikt över liv- och hovskräddarnas arbete. D. 10 januari 1652 får han i egenskap av »Maistre de Garde Robbe» privilegium på införsel från Frankrike på »alt hwadh som till wåre egne ordinarie kläder och wårt hoffolkz liverien behöfwes», varvid ett formligt kontrakt upprättas mellan drottningen och honom.

Belysande för denna Holms privilegierade införsel, som trots de noggranna föreskrifterna om priserna väl i sin mån bidrog till förmera hans sannolikt redan genom kröningsdräkternas inköp i Paris grundlagda förmögenhet, är en av svågern Polycarpus »Krumbiegell» kvitterad »Förteckning på dee pertzeler som Mons. Bidal² hafwer öfwer skickat för Kongl. May:tz Hussgerådz Cammar A:o 1651 uthj Novembr: Månan till lijka medh de wahrur, som då inkommo till Kongl. May:ts egit behof och Liverien». Den mycket stora sändningen består av fint cramosiden, couleur de feu Lions sammit, grönt zhåricht sammit, swart Lions sammit, blåt sammit, couleur de feu gros de napel, cramosiden rödt gros de napel, incarnadj sarge daumale, cannifas, försilfwrade och förgylta tenlickor, silfwer- och gull crantzar, swarta silkescrantzar, Rouansche tapeter, m. m.

D. 24 januari 1653 utnämner drottningen »Wår för dhetta Maistre de Garderobbe och Öfwer Cammartienare Johan Holm till een Hoffintendant öfwer wårt hushåll, såsom och Hoffrättmästare». De uppdrag, som genom denna dubbla utnämning anförtroddes honom, voro så omfattande och betydelsefulla, att drottningens brev väl förtjänar avtryckas:

Wij Christina giöre witterligit att såsom Wij aff serdeles *consideration* och *motiver* äre förorsakade att giöre någon förendring wijdh wår Hoffstat; altså hafwe Wij för godt funnit att *constituera* och förordna Wår för dhetta *Maistre de Garderobbe* och Öfwer Cammartienare Johan Holm till een Hoffintendant öfwer Wårt hushåll, såsom och Hoffrättemästare öfwer dhe Medel och Inkompster som till Wår förtäring och Hofwetz underhåll förordnade ähre. Och skall han vara Oss

² Pierre Bidal, drottningens bankir och generalfaktor i Frankrike, Spanien och Italien, längre fram fransk diplomat och 1653 svensk friherre till Adler Salvius' gods Willenbruch i Pommern och Harzfeld i Bremen, som han året förut fått som pant för ett lån på 180,000 rdr.

och Sweriges Crono huld och trogen, all skada och meendel så wijda han see och märckia kan Oss i tijdh tillkiänna gifwa och så wijda hoos honom står afwäria; Menn i synnerhet skall han hafwa Wår Hoffstaat under händerne och dhe medell som dher uppå upförde ähre, låtandes först gifwa sigh aff Rijgz- och CammarRådhs wisse *assignationer* efter Statens innehåld: dhem acceptera låtha, att dhe riktigt *præcise* och i rättan tidh måghe blifwa ehrlagde; Och sådan hwar och een der effter, som under Wår Hoffstaat begripen ähr, *contenterer* och medh förtäring eller aflöhning så *accommoderer* att ingen får orsaak sigh dheröfwer att beklagha eller Oss *importunera*, *observerandes* uthi alt den Staat och förordning som Wij honom sielfwe giordt och gifwit hafwe. Han skall och här jempte emoot tagha aff Rijgz- och CammarRådhs dhe *assignationer* och Handpenningar som till Wårt behoff förordnade ähre, dhem uthi wissa *Summor* upbära och i sin förwarning hafwa och uthdeela effter den *ordre* och *instruction* som Wij honom tå gifwandes warde. Sådan så skall han och hafwa inspection och upsicht öfwer Wårt hushåld och dess *appartenentier*, som äre: kiöck, kiällare, *Sommellerie*¹, Bagarestuga, Silfcammer, Skafferie, *conditerie*, Bryggerie, Fateburgstuga, husgeråd- och klädecammar, och nogha omsorg dragha, att der må riktigt wäll och ordentelighen tillgåå, att hwart och ett försörjes medh dhe ting som dher till nödigha äre och Wij kunne ware betiänte medh, så att intet feelas, ey heller något igenom oachtsamheet eller otroo förderfwas eller bortkommer: uthan heller wijdh macht hålles och förbättras; Och fördenskull uthi företalde rum och dess *dependancier* hafwa macht att göra och låtha effter som han seer och weet bäst lända till Wår nytto och *profijt*, *corriger*a och afskaffa alla dhe *fauter* och oordningar, som sigh dher uthi inrijtat hafwa; Så och tillhålla dhess Betiänte att dhe medh fljht och trooheet theresienst förrätte: Och nu aldraförst widh sitt tillträde låtha upteckna och *inventera* alle dhe hushålds saker, som uthi hwar och een dett kunne finnas och ähn brukelighet äre . . .

Sist så skall han och hafwe inseende medh *Inspectoren* öfwer Wåre Ladhegårdar att dhe medh all fljht måtte förbättras och uthi ett sådant tillstånd sättias, att Wij nägen nytta och fördeel aff dhem hafwa kunne; I Synnerheet att *Inspectoren* låter alle daghar i weckan lefwerera till Wårt Kiöck så mycket som hwar Ladhegård draga kan. Han skall och tillijka draga omsorg att Wåre Humble- och Trägårdar blifua wijdh macht håldne och att Trägårdsmästarna alle dagar något lefwerera till Kiöckets behoff af dhen Frucht och Krydder som i Trägårdarne wäxa, och däruppå richtig Räckning hoos Hoffbokhållaren inläggia. Så och att Humblegårdsmästarna aff dhen humbla som i humblegårdarne faller till Wårt Bryggiehus komma låtha och dherföre i lijka motto Räckning göra. Hoos Rijgz Jagemästaren skall han och anhålla låta, att igenom Cronones Jaghare och skytter alle wekur något lefwereres till Wårt Kiök, diur och foglar, så mycket dhe mäst kunna ihoop bringa; Rättandes sigh uthi alt dhetta föreskreffne aldeles effter den *Instruction* som Wij här bredewijdh hafwe honom gifwit. Och må uthi krafft af dhenne fullmacht ingen uthi Wårt Hoff, eller någon som dher aff dependerar,

¹ Vinkällare.

ehvem det hälst vara kan understå sigh dhenne Wår Hoffintendant uthi denne honom anförtrodde och således *limiterade* Tienst något förfång göra eller hinder tillfogha, ey håller i någon måtto sigh uthi hans embethe att inmängia; Men dher någon wore som understode sigh något här uthinnan att *censurera*; tå skall han straxt gifwa Oss der om tillkiänna, att Wij Sielfwe måghe göra här till hwadh Wij bäst och rådeligit finna.

Och uppå dhet att denne Wår *Intendant* och Hoffrättemästare kan dhetta sitt kall deste bättre förrätta, hafwe Wij honom bestådt till årligh löön och underhåld Tu Tusende Daler Silfwermynt, såsom och Twenne Drengier, aff hvilcka dhen eene skall vara een Skrifware och den andra brukas till att skicka hijt och tijt, dher han något hafuer till Wår tjänst att förrätta . . . Stockholm dhen 24 Januarij Anno 1653.

Christina.

Johan Stiernhöök.

Men på samma gång den nye hovintendenten och hovrättemästaren sålunda fick smaka maktens sötma och samma år erhöll adlig sköld med ett grannt vapen — han adlades d. 16 juli 1653 — och det ståtliga namnet Leijoncrona, såg han även avunden sticka upp sitt huvud. Kanske förhävde han sig en smula över sin nya ställning och måhända betraktade han sig som den nedärvda adelns like. Men denna kunde icke förlåta honom att han börjat sin bana på skräddarbordet. Man glömde, att det ej var skräddaren, utan den nitiske och troligtvis ovanligt finansiellt begåvade hovämbetsmannen som nobiliserats i en tid, då adelsdiplomen formligen regnade ned på både därav förtjänta och oförtjänta. Ett ur Dalinska samlingen hämtat dokument av okänd proveniens¹ utgör härtill en särdeles belysande illustration:

»1653, Då Drottning Christina hade nämndt till Hofintendent sin ifrån Hofskräddare trappvis upkomne trotienare Leyonkrona, således Adelsman äfven blifven; voro redan många innom hofvet indisponerade genom de i Hennes Maj:ts sista tider flerfaldigt skedda dylika favorit promotioner, hvilket i alla tider dittill varit oerhördt. Det var Cammarherren Friherre Clas Baner,² som vid ett tillfälle kom att hafva tienste befattning med Hofintendenten Leyonkrona.

»Detta kamratskap kunde Baner intet fördraga. Han började med att antasta promotorn, tagande sig i Underdånighet den friheten att bedia Hennes Maj:t vara nådig att gifva Leijonkrona tillfälle att komma ifrån Hofvet, emedan han Baner med de flera

¹ Tr. i *Handlingar rörande Skandinaviens historia*, IX (1829).

² Sedermera riksjägmästare och landshövding.

funno sig högst besvärade af tienandet med den mannen. Drottningen blev vredder, befallande honom inneholla med sådant tal, sägande Leijonkrona vara en så braf karl för sin person som en annan. Därpå Herr Clas svarade underdånigst: Hans bravour får man snart mäta, och tviflar jag icke därpå, emedan jag kommer att anse honom, därest han ej ger sig från Hofvet, för en Adelsman med Adelsmannas courage på det stället, där vij för den skull skola mötas. Men Eders Maj:t törs jag i diupaste underdånighet bedia att påminna sig sin odödlige Herr faders comportement och noggranhet att allrig tillåta en sådan simpel karls hardiesse att svinga sig upp till äreställen. Honom tycktes mig bättre höfvas att kvarvara i sin Skräddare värkstad, än sprätta i en stor Drottningens Hof som en manquerad Hofcavalier; Hennes Maj:ts Hof deriemte af sådant folks uphöjelse förnedradt i allmänhetens ögon. Drottningen ytligt något saktader, sade: Men det är ju ingen infamie I hafven att reprochera honom, intet har han något vanryckte på sin räkning. Herr Clas svarade: Nådigsta Drottning! Eders Maj:t vill hafva oss belästa och belevade, vi äro det var och en efter sin uppfostran och umgänge i främmande Hof och i Eders Maj:ts studier och utländska resor hafva kostat icke ringa oss eller våra föräldrar; tillåt oss nådigst att få behålla okränkter hedern som är oss medfödd, denne ofläckade hedern säger mig att jag alldeles intet förringas af att tiena med och sitta till bords med den ringaste oförvitelige knekt i Soldatesken uti Eders Maj:ts arméer, så ock med en hederlig Bonde; men hvar man pekar fingret åt mig om jag lider att gå kamrat med en fotraliserader skräddare sax, den karlen må vara påklädder huru som häldst; Sådana äro min tids seder och jag skämmas ej för dem, och Eders Maj:t sielf har heder af dem. Efter mot och med låfvade Drottningen att Leyonkrona skulle genast få tienstefrihet; den behöll han till Drottningen föliande året nedlade kronan; och konung Carl Gustaf insatte honom alldrig i tiensteförättning.

»Så noga och respectieux var man den tiden; denne Leijonkrona var dock intet synnerligt att omtala i ond väg. Hans förnögenhet var för det mästa tillkommen genom Drottningens liberalitet och därigenom hade han upbygdt ett stort stenhus på sin landtegendom några mil utom staden; det ena och det andra slog i ögonen och ökade förtrytsamheten med ovilian för Drottningen. Den ena favoriten succederade så där den andre; Gunstlingar spunno Silke under tiden som Allmogen spunno hampa. Märk då huru af tillstondet i Drottningens sednare Regeringsår nödvändigt skulle

upkomma ovilian, som blossade i kring henne och stärkte revolutions andan som kokade hos en och annan. Leyonkronas stälta namn och vapen blef en ordsak till den noggranna alltid upmärksamma och aldrig sysslolösa konung Carl XI. Resolution angående dem som begära att vid nobiliserandet benämnas med krona eller att föra krona i vapnet, att sådant icke så allment som dittil (A:o 1687) måtte ske utan därmed hafves tillbörligt fördrag till Kongl. Maj:ts nådiga tillåtelse i ämnet; blifvande sådant förbudit att projektera eller expediera utan Kongl. Maj:ts bifall.»

Adelsdiplomet och hovintendentstiteln rågade sålunda måttet och avstängde Leijoncrona från tjänstgöringen vid hovet. Det var för honom säkert en bitter kalk att tömma. Men drottningens ynnest förblev oförändrad. Hon lade plåster på såret genom gåvor och förläningar — låt vara, att dessa sannolikt utgjorde ersättningar för de rundliga förskott, som den redan förmögne hovröntmästaren måst ge henne. Ett av hennes gåvobrev, utfärdat två dagar efter hans utnämning till hovintendent, förtjänar att återges:

Hafue Wij Nådigst behagat och gådt funnit at gifua Eder Johan Holm för Eder Långliga och flitiga tjenst, som i hoss oss uthij en Rundh tidh för en öfvercammartjenare och Klåde Mästare giort och bewist hafuer Een Dehl af Wåre klädningar, som till vår Cröningh för-färdigade blefuo . . . et gammelt bretspele af silfuer, än tjugefyra st. Schillerien, som äre Copier och Afskrap af de Schillerien som äre kombne ifrån den Pragiske konstkammaren, än et stort Conterfeij aff vår Sahl. Hr fader som är giort i tysslandh, än et vårt Egit Conterfeij, som är på filt mållat, som wij hafue bekommit aff . . .² och är giort i Hållandh, än ett litet Conterfeij aff vår Sahl. Hr fader som är giort af silke och gull, peerlstickar arbete; än två stycken schillerien, som intet duga i vår konstkammare och wij hafue bekommit i förärningh af en franssoss; än två stycken Conterfeij, som är Märthen Luther och hans hustru; än ett litet uhrwerck aff messingh som är kommit ifrån Pragiske konstkammaren, än tjuogoätta stycken postelinske skuller, än sex stycken Ditto Puter, Item et par gamla armband af gull, som är medh Rubiner och några demanter . . ., än ett litet gammalt watfat och watkanna af silfuer, än en silfuer Lampa, som wij hafua bekommit af Portugiske ambassadeuren . . . Stockholm den 26 Januarj Anno 1653.

Christina.

Men detta var icke de enda »presenterna» till Leijoncrona det året. I juni »contenteras» han — d. v. s. får som säkerhet — för en fordran på 70,436 daler silvermynt ävensom för »de penningar, som på detta året til vårt eget behof och efter Wår egen nådige

² Namnet (fijkbek?) oläsligt.

befaldning äre upplänte wordne», med serviser av guld och silver, diamantkronor, konfektskålar, o. s. v. och dessutom »alla våre egne klädningar, som för oss till vår Cröningh . . . äre wordne förfärdigade, ware sikh rijka eller slätta,¹ nje eller gamble, så well klädningar, kiortlar, nattkiortlar, kappor eller jackor . . . så och tillicka vårt livirij, som till vår Kröning bleff förfärdigat». Samma år hade han »för sina trogna tjänster» blivit »beneficerad» med »någre gods och gårdar uppå Swartesiölandet» och får av drottningens handpängar 8,609 rdr för att han mot berörda gods och gårdar skall kunna tillhandla sig och uppköpa annat nöjaktigt vederlag. Lägg härtill, att han befrias från redovisningsskyldighet för 129,424 rdrl, som han för drottningens räkning uppburit, och att han som gratifikation för sina trogna tjänster får privilegium på att årligen vid Avesta bruk låta förmynta i plåtpänningar 1,000 skeppund »egen koppar», som han såsom »recompence» får tillåtelse att uttaga av »köpmans kopparen, som Oss af Chronan plägar tillfalla», och han bör kunnat smälta den förtret, som Klas Banér och dennes likar åsamkade honom!

Men hans befattning som hovrättsmästare var minsann ingen sinekur! Drottningens finanser befunno sig i ett förtvivlat tillstånd, och hennes homme d'affaires behövde verkligen äga finansiellt geni för att något så när utreda den trassliga härvan.

Redan 1652 pantsattes, såsom vi sett, de tyska godsen Willenbruch och Harzefeld till Pierre Bidal för en skuld på 180,000 rdr, och året därpå befallde hon riksskattmästaren och kammarråden att betala denne vad han utan k. räntekammarens memorialer eller brev »allenast efter våre egne ordres och befallningar» utbetalt, nämligen: till præparationerna för greve Magnus' ambassad till Paris 42,250 rdr., till biblioteks uppköpande och resepenningar för Palbitzki till Spanien 23,556²/₂ rdr, till pensioners avbetalande och rariteters inköpande 8,617²/₇ rdr, för en Historia Tapisserie, ett parti spanskt lack och en kostelig säng av fjädrar gjord med all tillbehör 16,233²/₂ rdr, eller tillsammans 84,567 rdr, d. v. s. minst 400,000 kr. i vårt mynt. K. räntekammaren erhöll Kristinas befallning att »derna skuldfordran å Våre vägnar acceptera och i Holms generalräkningar god göra.»

De dagar i slutet av maj 1654 drottningen före abdikationen tillbragte i Uppsala, synas i icke ringa grad ha tagits i anspråk för att reda ut hennes och den nyadlade Leijoncronas intrasslade

¹ Däribland förmodligen den berömda, med guld och ädelstenar översållade kröningsroben.

affärer. Han befrias från vidare redovisning för handhavna drottningens handpängar m. m.:

Wij Christina &c. Giöre witterligen att efter som . . . *Fohan Leijoncrona* hafuer efter Wår nådige willie och befallning haft nu een rum tijdh till att *dispensera* medh Wåre medel, såsom medh handpenningar, Item godz, tijn och wahrur . . . iämväl och medh Joveler, Smycken, Gullkedier, gull och silfuer medailler, dhem han efter Wåre ordre uthdeelat hafuer. Item haftt i sin förvahring Wårt Egit gull och Sölfuer så och konstCammar och för alt sådant giordt richtig reede och räkenskap åhr ifrån åhr, heela den tiden han uthi Wår dienst warit hafuer, som Wij af undfångne Räckningar och bifogadhe quittens nogsampt erfahrit hafuer. Hvarföre hafue Wij . . . *eximerat* och befrijat . . . honom, hans hustru och arfuingar för all wijdare Räkenskap, tilltaal och åklandran . . . Gifuit på Wårt Slott Upsala den 28 Majj Anno 1654.

Christina.

L. Apelman.

Drottningen förklarar, att Leijoncrona på *hennes* order inlåtit sig i handel med hennes och kronans faktorer, köpmän och korrespondenter och därigenom engagerat sig och satt sig i skuld. Hon ger honom decharge och kasserar alla hans förbindelser till hennes in- och utländska borgenärer. Leijoncrona tillerkännes full likvid för en fordran på 117,586 dlr s.m. För att rädda honom undan ruin och »creditors importuniteter» betalar hon honom av egna medel med juveler för 53,080, guld för 9,132 och silver för 16,176 dlr s. m. Dessutom erhåller han alla de stugar och rester av det gods som inköptes till kröningen 1650, därjämte resterna av 1651 införskrivet gods, beräknade till 24,164 dlr eller tillsammans 102,552 dlr s. m. Ytterligare får han tillstånd att som avbetalning på sina fordringar hos Kristina ur silverkammaren uttaga fat, tallrikar, konfektskålar och kredenzer för 25,000 dlr s. m., och hon adresserar till sin efterträdare ett rekommendationsbrev för Leijoncrona, bedjande att Karl Gustaf efter sin tronbestigning måtte tillse, att L. »för(e) någon annan måtte öfwer sine skählige prætionier blifwa riktigt contenterat» och framför allt icke bli utsatt för »rättegångz processer eller andra importuniteter».

Leijoncrona hade ständiga bekymmer för att kunna hålla Kristinas ekonomi flytande. Redan 1650 var det ofta ebb i skattkammaren, hovfolket och andra fingo ej ut sina löner, ja, det gick så långt, att kökspersonalen strejkade och stängde det k. köket. Och ändå gick det väl an så länge hon var drottning. Då fick staten betala hennes genom omåttligt slöseri åsamkade skulder — n. b. de som betalades. Vårre blev det efter abdikationen Det visade

sig, att hennes underhållsländer — Gottland, Öland, Ösel, o. s. v. —, som beräknats skola ge henne sina 200,000 dlr om året, på grund av krig, usel förvaltning och underslev under lång tid lämnade endast 60,000 om året. Men Leijoncrona måste oupphörligt skaffa pengar — förskottera, låna upp och tillgripa alla tänkbara utvägar. Vid sin avresa från Bruxelles hade hon där råkat i skuld till sin judiske bankir Don Garcia de Yllian för 88,824 dlr, och året förut hade hon skaffat sig mynt på sätt som framgår av början och slutet av följande skrivelse:

Jagh hafwer Wällbördige Johan Leijoncrona bekommit Inventariene af mina der hemma warande meubler, som I hafwen förfärdiga låtit; Och såsom Jagh hafwer för got funnit, till större Min nytta att låta förmynta all Sölfwer servicen, så den förgyllta som den andra uthi penningar, hwar om Jagh medh sidsta post lät afgåå ordre till General Gouverneuren Hr Herman Fleming; altså är det min Nådiga willia och befallning, att när Han sådant kan i wärcket ställa, I då samma sölfwer uthlewerera låte, och tillijka med honom söker der medh Min profijt att befrämia; Och skola samma penningar till Mitt eget behoff conserveras och så snart skee kan par wäxell öfwergiörass till Hamburgh. Gull Servicen medh andra meubler kunnen I förwara till wijdare Mine ordre; Men alle Joveler som i öfwerskickade Inventario specificeras, so och Mina Lijntijgh medh point de Genne sampt klockorna, hwilcka Jagh för detta hafwer Edher tillskrifwit, är Min willia att I medh foderligste igenom een expres öfwerskicka låta. Hwadh creditorerne anbelangar, måste dhe så länge patientera till des Jagh Hr General Gouverneuren . . öfwerskickandes warder, huru de skola betallta blifwa. Till den enda wille I nu igenom första post affärdiga een lijsta på hwar och een och dher uthinnan giöre een åthskillnadt emellan Chrononass och Mine particulier creditorer, efter som I der om bäst weetenskap hafwer. Allent Italienske steenhuggaren *Cordier* måste I tillsee huru I kunne efter lägenheeten contentera och honom med första till mig affärdiga. Förgiäter och icke Schillerijet af Adam och Ewa¹ så frampt I det ifrån Götheborg bekommit hafwa . . .

Af Antwärpen den ⁵/₁₅ Decembris Anno 1654.

P. S. adverterer Hr Herrman Flemming om förmyntningen at därom göre intet upåseende. Achter Eder och sielfua att der om något uthsprijda, utan lagen at sådant skeer medh all försichtigheet och tystheet. Skickar mig öfuer medh nästa post conterfeiet af La belle Comtesse uthi den blåa bössan. adieu.²

Ännu så pass sent som i december 1660 har Kristina åtskilliga dyrbarheter kvar i Stockholm, vilka då av generalguvernören

¹ Albrecht Dürers berömda 2 målningar, som Kristina skänkte Filip IV och som nu ses i Pradomuseet i Madrid.

² P. S. egenhändigt av Kristina.

över hennes underhållsländer, frih. Herman Fleming, till Leijoncrona utlämnas, såsom 296 runda pärlor, förr använda till ett halsband, 127 diamanter, ett dussin guldfat, att dussin guldtallrikar, 2 st. guldljusstakar, 2 st. guldljussaxar, 6 par guldknivar, handfat och vattkanna av guld o. s. v., tillsammans värderade till 54,863 dlr s. m. Det är ovisst om de kastades i smältdegeln eller skickades till drottningen. Det förra är väl — naturligtvis bortsett från pärlorna och diamanterna — det sannolikaste.

Kristinas skulder till Leijoncrona voro tydligen bottenlösa. Han blir aldrig tillräckligt soulagerad. I brev av 20 sept. 1655 skriver hon till Karl Gustav, att som hon vill hjälpa L., men »med närvarande tillstånd och för andra nödiga utgifter honom sin fordran — en bagatell på 81,900 dlr s. m.! — nu icke contentera kan, honom i Andwerpent förordnat någre af mine underhålldz godz», varför hon begär kungens ratifikation, som senare även kommer. Av ett drottningens brev av 3 april s. å. befinnes det, att L. har en fordran: »een märkelig post penningar uppå de liuranser han till Wår klädhe stat uti åthskilliga tygh och wahrur anno 1652 och 1653 effter Wårt eget underskrefne contract giort hafwer», och får han som gottgörelse därför »alla de stufwar och rester, som öfwerblefne äro af de tygh och warur som anno 1650 och 1651 uthur Franckerijke från Wår General Factor Pierre Bidal införskrefwos».

Leijoncrona, som även efter hennes abdikation skulle fortfara att tjänstgöra som hennes hovintendent, vara bosatt i Stockholm men beredd att vid förefallande behov ställa i ordning på de orter och de gårdar i Sverige, där Kristina kunde komma att taga sitt residens, utnämndes 20 sept. 1655 till hennes Generalcommissarius — lönen skulle utgå av »den pertzele ränta, som af Wår Provensia Öland falla kan». Tre dagar senare begär hon gottgörelse för 25,624 dlr s. m., som han »uppå sig tagit at betala» för henne, och som ersättning för förluster, som han åsamkats genom sjöskada å från Uppsala till Stockholm förda varor, får han en hop kvarvarande livréeer. Och det blir aldrig slut på gottgörelserna för L:s utlägg och förluster. Ännu så sent som 1670 spöka de sorgkläder han på sin tid förfärdigat med anledning av Kristian IV:s och konungens av Polen² fränfalle och dräkter till baletter och komedier!

Bland Holm—Leijoncronas papper i KB., bl. a. innehållande ett 70-tal brev från Kristina och 5 från Karl X Gustav, finns ett

² Vladislav IV:s.

av exdrottningen 10 febr. 1660 utfärdat pass för L. vid hans återresa från Rom. Att han nämnda år verkligen besökte den eviga staden bekräftar Johan Ekeblad i ett brev 16 maj s. å. till sin far:

Opå resan kom herr Johan Leijonkrona till oss och hade varit i Rom hos dronning Christina, dit skickad av salig kungen från Falster, hwilken berättar att dronningen nu lefwer mycket stilla och indragin . . »

Och 24 aug. 1660 skriver Ekeblad:

»Dronning Cristina är nu visst i Hamburg . . . Herr Leijonkrona är dit förrest till henne och, som säjes, förskickad af någre till att sondera hennes mening.»

Som sändebud till Kristina i Rom avgick Leijoncrona 1668. År 1655 hade han besökt henne i Antwerpen.

* * *

Johan Holm blev, som vi sett, en mäktig och inflytelserik person. Börsadeln såg honom visserligen föraktfullt över axeln, och de kammarlärda, såsom t. ex. Isaac Vossius, betraktade honom som en genuin bracka, därför att han, den forne skraddaren, icke visade någon större respekt för bibliotekarierna, vilkas överordnade han löjligt nog var, i det han innehade nyckeln till k. biblioteket och kunde släppa in eller utestänga de lärda herrarna efter sitt goda behag, liksom han utbetalade deras löner. Och även över den dyrbara konstkammaren var han högste vårdare, åtminstone före Trichet Du Fresnes hitkomst. Men största rollen spelade han som dröttningsens homme d'affaires, till vilken hon, själv oförmögen att handskas med pengar, hade ett gränslöst förtroende. Missbrukade han detta på annat sätt än att han gjorde sig outhärlig? Det har så vitt jag vet ingen vågat påstå, ehuru han som så många andra begåvats med gods och gårdar — han skrev sig till Närlinge, Björklinge i Uppland, för vilket hans far varit ryttare, till Lindsbro i Våla socken i Västerås län samt Untra och Söderfors i Tierps socken i Uppland. Anrep påstår, att han dog rik och att han i endast bonderäntor hade 5,000 dlr s. m. årligen, men Biographiskt Lexikon uppger, att han lämnade sina gods i stor skuld, varför de förvaltades till dess »mesta skulden» var betald. Arvskifte efter honom ägde ej rum förr än 1724.² Det är därför antagligt nog, att det myckna, som L. samlat, till stor del åter gick bort i förskott åt drottningen, vilka aldrig till fullo gäldades och,

² I RA. finnas åtskilliga dokument rörande L:s och hans arvingars ägotvister, vilka dock falla utom ramen för denna uppsats,

ingalunda uppvägdas av de guldpjäser, juveler och kontanter, som tid efter annan till honom lämnades — ofta troligen blott utanordnade *på papperet*. Faktiskt är, att hans och Pierre Bidals söner processade med varandra ännu 1682.

Johan Leijoncrona, som enligt tidens sed skrev sig Jahan och kallades Jan — sonen Kristoffer skrev sig Jansson L. — dog 1689, eller samma år som Kristina. Han var gift med Barbara Dorotea Crumbygel, död 1691, som var dotter, icke, såsom man ansett, av en från Holland bördig kock, utan, såsom Wrangel och Bergström upplysa, till notarius publicus i Töpelswald, sedermera kurfurstlige lantdomaren Kristoffer Crumbygel, vars son Polycarpus — det är honom som jag påbördat författarskapet till det eländiga inventariet över Kristinas konstkammare — steg till landshövding, adlades och baroniserades Cronhjelm och blev stamfar för friherrliga och grevliga ätterna med samma namn.

Johan Leijoncrona hade fem söner, men av dessa dogo överstelöjtnanten Johan och löjtnanterna Gabriel, Karl och Lorens i unga år, och endast en, envoyén i London, skalden Kristoffer, blev äldre — han dog 1710. Av Johan L:s döttrar blev Maria Regina g. m. sekreteraren Benkt Gustav Carlström och stammoder för ätten Tigerhjelm; Barbro med landshövdingen Mårten Johansson Trotzenfelt, friherre Trotzig, vars ätt 1777 utdog med sonsonen; Katarina Elisabet med bruksförvaltaren Karl Süderman, adlad Gyllenstedt och stamfar för en gren av friherrliga ätten Anckarstjerna; Beata med brukspatron David Futtje, eller Depken, adlad Anckarström och farfars far till Jakob Johan Anckarström.

Envoyén Kristoffers söner dogo unga, men av döttrarna blev Hedvig g. m. löjtnanten Erik Rappe, stamfar för frih. ätten Rappe och sålunda bland annat för generalen frih. Axel Rappe; Eleonora med kaptenen Tomas Georg Rudebeck, stamför för en ännu levande gren av denna ätt, och Dorotea med majoren Peter Berg, adlad Lilliehorn, far till den bekante konteramiralen och v. lantmarskalken Per L. och farfar till den i sammansvärjningen mot Gustav III liksom hans frände Anckarström inblandade överstelöjtnanten Karl Pontus L. Ättlingar av Johan Holm-Leijoncrona ha sålunda spelat en viss roll i vår historia.

* * *

Först sedan ovanstående var skrivet har jag fått kännedom om Leijoncronas i KB. förvarade adelsdiplom av 16 juli 1653.

Det är mycket upplysande. Kristina anser sig utförligt böra motivera upphöjelsen, tydligen beredd på att den skall väcka ond blod på alla de håll, där man icke kunde förgäta, att den mäktige hovintendenten börjat sin karriär som skräddare och kammar-tjänare. Hon är därför angelägen om att meddela, att Johan Holm alltid »haft lust till ett rebahrt och redeliget lefuerne och för denskuldh sigh så uthom som inom landz försökia j fremmande språk och seder kunnigh göra och till Wår tjenst desto mehre capabel, eftersom han och nu ifrån A:o 1642 opå ellofte året städse uthj Wår tjenst dagelige och trägne opwachtningh wid Wår Cammar warit hafuer». Drottningen har därför »achtat och skattat honom qualificerat och dugeligh at hafua opsicht och inseende öfwer alt Wårt hoff och kongelige huushåldningh». Och som han i »denne förnämbliche charge» ytterligare utmärkt sig, »låtandes inthet fehla på ett stadigt och oförtrutet arbete, med bekymber, omsorgh, flijt och troohet», benådar hon honom med adliga privilegier och namnet LeijonChrona, och detta sker, icke såsom annars vanligen är fallet, »af andres recommendation», utan helt och hållet på grund av vad »Wij sielfue af egen förfahrenhet sedt och prüfuat hafue».

* * *

Såsom sid. 157 omnämnes, finns i Falun ett av Sébastien Bourdon målat porträtt, som enligt en påskrift med bläck från senare tid framställer Johan Leijoncrona. Uppgiften är dock så mycket mindre pålitlig som ett annat Bourdon-porträtt på samma ställe, bilden av en officer med bröstharnesk och kommandostav, med påtaglig orätt utges för att framställa d. v. bruksbokhållaren Claës Anckarström. Jag föredrar för min del framför Falu-bilden den här reproducerade, en i Lewenhauptska porträttsamlingen på Sjöholm befintlig replik av ett annat Bourdon-porträtt, på Källunda, Önnestad, vilket senare sedan gammalt gäller för att vara Leijoncronas. I alla händelser synes mig denna bild bra mycket mer än den i Falun motsvara de yttre företräden, varmed Kristina gärna såg sina gunstlingar utrustade.

Identifiering av några medeltida kvinnonamn.

Av Frans de Brun.

I Personhistorisk tidskrift, årg. XXI, sid. 3, 4, 145, 209, 210, och årg. XXII, sid. 54, har diskuterats betydelsen av uttrycket Ingrid Svenonis Olai, och torde som resultat få anses fastslaget, att det felande ordet är filia, icke uxor eller relicta, samt att hustru Ingrids fader hetat Sven Olofsson. Men det framgår även en annan sak, nämligen att namnformerna *Ingegärd* och *Ingrid* brukats om samma person. Det kunde då ha sitt intresse att undersöka, huruvida detta senare även gäller vid andra tillfällen. I ett gammalt brev från 1430 ²⁰/₇ förekommer Ingrid Laurensdotter (en bjälke), änka efter Harald Karlsson. Enl. Styffe, *Skandinavien under unionstiden*, 3:e uppl., sid. 351, not 4, var hon identisk med Ingegärd Laurensdotter i Skattmansö, som i dokument av 1438 (för övrigt även 1432 ⁸/₄) kallas hustru till Jösse Finvidsson (och förut var hustru till Knut Gislason); hennes broder Karl Laurensen beseglar brevet fr. 1432 med ett sigill, vari synes en bjälke.

I Stockholms stads jordebok (n:r 138) för 1438 ²⁸/₆ omtalas hustru Ingerd, Mattis verkmästares änka, såsom omgift med skeppar Claus Tykasson, men (i n:r 236) 1440 ²⁴/₈ göra skeppar Claus och hans hustru Ingrid inbördes testamente. Här föreligger visserligen den möjligheten, att skeppar Claus vid de båda tillfällena varit gift med olika personer, men sannolikt är det just inte.

I samma arbete (n:r 1358) för 1495 ⁴/₄ förekommer Ingridh Hordenackes,² men på motsvarande ställe i Stockholms tänkebok (uppsl. 487) är förnamnet Ingegerd.

Gå vi över till Jönköpings tänkebok, finna vi på sid. 82 en hustru Ingerd Tords år 1501, förmodligen samma som förekommer på sid. 91, 1512 ²²/₁. Vid sistnämnda tillfälle står namnet utskrivet 5 gånger, varav 2 som Ingerd och 3 som Ingrid.

² Genetivformen efter kvinnonamnet är här och i det följande konsekvent mannens namn.

I Stockholms skottebok förekommer hustru Ingerd Olof Kocks (sid. 138) år 1504; nästa år är förnamnet Ingrid (sid. 177), året därpå Ingerd och år 1507 Ingrid Kockx (sid. 254).

I ett gammalt brev från 1504 ²⁹/₂ omtalas hustru Ingerd Knut Jönssons, men då hon nämnes i tänkeboken för 1506 ⁷/₁₂, är förnamnet Ingrid.

Det torde således få anses tydligt, att man vid identifieringar av medeltida kvinnor måste räkna med den möjligheten, att namnen Ingrid och Ingegärd kunnat avse en och samma person.

Av Stockholms förut omnämnda jordebok för 1493 ²⁸/₃ (n:r 1284) och 1494 ²⁰/₃ (n:r 1310) finna vi, att Peder Holstes hustru, som var syster till Beata och tidigare gift med Bengt bältare, omväxlande kallas *Magdalena* och *Marina*.²

I samma stads tänkebok 1516 ⁵/₃ (uppsl. 177) kallas änkan efter borgmästaren i Stockholm Per Slatte för hustru Madele och 1519 ²⁶/₃ (uppsl. 47) för hustru Marina.

I Stockholms skottebok för 1501 finnes i inre kvarteret Marina Stubs, likaså året därpå, då hon erlade 4 öre i skatt. Sedan är hon borta, men 1508 uppträder på motsvarande ställe Magdalena Stubz med 4 öres skatt och året därpå Madelen Stubs med likaledes 4 öre i skatt. Här råder ingen som helst tvekan rörande identiteten.

Däremot är det mera tveklaktigt, huruvida den hustru Magdalena Gregers skinnares, som förekommer 1501—09, kan anses identisk med hustru Marina Gregers skinnares, som finns i Stockholms tänkebok 1480 ²²/₂, ehuru det förefaller mycket sannolikt.

Gå vi över till 1600-talet, finna vi Olof Törnes änka kallad hustru Marina Nilsson i Stockholms tänkebok vid åtminstone två tillfällen: 1638 ²²/₃, 1642 ²³/₇. Hon var dotter till Nils Chesnepherus och kallas, då hon viges 1620 ³⁰/₂ och 1628 ²⁷/₁₁, för *Marija* och *Maria* resp. (enl. F. U. Wrangel, *S:t Nicolai församlings vigselbok* 1609—1700). Även framgår av tänkeboken, att Johan Bökmans hustru 1619 ²¹/₇ kallas Marina Melchersdotter och 1644 ²⁶/₈ Maria Melchersdotter.

² Av dessa båda stycken i jordeboken framgår även, att Bengt bältare kallas forfader till Peter Holste och att hans änka h. Magdalena var gift med den sistnämnde; vidare att Jakob skräddare, vilkens änka, h. Beata, sedan blev gift med Arvid Ingemarsson, kallas forfader till den sistnämnde. Slutligen omtalas i n:r 1310 Staffan pungemakare som forfader till Paul Gudland pungemakare, och av jordeboken (n:r 1402) för 1496 ²⁸/₂ och tänkeboken för 1498 ⁸/₅ synes, att bådas änkor hetat Kaderine och ägt samma fastighet och således sannolikt varit identiska. Detta bestyrker riktigheten av den i Språk och Stil av mig framställda hypotesen om betydelsen av ordet forfader.

Det förefaller av det sagda som om namnen Magdalena och Marina under medeltiden brukades omväxlande för samma person, men att under 1600-talet Marina stundom förekom i stället för Maria, för så vitt nu inte skrivaren behagat skriva fel emellanåt, vilket ju också är möjligt. Man skulle kunna tänka sig förekomsten under medeltiden av dubbelnamnet Maria Magdalena, som stundom återgavs med Marina (= Maria), stundom med Magdalena; det är att märka, att i medeltida Stockholmsurkunder namnet Maria alldeles saknas.

I registret till Stockholms stads tänkebok, vol. I, upptager riksarkivarien Emil Hildebrand *Elisabet* och *Elsebe* såsom skilda namn, medan däremot riksbibliotekarien I. Collijn i sitt register till Handlingar rörande Helga Lekamens gille (i det följande cit. hlg I) betraktar dem som ett och samma namn. En jungfru Lizabet Pedersdotter, som år 1465 blev syster i Helga Lekamens gille, identifieras av Collijn såsom den Elzaby, Per Olssons dotter, vilken 1476 ²⁶/₉ (Emil Hildebrands tänkebok, sid. 70) kvitterade sitt arv och en vecka senare (ibm sid. 71) upplät det lösöre hon ärvt. Något skäl för identiteten anges dock ej.

I Stockholms tänkebok, vol. I, förekommer likaledes endast en enda person med namnet Elisabet, nämligen Jakob Bengtssons hustru, omtalad 1481 ²⁵/₆ (sid. 302), motsvarande n:r 946 i jordeboken. Av n:r 799 i den sistnämnda, 1473 ²³/₁₂, framgår, att hon var syster till Ulfart Gerdsson och Gerlef Gerdsson, samtliga barn till Gerd Sodde, och av jordeboken för 1496 ²²/₈ (n:r 1445), motsvarande tänkeboken för samma dag, uppslaget 157, att hon där kallas Lizabet Gerdsdotter och var gift med borgmästaren Bengt Smälänning samt samboren syster till Ulfart Gerdsson och likaså syster till hustru Elseby Gerdsdotter, död som änka efter borgmästaren Magnus Eriksson. Nu är att märka, att Bengt Smälännings hustru konsekvent kallas Elizabet (eller Lizabet) överallt, samt att hennes syster likaledes konsekvent överallt benämnes Elzeby. Detta talar alldeles bestämt för att Elzebe och Elizabet äro skilda namn.

I hlg I, sid. 12, förekommer å rad. 1 Elzebe de Wenters (med senare hand tillskrivet: Däwenter) och längre ned uxor domini Marquardi wan Däunter (med i margen tillskrivet Elizabeth). Att samma person avses, får man väl taga för givet, och då tillnamnet är rättat av den senare handen, som skrivit Elizabeth, är troligt, att förnamnet skall vara detta och icke Elzebe. Då blir frågan: hur skall man förklara förekomsten av Elzebe? Det är

mycket enkelt. I den stora branden 1419, då större delen av Stockholm lades i aska, däribland också rådhuset med dess oersättliga urkunder, torde Helga Lekamens gilles ursprungliga anteckningsbok ha gått förlorad. Efter en kladd, som hade räddats, inskrev man efteråt ett sammandrag. Kladden måtte ha varit slarvigt skriven, ty en mängd felaktigheter förekomma, av vilka några kunna anföras. Nederst å sid. 11 står Pädhasdotter i st. för Pädhersdotter; i raden 2 å sid. 12 står Gunna i st. för Gunnel; samma sida rad 14 Gunne Pawell i st. för Gunner Pawels(on) och rad 15 Hāns i st. för Hans (= latinska ejus). Sedan har renskriften granskats, varvid dels några rader strukits över, dels rättelse skett genom tillskrivande av namn, däribland Elizabeth, som vi sett. Att under sådana förhållanden åberopa Elzebe på rad 1, sid. 12, som stöd för att namnet är identiskt med Elizabeth, är orimligt.

I Stockholms tänkebok för 1533—38 och för 1540-talet uppträda flera kvinnor med namnet Elizabeth eller Lyzabet, och de kallas konsekvent med det ena eller andra namnet, ingenstädes Elzebe, Elzeby eller dylikt. Så är t. ex. förhållandet med Gorius Holstes hustru (som i skotteboken för 1507 förekommer som Lyzabeth Mattis Lutkes) och Lambrict Helmichs hustru. Å andra sidan kallas Hindrich van Yttrechts hustru överallt för Elzaby, och med samma namn uppträder hon även som nybliven änka efter sin föregående man.

I Stockholms skottebok för år 1501 förekommer i inre kvarteret Elzeby glasmesteres med en skatt av 1 mark; de två följande åren kallas hon endast glasmesterskan, och hennes skatt är nu blott 6 öre; år 1504 finner man på samma ställe Hans glasmesteres uxor med en skatt av 6 öre, utan tvivel samma person. Hon står närmast före Karl guldsmed. På samma ställe finner man år 1505 hustru Telse glasmesteres, betalande 6 öre i skatt och år 1506 Telsa glasmesters med en skatt av 7 öre; därefter är hon borta. Härav se vi, att namnen Elzeby (år 1501) och Telsa (1505 och 1506) beteckna samma person.

Gå vi till Sv. Dipl. för 1329 ^{30/10} och 1333 ^{12/11}, finna vi där omtalad fru *Else* Pedersdotter, änka efter danske konungens marsk Ludvig Albrektsson; men då hon förekommer 1332 ^{28/6} och 1334 (nr 3059), är förnamnet *Elzef*, vilket alltså torde vara samma som *Else*.

Som vi nyss sågo, kallas samma person omväxlande Telsa och Elzeby. I stället för det förra förekommer även *Telseka*,

tydiligen ett smeknamn av samma slag som Gerdeka för Gertrud. Det är Henrik Ericssons hustru, som i Stockholms skottebok för år 1508 kallas Telsicka Henriks men året därpå hustru Telsa. I den följande skotteboken 1516—19, 21—25, är namnet Telsicka.

En punkt, som ännu är oklar, är, huru det förhöll sig med Tideman van der Wäsens fru. Riksbibliotekarien I. Collijn meddelar i hlg I, registret, att fru Telsa van der Wäsen, som var syster i gillet och död före 1421 (se sid. 11), sannolikt var änka efter borgmästaren Tideman van der Wäsen i dennes 1:a (och således enda) gifte. Emellertid omtalar han på annat ställe, att en h. Elzebe var gift 3 gånger, varav 2:a gången med Tideman van der Wäsen och 3:e med Herman Rembeke. Hon levde 1431 och blev då intagen i Helga Lekamens gille. Här måtte på något sätt ett misstag ha insmugit sig i detta för övrigt så utmärkta arbete. Jag tänker, att Herman Rembekes fru endast varit gift en gång förut, nämligen med kaniken och prebendaten Helmich van Ördens fader, och att den Elzebe, som var änka efter Tideman van Wäsen, var identisk med fru Telsa, som var död före 1421. Tyvärr uppger varken Collijn eller N. Östman, som har uppgiften tidigare i *Stockholms rådhus och råd*, 2 (han svarade för de tryckta källorna före 1420), varifrån uppgiften erhållits.

I hlg I, sid. 12, rad 3 förekommer: Hustrv Hazeka Lörönbärgx (och på rad 11: Hustrv Haseka Lörenbärgx, det sistnämnda dock överstruket). Att andra bokstaven i förnamnet uppkommit genom felläsning (av renskrivaren år 1421) av *el*, är så mycket troligare, som i raden ovanför (rad 2 alltså) står Hustrv Gunna i stället för Gunnel. I sådant fall skulle namnet vara *Helzeka* i stället, vilket även stämmer med ett pergamentbrev i Riksarkivet, daterat 1448^{16/7}, vari hon kallas Telseka. Av ovanstående förefaller troligt, att namnen Elzeby, Elzef, Elsa, Helzeka, Telsa, Telseka, ävensom naturligtvis Elzeka och Helza, brukats omväxlande om en och samma person, men däremot icke namnet Elizabeth, som endast förekommer liktydigt med Lisabet.

Brev från J. G. Oxenstierna till Fredrik Sparre år 1789.

Meddelade av H. v. D.

I arkivet på Börstorp, numera tillhörigt kapten E. B:son Lilliehöök, förefinnes bland de arkivalier, som förut tillhört samlingarna på Åkerö, en bunt brev från riksrådet greve J. G. Oxenstierna till riksrådet friherre Fredrik Sparre. Det äldsta av dessa brev är från 1771, då O. var kommissionssekreterare vid legationen i Wien och S. hovkansler, och det sist daterade från år 1800. De enda av breven, som synas vara av större intresse, äro de av år 1789, vilka till antalet 9 omfatta tiden 18 juli — 7 november, då de båda korrespondenterna, efter riksrådets upplösning avlägsnade från befattningen med de allmänna ärendena, levde på sina gods, Oxenstierna på Skenäs och Sparre på Åkerö. Breven, skrivna på franska, meddelas här i utdrag och översatta.

Skenäs den 18 juli 1789.

Jag har inga andra nyheter att meddela, än dem Ers Excellens bör ha reda på lika väl som jag. De olika träffningar, som kungen utkämpat vid Uttismalm och Likala, äro bekanta genom tidningarna. Det är troligt att han framryckt mot Fredrikshamn, detta fruktansvärda ställe, där jag önskar att han måtte skörda lika mycken framgång, som han förut erfarit obehag. Åtminstone skola de särskilda kårerna samlas i dess grannskap. Pythis är utrymt av ryssarna, men, om man skall bemäktiga sig övergångarna vid Högfors och Kymene, kommer detta att kräva stora offer.

Fiantt,¹ som var arresterad vid Fredrikshof, har blivit adjutant, Brunow,² som man beskyller för att hava uppeggat Segerstorm,³ har utnämnts till riddare, och Gadolin,⁴ beskylld för så många smädelsor och ohygglig-

¹ O. K. v. Fiantt, kapten o. adjutant åt Hastfähr.

² M. Brunow, chef för Savolaks regte.

³ Sergeant vid Åbo läns regte.

⁴ Löjtnant. Samtliga dessa invecklade i Anjalamyteriet.

heter, har blivit utsläppt ur fängelset. Jag fattar ingenting härav, men sedan länge går allting över mitt förstånd. Jag förstår inte längre något, och en dum förvåning är allt vad som återstår mig.

Hertigen utlöpte den 6 dennes. Man skriver från Karlskrona, att sydeskadern var redan förenad med den från Reval, då vår utgick; men andra försäkra, att den ännu befinner sig i Kjögebugt. En nyhet, som ankommit till Stockholm på morgonen, då senaste posten avgick, meddelar, att hertigen då han utgått från Karlskrona helt hastigt begivit sig till Kjögebugt, där överraskat ryssarna, sänkt 4 och tagit 6 fartyg, men jag vågar ej sätta tro till detta rykte. Det tyckes mig för glädjande, för att jag skulle hängiva mig däråt utan full visshet.¹ Innan hertigen gick till sjöss, kommunicerade han jämte alla hans officerare, varefter de avgivit ett slags löfte att segra eller dö. Sålunda äro vi, Gud vare lov, befriade från dessa gemena antaganden, varom vi talade, och vilka började sprida sig i Stockholm, ett verkligt näste för de hiskligaste ohyggligheter och lögner. Den 13 bör en del av våra trupper hava farit till Finland,² de övriga skola giva sig av den 20. Tillsammans gör det 8000 à 9000 man. Det är förmodligen allt vad vi kunna åstadkomma detta år. Vi sätta det sista vi ega på spel såväl till vatten som lands, men jag smickrar mig med att allt skall gå bra. Kungens goda uppförande synes mig förebåda det. Han har helt och hållet förändrat sitt sätt att vara: Ingen etikett, tagande emot vem det vara må utan cermoni och när som helst, verkställande allt på bestämda tider, arbetsam, ständigt sysselsatt och görande sig avgudad av soldaterna genom att smaka på deras mat och vårda sig om de sårade. Jag vågar också tro, att detta goda uppförande är en följd av en ännu större förändring i hans inre, som skall medföra framgångar och vid honom fästa lyckan, som var nära att övergiva honom. Jag älskar att inbilla mig det, ty varifrån skulle eljes komma den goda ingivelsen att handla så som han gör och på ett så olika sätt mot förut. Låtom oss åtminstone njuta av detta ljuva hopp. Vi äro så olyckliga, att den minsta stråle av hopp bör av oss omfattas såsom en verklighet.

Ers Excellens vet naturligtvis, att Danmarks neutralitet är säker och (oläsligt). Ambasadören³ lämnar oss. Corall⁴ gör det likaledes, säger man. Det är Bourbonernas vrede och humöret hos barn, som visa sura miner, då de icke kunna göra något värre.

Jag hoppas om någon tid kunna göra min uppvaktning på Åkerö för att framföra hälsningar från min mor⁵ och för att återupprepa försäkringarna om den ömma och beständiga tillgivenhet med vilken jag har den äran att vara

Ers Excellens

Mycket ödmjuka och lydige tjänare

J. G. Oxenstierna.

¹ Syftar på sjöslaget vid Öland.

² Denna trupptransport stod under befäl av generallöjtnanten frih. E. Taube.

³ Franske amb. marquis de Pons.

⁴ Spanske ministern.

⁵ Grev:n Sara O., f. Gyllenborg.

Skenäs den 1 augusti 1789.

Jag skyndar mig att tacka Ers Excellens för brevet av den 23 —

Jag bifogar här ett brev,² vars innehåll förefallit mig så egendomligt och besynnerligt, att jag anser att Ers Excellens bör få se det. Brevet är av en så allmänt känd hand, att jag ej behöver namngiva författaren. Men jag tillstår, att denna skrapa åt en hel regering, skickad i en biljett till Armfelt, är bra löjlig. Åtminstone ha förra riksråden icke mottagit något så förödmjukande. Men jag skrattar åt denna händelse. Hur kan det komma sig att dessa herrar varit nog oförsiktiga att an hålla en corps och törna emot en klippa, ännu täckt av spillror från riksrådets skeppsbrott. Men det är rättvist, då de innehava platsen, måste de även få del av sportlerna, och vi kunna säga om dem, som Voltaire sade åt en ung författare: Il faut bien que l'on me succède et j'aime en vous mon héritier. För resten förefaller det som våra affärer i Finland på det hela taget ginge rätt bra. Med alltid överlägsna styrkor har fienden dock intet utträttat, och kriget har förts i dennes land. Men vad säger Ni om trakasserierna mot Meyerfelt och Ehrensvärd? Jag beklagar av hela mitt hjärta dem som tjäna.

Ers Excellens kanske behagar behålla det närlagda brevet, till dess jag får äran hämta det på Åkerö.¹ Jag har ingen senare nyhet angående flottan. Den ryska flottan i Östersjön skall vara tre gånger så stark som vår. De betrakta varandra sedan någon tid på en mils avstånd. Vi få kanske några nyheter härom. Emellertid har denna anse- nliga styrka ännu ingenting utträttat och har ej ens tänkt på att för- hindra våra kanonslupars anfall mot Högfors. Jag hoppas att den gode Guden hjälper oss. — — — — —

(Senare tillägg) Prinsen av Nassau, som har befälet över ryska flottan, har varit så god och lovat den övermåttan stora Katarina att ej åter- vända till Petersburg utan att hava brandskattat alla våra kuster och till och med huvudstaden. Sjukdomarna på de ryska flottorna tyckas vara konstaterade. Man säger till och med, att den i Cronstadt knap- past skall vara starkare än vår. I så fall kan man med Guds hjälp vara utan fruktan för hertigen.

Skenäs den 22 augusti 1789.

Jag säger ingenting åt Ers Excellens om min vistelse på Åkerö. Jag skulle icke kunna göra det utan att utbreda mig i lovord över ägaren, vilka han skulle förbjuda mig att uttala; men om det ännu finnes i världen en tillflykt för frid och lycka, om det finnes ett ställe, dit sorgen ännu icke trängt, om vänskapen, filosofien, behaget av vila hava funnit en fristad, om Ni förtjänar att presidera i denna helgedom, och om jag är säker på att mitt hjärta gör mig värdig att bliva motta- gen där, så ber jag Er att mottaga den hyllning, som jag i varje ögonblick bringade och de välönskningar, som min tacksamhet alla dagar förnyar.

¹ Brevet, skrivet på svenska, förefinnes i en av Sparre gjord avskrift. (Bil. I).

Jag har ordnat det lustparti, som Ers Excellens åt mig uppdragit. Middagen på Djulö¹ har blivit bestämd till den 1 september och nattlägret ävensom supén samma dag på Claestorp,² Ers Excellens kunde då tillbringa följande dagen på Skenäs, vilket skulle gå för sig på det sätt, att efter att hava ätit middag på Claestorp d. 2., skulle man på eftermiddagen göra en visit på Sjöholm³ och därefter sova i mitt lilla hem, där man kunde läsa fortsättningen på mina illustra verk, gjorda för att läsas på landet,⁴ sedan kan Ers Excellens om Ni har bråttom återvända till Er, eller också intaga vi middag den 3. eller 4. på Sälvstaholm.⁵ Allt detta tager endast 4 dagar. Jag begär intet, jag nöjer mig med att föreslå, under förhoppning om att mina förslag bliva antagna. Det är bra att giva vila åt Er mage, som får för mycket frukt, och att giva litet övning åt Er kropp, som tar för lång siesta. — — — — —

Om herr de Sparrman⁶ ännu är kvar, så sänder jag honom tusen hälsningar. Men antagligen är han rest med alla sina kvickheter. Hans konversation intresserade mig mycket. Vad vår tid är ovanlig, och vad vårt sekel utmärker sig framför andra genom sin egendomlighet i alla avseenden. Skulle man för någon tid sedan hava sagt, att man måste förlora sina sinnen för att känna, sluta ögonen för att se och hålla för öronen för att höra, upphöra att tänka för att förstå och sova i upprätt ställning för att bliva helgon? Men vad som förvånar mig är att somnambuler alltid äro kvinnor. Hava då männen mindre inbillningskraft, eller skulle de vara mera ensidiga? Det första är icke sant, det finner man av deras arbeten, det senare skulle icke kunna vara det utan en orättvisa, som naturen icke visar prov på mot de varelser den frambringa. Tyvärr veta vi intet, men man bör härom tillfråga den första okunniga, som insomnar och vilken gäller för mer än en vaken och tänkande Newton. Ers Excellens får ej tro, att jag gör narr av saken. Men jag är skeptiker till min natur, jag har alltid varit det, och alla våra profeter hava tröttnat på mina frågor. Det är också endast genom att disputera som man instruerar sig, och jag ber Er endast betrakta det jag nu sagt Er såsom en iakttagelse, som undslupit mig, då jag sett Sparrman, och såsom min otrohets dödsryckningar.

Jag förnyar mina vördsamma hälsningar till friherrinnan⁷. Jag sänder tusen komplimanger till Madame Saint Cyr. Jag ber om sådana även till den lilla dormeusen. Jag skulle vilja skicka hälsningar även till den charmanta kammarjungfrun, med vilken jag ej haft den äran att tala, men vilkens stora känslfullhet skrämt mig. Jag omfamnar lilla Baron.⁸

Jag hälsar till härliga furuskogen, till den fagra stranden, ägnad till bad för nympfer, till trädgårdarna, till de röda krusbären, till de frukter, som varit och de som komma, — — — — —

¹ Tillh. kammarherre Carl Ugglå.

² Tillh. greve Claës Lewenhaupt.

³ Tillh. grev:n Eva Ribbing.

⁴ Trol. Dagens stunder.

⁵ Tillh. riksmarskalken greve Carl Bonde.

⁶ Möjl. professor Anders S.

⁷ Sigríd Sparre, f. Wrede.

⁸ Gustav Adolf S., † ss. kam:junk.

Minnet av den vila, varav jag njutit på Åkerö, följer mig ännu. Jag märker det medan jag skriver. Sedan årtal är detta brev det första, i vilket politiken av mig blivit glömd.

Skenäs d. 5 september 1789.

Wilken smärtsam nyhet vi fått mottaga! Den sorg, flottans nederlag¹ försakat Ers Excellens, måste vara så mycket större, som vi äro okunniga om detaljerna, och förbudet mot postens överförande måhända har till följd, att ovissheten utmålar olyckorna större, än de i verkligheten äro. Jag dör av oro för vår vän Ehrensvärd. Detta olyckliga krig sätter alla de känslor på prov, varav själen är mottaglig. Patriotismen, kärleken till bröder och vänner, fruktan för stundens olyckor och dem i framtiden, osäkerheten, allt bidrager att sönderslita hjärtat medels farhågor, så mycket smärtsammare som en gnista av hopp, varmed människan alltid smickrar sig, någongång däri inblandar sig och är så mycket grymmare då den utsläcket, liknande detta infernaliska ljus hos Milton, vilket endast tjänade till att låta en se mörkrets fasa.

Se där en väl börjad september månad, varom E. E. talade med mig på Claestorp. Men lämnom dessa trista bilder, och låtom oss utan att oroa oss med förutsägelser angående händelser, vilkas inträffande kanske kommer allt för snart till vår kännedom, anförtro oss åt härska- ren över våra öden, vilken icke skall lämna oss utan hjälp vid den tid han har bestämt, och såsom Alvarés säger i Alzire: Aux volontés d'un Dieu qui frappa et qui pardonne.

Jag väntar med otålighet det brev, som E. E. varit så god och lovat mig. Jag hoppas att det måtte angiva den av mig efterlängtnade dag, då vi kunna få hoppas återse Er hos oss, även om det bara vore för en dag. — — —

Baucis väntar Er. Hennes ålder, hennes hjärta och hennes dygder göra henne väl förtjänt av detta namn. Hon blir icke prestinna hos Jupiter men hon blir helgon hos Universums Gud.

Jag sänder här ett brev från Sk., mycket egendomligt, som jag ber E. E. återsända till mig.² Jag vill gömma det. Innehållet däruti är ovanligt, men den känsla, som uttryckes i den däruti inneslutna biljetten är en naturlig känsla. Det är ett sanningens rop, som någon gång undslipper oss. — — —

Skenäs d. 12. september 1789.

Jag erfar genom mina andra brev nederlaget vid Högfors och allt som därav följt. Flottan skall utlöpa än en gång, säger man, för att pröva lyckan. Och man påstår till och med att hertigen begiver sig ut i

¹ Vid Svensksund d. 24 augusti.

² Brevet, skrivet på svenska, finnes i en av Sparre gjord avskrift. Det innehåller huvudsakligen en avskrift av ett brev, skrivet av kungen till Armfelt, däruti han utgjuter sin vrede och bitterhet mot Toll, som beskylltes för att ha vållat hans olyckor. Detta brev till A. finnes tryckt bland Gustaf III:s brev.

Östersjön, vilket skulle kunna helt förändra läget, om ej Cronstadtska eskadern rycker ut för att bekämpa och instänga den. I avvaktan härpå är vårt öde näst i Guds i hertig Carls händer. Mätte han kunna rädda detta arma land. Vad en dylik välgärning då skulle bliva oss kär, och vad den skulle stiga i våra ögon, om den vore ett verk av vår intime vän.

Düben¹ skickar mig ett brev från Fredenheim.² Då detsamma är avfattat för att meddelas oss bägge, sänder jag det till E. E., bedjande Er, sedan Ni tagit del härav, återsända det till greve Düben. Jag kan icke hjälpa någon, varken andra eller mig själv. Och man måste såsom Fredenheim vara biten av en galen hund för att ännu titta om titlar i detta olyckliga land, då man besitter så mycket av det goda som han.

Jag tackar E. E. tusenfalt för brevet, fast det gjort mig förtvivlad. Jag instämmer i alla reflexioner, det innehåller, och jag själv, ännu osäker om min brors öde, deltagar i friherrinnans oro för hennes. Man får trösta sig med hoppet. Lyckligtvis överger det oss icke. Det är den älskvärda ledsagare, som himlen givit oss under livets sorger. Dess stråle, medtagen från ljusets boning, är en fyrbåk, som leder oss på det stormiga hav, på vilket vi framdrivas, och det liknar ett ljus, som tränger igenom nattens mörker samt upptäckes av den darrande och uppskrämde resande, vilken söker det, närmar sig det och finner ett härbärke, där han kan vila sina trötta ben.

Skenäs d. 19. september 1789.

Jag är såsom de väl uppfostrade barn, som tacka när man nekar dem något, likasåväl som då de erhålla något. Då jag sålunda nödgas avstå från lyckan att få återse Ers Excellens hos oss, så är jag likväl tacksam för Era prov på vänskap och för allt det vänliga, Ni behagat säga oss. Om jag icke vore bunden av min plikt att åt min mor ägna större delen av den tid, jag tillbringar på landet, skulle jag icke tveka att begagna mig av Ers Excellens' anbud, men på grund av osäkerheten angående Konungens återkomst, som måste medföra min egen, kan jag icke bestämma varaktigheten av min sejour här, och jag tvekar att avlägsna mig från min mor de dagar, som jag kan använda till att visa henne min uppmärksamhet.

Det är säkert att posten två gånger i följd varit avskryvd, först den om slaget och sedan den om reträtten vid Högfors.³ Gårdagens post har åtminstone givit mig andrum. Den innehöll intet. Men för att icke komma på efterkalken med sorgliga reflexioner inför Ers Excellens, så skall jag giva E. E. del av sådana, som man meddelat mig. Man har sålunda sagt mig, att kungen hade varit mycket nöjd med

¹ Carl Wilhelm v. D., riksråd.

² Karl Fredrik F., förste expeditionssekreterare i Utrikesexpeditionen, sedan överintendent.

³ Denna reträtt var föranledd av skärgårdsflottans nederlag.

Ehrensvärd och hans officerare, och att han visat det genom ett mycket vänligt brev till denne, men att man likväl började säga som så, att det kunde bero på något fel från Ehrensvärds sida att slaget icke vunnits, och att det nog kan hända, att man skickade honom tillbaka till Karlskrona (med mycken hedersbetygelse förstås) för att i hans ställe giva befälet över flottan åt Rayalin. Min tanke vägrar att fatta en så skriande orättvisa, och jag vill tro att dessa rykten äro falska, föranledda av dåligt lynne eller illa uttydda, men ändå, när man väljer ögonblicket för onåds visande till att utdela nådevedermälen, så förstår jag icke varför de tappra männen vid flottan skola bli mindre gynnade än de vid lantarmén. Jag hoppas att vi i trots av våra nederlag likväl skola kunna hålla vår gräns, och att ryssarna icke skola kunna överskrida densamma. Gud bevara oss från en sådan kapitulation som under senaste kriget.¹ Den är omöjlig. Med det gry och det mod som utmärker våra krigare, kunna de visserligen bli slagna, det är krigets lott, och kunna bli nedgjorda, om Gud tillåter det, men de skola hellre dö än ingå ett dylikt avtal eller underkasta sig villkor så nedsättande och föga lämpade för deras modiga hjärtan.

Affärsbrev från Petersburg, anlända i tredje hand till Norrköping, meddela, att man är allt utom nöjd i Ryssland med sin flottas uppträdande. De förluster i folk och fartyg, som ryssarna lidit, skola hava varit fruktansvärda. Nassau och Litta säga att de ej gjort sig en idé om en sådan strid, och att allt, vad de sett hos andra folk, ej var att jämföra med vad svenskarna hade gjort. Man är skamsen över att med de 110 fartyg, som anföllo våra 39 på en gång i fronten och köen, icke hava kunnat uträtta mera, och man påstår, att kejsarinnan vill hänskjuta Nassaus och Littas uppförande till en krigsrikt. Se där något litet som kan trösta oss och låta oss tro, att deras eskader, mera illa åtgången kanhända än vad man trott, icke så snart kan vara i stånd att utlöpa, ehuru man säkerligen kommer att meddela stolta relationer för att bedraga människorna och giva Te Deum för att bedraga Gud, om så är möjligt.

Må Gud bevara hertigen, som utgör föremålet för våra dyraste förhoppningar, och jag hoppas det, ty jag älskar att bevara hoppet. Det är medfött hos mig, och under hela mitt liv har jag ej haft någon sorg, utan att en stråle av hopp genast blandat sig däri. Det är därför som jag, klagande med alla andra, dock alltid i framtiden väntar hjälp, som jag ej har reda på, men som alltid synes mig på väg att komma. Varför skulle dessutom Sverige vara den enda bland nationerna, som måste tömma olyckans kalk, och varför skulle det ensamt uppnå denna fullkomliga misär, vilken likaväl som den högsta lycka aldrig gives åt en dödlig varelse.

Jag har slutat tredje sången i detta poem, för vilket Ni visat något intresse, och jag uppgör utkastet och planen till den 4:e och sista.² Någon gång, då jag bemödar mig att gripa en tanke, som uppstiger och försvinner som en vålnad, eller då jag söker på måfå

¹ Avser tydligen kriget i Finland 1742 och det avtal som överbefälhavaren på svenska sidan träffade med ryska kejsarinnan.

² Sannolikt »Dagens Stunder», dikt i 4 sånger.

ett rim, som undslipper mig, rodnar jag hélt plötsligt över min syssel-sättning och känner att detta arbete borde vara nedlagt i mitt fosterlands tjänst, åtminstone så mycket jag förmådde. Jag nedslår då skamsen mina ögon inför den store rikskanslerns skugga, men jag lyfter dem ånyo då jag erinrar mig, att efterträdaren till dennes herre aldrig velat bereda mig tillfälle att vara till någon nytta och, i det han förnekat mig detta, givit mig en frihet med avseende å mina sysselsättningar, som jag skulle hava nekat mig själv, om jag kunnat göra något bättre. Efter denna reflexion fattar jag åter pennan, och, förbannande de hädanefter onödiga tankarna på ärelystnad och fåfånga, nöjer jag mig med att göra vad som roar mig, då jag ej kan utträtta det som är äro-rikt, och i den övertygelsen, att min overksamhet och ledsnad icke kunna göra mitt fädernesland lyckligare, har jag förlikt mig med mina verser och sänker mina sorger i Hippokrene,² såsom andra dränka sina i bägaren.

Om jag icke vore så övertygad om E. E:s vänskap, skulle ett så extravagant brev som detta icke bliva avsänt. O, vilka narrar äro icke författarna, i synnerhet då de tala om sig själva! Men jag förtröstar på Er godhet och hoppas den förlåter mitt brev från början till slut. Gud vet vad jag skriver. Jag njuter så mycket härav och det går så fort, att jag ofta ej vet vad jag säger, och då jag är så lycklig att finna någon, som jag tror vill mig väl, då är denne att beklaga, jag kan inte sluta och fyller lika lätt tolv sidor som den första. Men i fall jag med mitt struntprat kunde förmå avvända Ers Ex. från sina sorgliga betraktelser, även om det endast vore för att svära över skribenten, så vore det i alla fall bättre för Er att dundra mot honom än mot samhällsolyckorna, och i det jag riktat Er uppmärksamhet mot ett annat föremål, har jag i alla fall gjort Er en god tjänst, så mycket berömvärdare som det skett på min egen bekostnad. Det är på detta sätt man är uppfinningsrik, då det gäller att ursäkta sig, och jag har nog skicklighet att av Er tilltvinga mig tacksamhet för det att jag uttråkat Er.

Rosenstein² är betraktad såsom en liten Achilles i Ryssland. Våra fångna officerare där äro utomordentligt hedrade och förtjäna att vara det mer än deras fega och talrika besegrare.

Det synes mig som om våra generaler hava stora skäl att önska, det konungen ej överger dem i så svåra tider.

Jag skulle högeligen önska, att (freds)underhandlingar vore på tapeten, men det sändebud, som man säger skola vara använd härför, har han väl, med all sin naturliga begåvning, vad som erfordras för en dylik uppgift? Då jag känner vår fiendes högmod, tvivlar jag likväl på denna sak, såvida icke ett pater peccavi medgives, och man, dömd att såsom barnen få ris, endast skickat ut lille Otto³ för att erhålla sådant i kraft av fullmakt.

¹ En åt sånggudinnorna helgad källa på berget Helikon.

² Magnus R., sedan konteramiral, anförde skärgårdsflottans avantgarde i slaget vid Svensksund d. 24 augusti och blev tillfångatagen av ryssarna.

³ Möjl. genadj. frih. Otto Wrede.

Skenäs den 3. okt. 1789.

Jag är mycket deltagande i de enskilda sorger, som trycka Ers Excellens samtidigt med fäderneslandets olyckor. Det vore alldeles nog med endera av dessa, utan att såsom vi se dem hopade. Det förefaller mig ibland, som om vi voro förflyttade utom vårt århundrade. Då jag ser så många olyckor och olyckliga samt ej finner varken mig själv eller mina vänner gjord för det tidsskede, i vilket försynen ansett nödvändigt att placera oss, tror jag mig hava en olycklig dröm och vara förflyttad till de barbariska tider, om vilka vi göra oss en så fruktansvärd föreställning och som måhända voro lika bra som våra, då man räknar måttet av de smärtor och den nöd, som hemsöka den arma mänskligheten. Likväl är jag undergiven. Och vad hava vi förtjänat, och vilka äro vi, som våga att beklaga oss. — — — —

Man har i Stockholm varit i en dödlig oro för våra transportfartyg. Ryssarna hava anfallit dem. Man har slagits, men vi hava ej förlorat något av våra förråd. En av våra galärer gjorde haveri, och vi satte eld på den. Detsamma inträffade med ett ryskt fartyg om 74 kanoner, som stötte på grund och som de brände upp. Denna strid var en divisionsdrabbning. Flottan lär hava utlöpt 45 segel stark. Ehrensvärds återkomst är icke någon gåta. Man vet att han aldrig ville öppna strid, emedan den var onödig, och att han blev tvingad härtill. Under striden, som han i själva verket vunnit, erövrade han 20 fartyg. Han ville då sluta striden och återgå i hamn med sin pris, som var bra ärofull. Förnyad order att fortsätta slaget och förfölja. Man vet vad följden härav blev. De 30 fartygen förlorade. Kungen sade åt Ehrensvärd 2 dagar efter att ånyo anfalla. Han förklarade detta omöjligt. Han erhöll stora korset, och hans närvaro i Karlskrona ansågs erforderlig, där han icke har något att göra. Man erbjöd befälet åt Rayalin, som avböjde detsamma genom ett drag av modesti, det första man känner av honom. Se där hela hemligheten. Det finnes ingen annan, och E. E. kan vara fullkomligt övertygad om att den är komediens.

Man skriver till mig ord för ord följande.

»Efter alt utseende och hvad jag kan dömma är K: aldeles desperat (vare sagt oss emellan) och uppehåller sig ännu och i går med abdicationsprojektet. Han själ pgr. undan Commissariatet, samlar alt hvad han kan, gråter i mjugg och skrattar i sällskap. Han skall säga sig anse fred omöjlig utan på 2 sätt, det ena är förbi, som var den att truga den med stora framsteg, det andra att hon tar Finland, men åter-skänker det åt nationen och låter honom skämmas. Emellertid korpa vederbörande hvar åt sig bäst de kunna. Ni skall när vi råkas få höra horreurer om folk som skälla på alla andra. Munk är nu alldeles besatt och vild och talar så att man kan få fasa för honom. Hertigen lär ej löpa ut. Liljehorn har fått påstående att mista hufvudet. Kaulbars har fått sin dom, men lär låta öfvertala sig att söka nåd, som han ej ville i början. Botin har blifvit galen förmodl. af slag i hufvudet.»²

Se där är en ohygglig bulletin, men jag skickar den sådan, som

² Detta stycke är i originalet på svenska.

jag fått den. Sannolikt kan jag icke mera skriva till E. E. på Åkerö, eftersom E. E. avresa är bestämd till den 15. — — — — Jag ber slutligen E. E. att i staden fortfarande bevisa mig samma godhet, som jag hedrats med på landet. — — — —

Min brors sår, för vilket E. E. har varit god och intresserat sig, håller på att läkas, och han kommer snart att återvända till Sverige. Kulan har trängt igenom hela kroppen och hejdats vid ryggkotan.

Skenäs den 17 oktober 1789.

Jag väntade mig ej att åter få mottaga ett brev från Åkerö, och jag lyckönskar verkligen E. E. att få tillbringa ännu en tid lugnt och behagligt, långt bort från bråket och obehaget i huvudstaden. Jag skriver således till detta ställe, där Ni ännu uppehåller Er. Jag njuter en hemlig glädje över att dit få sända min skrivelse. Min inbillning följer mina skrivtecken till lunderna på denna härliga ö, och min rörda och sorgsna själ inandas på avstånd den lugna och klara luft, som råder på den ort, dit mitt brev är ämnat.

Jag är förargad på Er engelska bok, därför att den kullkastat mina argument och övertygat Er om, att vi äro avsedda för att bliva helt olyckliga.

Boken är mystisk, det ser jag, och såsom sådan är den föremål för min respekt. Den är från en sekt, den bär prägel härav, och den innehåller sannolikt det Svedenborgska parlamentets riksdagsbeslut i London denna sommar. Huru härmed än må förhålla sig, så erkänna vi för mycket av dessa saker, för att jag skulle uppressa mig emot personer, som utan tvivel äro kunnigare än jag. Jag förstår dem icke alltid, men jag dyrkar sanningen och jag bestrider intet, av fruktan att bestrida själva sanningen. Vad för övrigt beträffar den allmänna politiska omstörtning, som de förutsäga, så tror jag på den, men jag gör det under förbehåll av det högsta väsendets makt att kunna rädda den oskyldiga mitt bland förödelsen och förhindra det onda att utveckla hela sitt raseri. — — — —

Jag har ställt upp känslan emot Era raisonnementer eller snarare emot engelsmannens. Jag skall be att få se detta arbete, och jag är tillräckligt opartisk för att kunna fatta det goda, som kan finnas däruti, i trots av namnen på dem, som undertecknat denna bok. Guld är alltid guld, vilken hand som än framräcker det. Men det är bra olyckligt, att i detta fall sanningen ej värdigas framträda annat än genom högst egendomliga människors munnar. Tron känner sig ännu mera tryckt av de kedjor, med vilka den håller mitt förnuft fångat, då jag ser folk av detta slag uppressa sig till lagstiftare för mänskligheten och tala om Gud, som om de närvore vid de gudomliga rådslagen, intrigmakare, kända sedan länge. Nordenskjöld,² en alkemist, som på det nedrigaste sätt bedragit sina närmaste anhöriga, som för 6 månader

² Avser någon av bröderna August och Karl Fredrik N., båda alkemister och Svedenborgare.

sedan brutit de förfärligaste eder, och vilken jag vet för härifrån till London för att komma ifrån sina skulder. Se där organen för sanningen, profeternas och apostlarnas efterföljare. Om det skulle finnas två andra svenskar med samma namn, tar jag tillbaka det sagda med avseende på dem. Jag vill nästan hålla vad om, att de två andra under-tecknarna äro av samma slag. Men det gör mig detsamma. Sanningen är densamma, och arbetet kan i alla händelser hava en förtjänst, som dess författare saknar.

Jag har med glädje sett den charmanta mamma Carl Fersens¹ reflexioner med anledning av Armfeltiska affären, och i likhet med E. E. har jag kunnat se henne framför sin tekanna, pjoskande med sig och vändande sig i sin fätölj. I alla fall måste man vara rättvis. Denna lilla strid har blivit utkämpad med all möjlig tapperhet. Det är blott skada att den icke varit av större betydelse. För resten intet nytt för närvarande. Man säger mig att kungen väntas hem i slutet av oktober eller någon av de första dagarna i följande månad. I alla händelser beräknar jag att, om Gud vill, fara omkring samma tid och befinna mig i Stockholm den 10 eller 12 i samma månad. Vare sig att jag stannar kvar i eller går ur min ledsamma ministär, så återtager jag då den vakanta åran i min galär.

Min brors sår är ännu icke läkt. Han får kännning härav åtminstone ännu i 2 månader och måhända men för hela livet. Han hade icke lyckan att göra sig förtjänt av lilla ordensstjärnan i det enda reguljära slag,² i vilket vi voro formligt segrare och där han kommanderade en tredjedel av vår lilla armé, och där han göt sitt blod. Men det är ju bättre att hava gjort sin plikt utan belöning härför.

Skenäs d. 7 november 1789.

Äntligen äro mina bojor brutna, och Ers Excellens, som visat mig godhet, värdigas applådera min brutna kedja. Jag mottog i går afton ett brev av konungen, genom vilket han avskedar mig från ministären. Jag får sålunda till Stockholm om lördag eller söndag för att överlägga med v. Düben angående sättet att tillkännagiva min avgång vid sammanträdet den 18 och för att sätta upp den sista diplomatiska not, på vilken mitt namn skall förekomma. v. Düben skall hava affärerna helt och hållet efter alla sekreterarna, som få hemligheterna(?). Jag hoppas att han får mera behag av dem, än jag haft, och skall, då jag lämnar, säga honom som Henrik den tredje i Henriaden till sin efterträdare:

Je meurs, et je vous laisse au milieu des orages
Assis sur un écueil couvert de mes neufrages.

Min flyttning och alla utgifter, som därav följa, kunna icke annat än oro mig en smula, men jag är i alla fall fri från tusen bekymmer,

¹ Grevinnan Charlotta Fredrika F., född Sparre.

² Syftar på slaget vid Parkumäki i Savolaks, där Stedingk besegrade ryssarna d. 21 juli 1789. Majoren greve Göran Ludvig Oxenstierna förde där Österbottens regemente och sårades under slaget.

och vilket mitt öde än må bliva, hoppas jag att ännu kunna bjuda Ers Excellens på en soppa i ett lerfat och en träsked, som Ni av vänskap torde hålla till godo med.

Jag får bedja Er att vara god och ej tala om min avgång innan min ankomst med anledning av den not, som skall föregå det formella tillkännagivandet.

Jag borde skriva ett längre svar på det brev från Stockholm, som Ni hedrat mig med, men jag sparar härmed för närvarande med tanke på nöjet att få muntligen underhålla mig med E. E. angående alla saker. Jag ryser vid tanken på beskrivningen över ledsamheten i Stockholm. Jag ämnar bryta upp från Meunier¹ så snart jag kan. Det kanske drar ut ännu några veckor innan jag blir i ordning, men jag skall göra mitt bästa för att vara därifrån så fort som möjligt.

Det återstår mig blott att för detta året sluta min korrespondens med E. E., men jag gör det med tacksamhet för den vänskap, med vilken E. E. hedrat mig under denna sejour, och med uttryckande av de varma och orubbliga känslor, med vilka jag har äran att vara

Eders Excellens

Ödmjuke och lydige tjänare

J. G. Oxenstierna.

Bil. I.

Transumt af S. S. S. bref till gr. O. Dat. Stockholm den 23 juli 1789.

Kungen har öfverflödat, efter som det berättas, på skrapor. Gr. Meyerfeldt som fådt för det han ej tagit Högforss straxt, och Kaulbars för det han ej kunnat gå gerad öfver skogar och moras.

Ehrensverd har haft ordres om en descente och en position, som bägge varit omöjliga, och då han proponerat en annan, har kungen med egen hand citerat honom att skiämmas inför Les månes de son Pere, förebrådt honom och arméens flotta den gamla surdegen, och löfvat taga både honom och hans officerare derifrån.

Sjelfva Hemliga Kungl. Beredningen hade skrifvit och frågat om befålet i händelse af oro utom Residentet, och berättat de anstalter som blifvit gjorda vid Elfsnabben att försvara Skjergården. Varpå lämnades till svar, att då en general satt i regeringen, vore ingen fråga om befålet, och att anstalterna vid Elfsnabben vore inviter för fienden, som blifvit gjorda för att tranquillisera Matronorna på Ulriksdahl.

Regeringen gjorde då en underd. representation, huru svårt det vore, att, under ett drygt ansvar, utstå persifflager, hvarå åter skall hafva

¹ Möjligen greve Creutz' f. d. hovmästare, som konungen sedan tog i sin tjänst för att förestå det hus, som upplåtits åt greve O., då denne innehade kansli-presidentsysslan (jfr FERSENS *Historiska skrifter*, kap. 27).

följdt en billet till Armfeldt af innehåld, att Kungen nu serverade dem en corps af gunst och nåde; Ty det borde beledsagas med annat. Att hvarken något Parlament i Frankrike, eller den (oläsligt), som blifvit dissolverad för tilltagsenhet, eller 1756 års secretutskott, som utmärkte sig af näsvishet, eller 1765 års ständer, som extravaguerat af dumhet, kunnat våga att adressera till sin Kung fiendens impertinencer. Att Kl. M:t med förundran anmärkt, huru 2:ne dess Statssekreterare kunnat fördrista sig, att sätta sina namn derunder. Med sidsta couriren åter, fingo vi veta, att då Kungen den 16:de rest ifrån Likala till Suttula, har Han varit om bord hos Ehrensvärd, som ligger 1 mil från Ryska Skjergårdsflottan, hvilken är mycket Superieur af vår, och består af 80 segel och 8,000 mans besättning. Gr. Meyerfeldt har begärdt sin dimission; men som han blifvit utnämnd på fältet vid Högfors till general lärer han blifva kvar.

Kungen har distinguerat sig vid Högfors. Han har gådt till fots med Avantgardet, som fördes af gref Custaf Wachtmeister. Affairen som varit ganska vive och reuissiten en merite af Artilleriet. Vid Kaulbarses gång öfver Werelä är Jernfels illa bleserad i lifvet och låret och Gyllenspetz skuten, Kungen arbetar emellan åt mycket, och har skickat packor afgjorda mål.

I morgon reser R. R. Rammel. R. R. Herrmansson är illa sjuk. Jag feliciterar Ers Excellence till sitt lugn. Här är bra tungt och led-samt.

Göteborgssläkter från 1600-talet.

2. von Egmont.

Av H. Fröding.

Den genealogiska delen av ALVINA WIGERT.

SLÄKTEN VON EGMONT.

Släkten von Egmont är utan tvivel en av Göteborgs allra äldsta, ity att stamfadern Pieter Dircks (Dierichssen) van Egmont redan den 3 febr. 1622 av stadens förste styresman, Jacob van Dijck, nämnes såsom med familj och »ämbetsfolk» till staden ankommen. I avseende på ättens förhistoria lämnar emellertid namnet näppeligen någon ledning, ty detta kan här efter all sannolikhet endast angiva härkomsten från den utanför sjöstaden Alkmaar liggande *orten* Egmont. Detta i Holland vanliga släktnamn bars också till en början varken av den göteborgske stamfadern eller hans söner, vilka senare samtliga kallade sig Pieterssen eller Petersen — en försvärande omständighet för släktforskningen, då givetvis ej alla med detta senare namn kunna tagas för Egmontar. Synnerligen orimligt är antagandet, att man i dessa immigranter skulle se en gren av den fullständigt kända nederländska historiska släkten, som enligt Hübners *Genealogische Tabellen* utgick på manssidan år 1714, ehuru namnet upptogs av den sista ättlingens på kvinnosidan, grevinnan Pignatellis barn. (Bland dessa märkes särskilt Gustav III:s bekanta väninna, grevinnan d'Egmont i Paris).

Följer man göteborgssläkten, finner man namnet von Egmont emellertid antaget i tredje generationen, varefter samhörigheten med den historiska släkten i fjärde ledet yttermera antydes genom konsuln Olivier von Egmonts (se tab. VII) exlibris — det grevliga Egmontska sköldemärket.

Släkttavlan, stödd, där ej andra källor återopas, på Göteborgs Kristine kyrkas böcker, synes på efterföljande sätt böra uppställas.

Tab. I.

Peter Dircks van Egmout, inkommen från Holland 1622. Om dennes personlighet och livsgärning har ingenting försports. På grund av van Dijcks ovan anförda omnämmande skulle man tro den göteborgske stamfadern hava varit en betydande man, men häremot talar den omständighet, att intet viktigare borgerligt för- troendeuppdrag, såsom rådmans- eller kyrkoföreståndarebefattning, kommit honom till del. Förmodligen har han av van Dijck om- nämnts endast på grund av den insats, han och hans arbetsfolk väntades komma att göra i stadens anläggning. Är denna giss- ning riktig, skulle han således själv varit byggmästare (eller skepps- byggmästare) och hans folk timmermän, ehuru det då visserligen knappt låter förklara sig, att hans namn ej i stadens räkenskaper förekommer. När han var född, vet man ej, men i kyrkoboken anges han såsom begravd 1634 ²⁴/₈. Hustrun, begr. 1631 ²⁵/₅, är till namnet okänd.

Barn (antagligen):

- 1 *Christian*, Tab. II.
- 2 *Olivier*, Tab. III.
- 3 *Cornelius*, Tab. IV.
- 4 *Peter*, begr. 1639 ²⁵/₃, g. 1:o med *Elisabeth von Lefeln*.
» 2:o » *Elisabeth Michaelsdotter*.
- 5 *Gerdt*, begr. 1658 ²²/₃, g. 1634 ⁹/₁₁ med *Anna von der Weld* (Velden), begr. 1644 ²⁹/₇.
Två barn begr. 1640 ²⁹/₁₁.
- 6 *Dirtje*, † 1658 ²⁷/₄, g. 1:o 1633 med *Fohan Craddepool*,
2:o 1647 med skomakaren *Samuel Lohman*.
- 7 *Magdalena*, f. 1617, † 1675 ²⁴/₄, g. 1636 ²²/₈ m. *Jacob de Boes*, begr. 1665 ²³/₄.

Tab. II.

Christian (antagligen son av Peter Dircks, tab. I) skeppare, begr. 1684 ³/₂, 93 år, 3 mån. och 14 dagar gammal, g. (2:o möj- ligen) 1669 ¹²/₁₀ m. *Elisabeth Craddepool*, f. 1648 ⁷/₅, begr. 1679 ²¹/₈.

Barn:

- 1 *Annika*, dpt 1670 ²⁰/₄.
- 2 *Peter*, » 1671 ²/₅.
- 3 *Henrik*, » 1672 ¹⁸/₅, begr. ²⁹/₉ s. å.
- 4 *Heinrich*, » 1674 ⁷/₅.
- 5 *Hans*, » 1675 ²²/₈.
- 6 *Albrekt*, » 1677 ²/₁.
- 7 *Abraham*, » 1677 ²⁸/₁₂, begr. 1698 ⁹/₁.

Tab. III.

Olivier (antagligen son av Peter Dircks, tab. I) begr. 1656 ²⁴/₃. Omnämnes liksom brodern Gerdt 1646 såsom träutskeppare och förpaktare av masthamn. Enligt Wilh. Berg skulle han till tyska församlingen hava försålt norra delen av kyrkans nuvarande område, som sedermera blivit med träd planterat. G. 1643 ⁷/₁₀ m. Antony Schorers dotter *Sara* (omg. 1659 ⁵/₇ m. skomakaren Samuel Lohman i hans andra gifte). Hon begr. 1694 ²⁵/₄ vid 81 års ålder.

Barn:

- 1 *Peter*, Tab. V.
- 2 *En dotter*, begr. 1644 ²⁵/₉.
- 3 *Antony*, Tab. VI.
- 4 *Maria*, f. 1646, begr. 1673 ¹/₆, g. 1667 ⁴/₆ m. *Johan Haker*, f. 1645, begr. 1675 ¹⁶/₅.
- 5 *Ett barn*, dpt 1651 ²/₉.
- 6 *Johan* »Lossbecker» (bagare), f. 1652, † 1675 ²⁹/₅, g. 1675 ⁷/₂ m. *Cornelia Herweg* (omg. 1676 ²⁸/₅ m. Hans Ybsen).
Son *Johan* dpt 1675 ²⁰/₁₂, begr. 1678 ²/₆.

Tab. IV.

Cornelius (antagligen son av Peter Dircks, tab. I), f. 1609, begr. 1679 ¹²/₆. Handlande och diakonus vid Tyska kyrkan 1654. Åtalad år 1643, därför att han från sitt hus vid Holländaregatan utfört orenlighet och avlastat denna utanför sin grannes hus. G. 1:0 (enligt en barnens supplik till magistraten) m. *Cornelia Claess* (dotter), begr. 1646 ¹²/₁, 2:0 1646 m. *Margareta Johanssons* (Fans-

sens), som levde ännu 1663, samt 3:o 1667 ²⁹/₁₁ m. *Sara Herweg*, omg. enligt Bergs genealogier 1:o m. räntmästaren Gullberg och 2:o med rådmannen Nils Persson Sahlgren. (Att Cornelius von Egmonts tredje hustru — en verklig *Sara*, kan man säga — vid en ålder av minst femtio år fick sin högt berömde son, Niklas Sahlgren, låter sig ej betvivla).

Barn i första giftet.

1 *Maria*, f. 16... , begr. 1702 ¹⁴/₉, g. 1:o 1663 ²⁵/₁₀ m. pärlstic-karen *Johan Schael* (*Schale*), 2:o 1686 ²⁷/₈ m. *Johan Plander*. Detta andra äktenskap vart, såsom av hovrättens protokoll 1704 ³/₁₁ framgår, synnerligen olyckligt. »Det röntes efter handen», heter det häruti, »att han hade ett ostadigt sinne och stora förslag, som merendeis avlupo olyckeligen... Hustruns medel förminskades, men ovilja och oenighet dem emellan tillväxte, så att både andlige och världslige vänner av huset nog varit besvärade till att underhålla husfreden dem emellan. Och som han sedan intet väl kunde lida sin hustru eller styvbarn, så lade han sig stundom på lantleverne och stundom på långa resor, men huru det gick, så blev huset försvagat och förminskat, efter han alltid förde mycket gott med sig bort men litet eller intet tillbaka.»

2 *Peter*, f. 16... , var † 1691.

Barn i andra giftet.

3 *Catarina*, f. 1655, begr. 1725 ²³/₄, g. 1671 ²⁸/₈ m. skeppsbyggmästaren *Jacob Jacobsson Prounk* (*Pruncck*), f. 1646, begr. 1729 ²³/₃.

4 *Olivier*, f. 1656 ¹⁷/₁₀. I hans 1692 ²⁸/₈ utfärdade bördsbrev heter det, efter omnämmandet av hans födelse och dop, att hans avlidna kristliga föräldrar tagit all tillbörlig omsorg om hans kristliga upptuktelse, vilken ock förmyndaren, Albert Hunter, efter deras död kontinuerat. Hade sålunda hållits till gudsfruktan och skolgång, varigenom han blivit i sina kristendomsstycken samt läsande, skrivande och räknande informerad och undervist, intill dess han kommit till den ålder, att han kunnat söka sin fortune på andra orter,

havandes man om honom och hans förhållanden aldrig annat hört än det som ärligt och gott varit.

5 *Adelheit*, begr. 1667 $\frac{2}{10}$.

6 *Elisabeth*, » » $\frac{2}{5}$.

Barn i tredje giftet.

7 *Peter* (Petrus), dpt 1668 $\frac{24}{9}$.

8 *Adelheit* (Altje), dpt 1670 $\frac{32}{5}$, begr. 1736 $\frac{20}{4}$, g. 1689 $\frac{22}{10}$ m. knappmakaren *Jonas Krom*, begr. 1728 $\frac{25}{8}$.

9 *Elisabeth*, dpt 1673 $\frac{3}{10}$.

Tab. V.

Peter (son av Olivier och Sara Schorer, tab. III), f. 1643, begr. 1719 $\frac{22}{7}$, mäklare 1699. Ägde hus vid Kyrkogatan. G. 1678 $\frac{22}{5}$ m. *Cornelia Broms*, f. 1652, begr. 1716 $\frac{27}{1}$.

Barn:

1 *Sara*, dpt 1679 $\frac{28}{3}$, † ? , g. 1709 $\frac{22}{12}$ m. amiralitetslöjtnanten, kaparen *Tage Lewerentz*, vilken hon 1712 övergav för att sedan bo hos föräldrarna.

2 *Petronella*, dpt 1680 $\frac{4}{10}$, begr. 1721 $\frac{9}{7}$, g. 1:o 1705 m. en sachsisk krigsfånge, *Gottlieb Runstedt*, 2:o 1721 m. löjtnant *Stuntz*, sedan den föregående mannen ej på femton år låtit höra av sig.

3 *Maria Christina*, dpt 1681 $\frac{30}{11}$, begr. 1725 $\frac{2}{11}$, g. 17.. m. löjtnanten *Johan Filip Rost*, begr. 1727 $\frac{16}{4}$, från Sachsen Weimar, fordom i Karl XII:s tjänst.

4 *Elisabeth Catarina*, dpt 1683 $\frac{24}{5}$, begr. 1686 $\frac{3}{1}$.

5 *Olivier*, dpt 1685 $\frac{20}{5}$, stadsmäklare, begr. 1714 $\frac{28}{4}$, g. 1712 $\frac{2}{11}$ m. *Anna Christina Paulin*, dpt 1694 $\frac{22}{3}$, begr. 1740 $\frac{23}{5}$ (dotter av räntmästaren Erik Paulin och Anna von Minden). Hon vart omgift m. mannens kusin, Peter von Egmont (se tab. VIII).

Barn:

1 *Erik*, dpt 1713 $\frac{2}{10}$, begr. $\frac{23}{12}$ s. å.

2 *Olivier*, dpt 1714 $\frac{22}{9}$, begr. 1717 $\frac{4}{9}$.

Tab. VI.

Antony (son av *Olivier* och *Sara Schorer*, tab. III), f. 1645, begr. 1724 $30/3$, g. 1683 $7/8$ m. *Cornelia Kuyhl* (antagligen † i Stockholm före 1730), dotter av sjökaptenen *Wilhelm Jonsson Kuyhl* och *Maria de Letter*. Handlande i Göteborg och husägare vid Kungsgatan. Flyttade jämte sonen *Jacob* och tvänne döttrar till Stockholm, där de år 1711 voro mantalsskrivna. Vart där följande år av sin hyresgäst, fru *Catarina Blix*, angiven till kämnersrätten, därför att han med sonen och de tvänne döttrarne samt jungfrurna *Vogel* och *Bergman* på »ett mordiskt sätt» överfallit henne (*Blix*) och fräntagit henne en del av hennes egendom. (Förmodligen självpantning från hans sida).

Barn:

- 1 *Olivier*, tab. VII.
- 2 *Wilhelm*, dpt 1685 $26/10$, † före 1730.
- 3 *Maria*, » » » begr. 1760 $23/1$, g. 1715 $22/7$ m. *Johan Åkesson*.
- 4 *Sara Catarina*, dpt 1687 $20/4$, † 1750 $8/7$, g. 1:0 m. sekreteraren *Cornelius von Muyden*, † 1727, 2:0 m. löjtnanten i Fortifikationen, *Gustaf Forshell*, † 1744, som mot sina medarvingar efter svärfaderns död år 1742 förde en vidlyftig process, påstående sig ej hava utfått sin del.
- 5 *Antonius*, dpt 1688 $7/7$, begr. 1689 $3/2$.
- 6 *Johannes*, » » » » »
- 7 *Antony*, » 1689 $27/11$, » 1690 $21/5$.
- 8 *Cornelia*, » 1690 $28/11$, » 1691 $28/8$.
- 9 *Jacob*, » 1692 $2/12$, » 1741 $26/1$, enligt 1733 års taxeringslängd bräcklig och näringslös.
- 10 *Peter*, Tab. VIII.
- 11 *Antonius*, dpt 1696 $27/12$, begr. 1697 $22/1$.
- 12 *Anna Catarina*, dpt 1696 $28/12$, begr. 1717 $27/10$.

Tab. VII.

Olivier (son av *Antony* och *Cornelia Kuyhl*, tab. VI), dpt 1684 $24/5$. I hans börsbrev 1717 $31/8$ heter det, att han sän-

des efter skolgång i Göteborg 1699 till en köpman i Reval, Joachim Warnecke, här sedan stannande i 8 år. Men, tvungen av krigsoroligheterna, flyttade han därifrån till Stockholm och reste 1708 $\frac{1}{4}$ till Bordeaux, där han 1722 $\frac{6}{5}$ blev konsul. Erhöll 1747 $\frac{22}{10}$ kommersråds titel. Vistades i Stockholm, då han 1751 $\frac{5}{8}$ erhöll avsked. Troligen ogift. Begagnade ett exlibris av nedanstående utseende.

Tab. VIII.

Peter (son av Antony och Cornelia Kuyhl, tab. VI), dpt 1696 $\frac{20}{1}$, amiralitetsunderlöjtnant, senare mäklare, begr. 1758 $\frac{22}{12}$, g. 1725 (?) m. sin kusins änka, *Anna Christina Paulin* (se tab. V och IX).

Efter att hava blivit underlöjtnant på amiralitetets extra stat, tillhörde han den 1719 av Tordenskiöld i Marstrands hamn instängda eskader, vars besättningar togo sin tillflykt till Karlstens fästning. Här underskrev han i likhet med övriga officerare fästningens kapitulation, på grund varav han av krigsrätt dömdes till döden, vilket straff dock mildrades till degradation. Längre fram (1742) vart han borgare i Göteborg och samma år vid en uppkommen ledighet antagen till stadsmäklare.

Den olycksaliga namnteckningen, varpå han såsom ovan nämnt dömdes, torde hava varit av nedanstående karaktär.

löjtnanten

P. J. Egmont

Kapitulationen

Barn:

- 1 *Ett barn dödf. 1726 ²/₁₁.*
- 2 » » f. 1728, begr. ²⁷/₇ s. å.
- 3 *Antonius, Tab. IX.*
- 4 *Anna Christina, f. 1735, † 1767 ²⁰/₂, g. m. kontrollören David Arfvidson i hans andra gifte.*
- 5 *Petronella, f. 1737, † 1790 ¹¹/₃, g. 1:o m. tullkassören Anders Lönholm, † 1763 ²⁰/₃, 2:o 1764 ¹⁹/₆ m. tullkontrollören Peter Swalin, f. 1729 ¹⁹/₆, † 1798 ²⁷/₁₀.*

Tab. IX.

Antonius (son av Peter och Anna Christina Paulin, tab. VIII), f. 1730, † 1795 ²⁹/₄ på Måå i Halland. Antogs av Handelssocieteten till mäklare efter fadern, »ehuruväl», heter det i societetens protokoll 1759 ¹¹/₁, »varken hans ålder eller flera andra omständigheter skäligen kunde göra honom förtjänt till ernäendet av så betydande förmåner, som de med denna befattning förenade».

Billigt ansågs ock, det von Egmont enligt gammalt vedertaget bruk borde förbindas, att till vardera av sina ännu oförsörjda systrar erlægga 500 daler eller tillsammans 1,000 daler smt, tillseendes, att sterbhuset snarast bleve utrett och syskonen avvitttrade. År 1762 erinrades han av Handelssocietetens bisittare om sitt självsvöld och oskick att fritt och öppet inlåta sig ej allenast

i handelskommissioner utan även i åtskilliga handelsrörelser för egen räkning samt om nödvändigheten att avstå antingen från den egna handeln eller från mäklarebefattningen. Han valde den senare utvägen och bosatte sig därefter på sin gård Måå. Ägde senare även den närbelägna gården Tjolöholm men sålde denna senare till sin sväger Swalin 1780. (Måå innehades sedermera av von Egmonts måg, kronofogde C. C. Gabrielsson intill 1830, då gården såldes till socknen och förvandlades till fattiggård). G. 1765 ²³/₁, efter sökt tillstånd, med sin kusin *Eleonora Christina Paulin*, f. 1741, † 1816 ²⁹/₄, dotter till borgmästaren Johan Paul Paulin och Anna Christina Busck.

Barn:

- 1 *Anna Cornelia*, f. 1766 ⁸/₄ i Domkyrkoförsamlingen, † 1767 ²⁸/₈.
- 2 *Johanna Christina*, f. 1767 ⁴/₅ i Domkyrkoförsamlingen, † 1807 ²⁹/₁₂ på Måå.
- 3 *Anna Cajsa*, f. 1768 ²⁴/₄ i Domkyrkoförsamlingen, † 1793 ⁴/₅, g. 1791 ²⁵/₁₀ m. handlanden *Carl Fönsson*, f. 1765 ²⁶/₁₁, † 1801 ²⁵/₄ i Domkyrkoförsamlingen.
- 4 *Cornelia*, f. 1770 i Domkyrkoförs., † 1828 ²⁴/₁ på Måå, g. 1802 ²⁶/₁₂ m. kronofogden *C. Christian Gabrielsson*, f. 1773, † 1834 ²/₈ i Göteborg.
- 5 *Maria Eleonora*, f. 1771 ²⁸/₈, † ? , troligen ogift.
- 6 *Peter*, f. 1776, † 1810 ²/₃ på Måå i lungrot, den siste av ätten på manssidan. Ett miniatyrporträtt av honom tillika med stora porträtt i olja av föräldrarna finnas hos kamrer Anton Gabrielsson i Stockholm.

Cremer.

Adl. ätten nr 713. En på Svenska och Finska Riddarhusen icke upptagen, i Finland fortlevande gren (Kræmer).

Bland de på Riddarhuset i Sverige inskrivna ätter, vilka vid Finska Riddarhusets instiftelse 1817 uraktläto att anmäla sig till introducering, befinner sig även ätten Cremer, adlad 2 nov. 1662. I likhet med ett antal andra släkter var den då icke i den ställning — av bröderna Cremer (tab. 3) hade blott en uppnått myndig ålder — att den kunnat bevaka sina intressen, och har ätten ej heller senare, sedan den även socialt åter höjt sig och då tillfälle därtill yppat sig, gjort sina anspråk gällande och anhållit om introduktion.

Medlemmarna av här publicerade gren, vilken icke återfinnes i ättartavlorna, hava skrivit sitt namn dels Cremer, dels Kræmer (vilken namnform, Kræmer, redan från början av 1700-talet förekommer i handlingar). Det senare skrivsättet brukas numera enbart, sedan bärarna av ättens ursprungliga namn, såsom fallet varit med talrika andra finska officerare i rysk tjänst och deras ättlingar, försvunnit i det vidsträckta landet i öster.

Tab. 1.

JACOB JOHAN (CREMER) KRÆMER (son till löjtnanten *Jacob Johan Cremer (Kræmer)*, d. i polska kriget 1703 l. 1704, i hans 5 apr. 1688 ingångna äktenskap med *Dorothea Elisabeth Ruuth*, adl. ointr. ätt, i dennas första gifte, d. 1749. Se Anrep, *Ättartaflor*, Cremer, tab. 5, och Ramsay, *Frälsesläkter*, Ruuth, tab. 15), f. 25 juli 1699. Inträtt i tjänst vid Viborgs infanteriregemente c:a 1713. Fältväbel. Erhöll avsked som fänrik 1723. Bevistade slagen vid Kostia ström 6 okt. 1713 och Napo (Napue) 19 febr. 1714, varvid K. erhöll fyra blessyrer. Blev av ryssarna tillfångatagen, men återkom 1716. Bosatte sig först i Kuppis (Kvarnby), i Pyttis, men tillhandlade sig emellan 1730 o. 1731 ett hemman,

sedan 1750-talet benämnt Krämers, i Svartbäck by i samma socken. Försålde 15 aug. 1741 Danielsbacka rusthåll i Pyttis till Jöran Jöransson, varvid köpet förmedlades av sonen Jacob Johan, emedan K. befann sig på Vaxholm, dit han s. å. efter första hustruns död flytt undan kriget utan att mera återkomma till Finland. Död i Stockholm 1785. — Gift 1:o i Pyttis 29 nov. 1722 med *Anna Margaretha Åkesdotter (Åkesson)*, d. där 28 juni 1741, 38 år, 2 mån. o. 15 dagar gl., dotter till löjtnanten Åke Åkesson; — 2:o 1742 med *Anna Margaretha Gottsman* (vars namn finnes uppfört i Pyttis kyrkböcker), d. i Sverige 1752; — 3:o 1753 med *Beata Bethulander*, f. 1724.

Barn (de ur första giftet, utom Henric Wilhelm, födda i Pyttis):

Carl Åke, f. 30 juli 1723, förare, d. 12 juni 1757. Tab. 2.

Jacob Johan, f. 18 aug. 1725 (modern kallas Elsa Sofia Åkesdotter).² Inskreven i Borgå gymnasium 20 febr. 1741. Kallas stundom fänrik. Förlorade 1741 sitt modernearv till följd av faderns flykt till Sverige. Var delaktig i de Wijkmanska stämplingarna² och dömdes 12 aug. 1751 att hållas tre veckor fängslad vid vatten och bröd samt därefter avsitta tre års fängelsestraff i Marstrand. Se närmare Historiallinen Arkisto IV: 23 ff. — Enligt Anrep skulle K. ha stannat i Pyttis och avlidit 1755, varit gift och haft en son, som i Ryssland ingått äktenskap, men därom finnes intet antecknat i Pyttis kyrkarkiv.³

Henric Wilhelm, f. enligt Anrep 1725 (anteckning därom fattas i Pyttis historieböcker). Inskreven i Borgå gymnasium 20 febr. 1741. Underofficer. Bosatt i Sverige, gift och hade en dotter. Se Anrep, tab. 7.

Ericus, f. 10 jan. 1730, d. i Pyttis 21 maj s. å.

Fredric, f. 8 apr. 1731. } Försvinna ur Pyttis kyrkböcker. Enligt Anrep

Gustaf, f. 13 jan. 1734. } reste de till sjöss och dogo -ogifta 1755.

Dessutom *barn* ur andra och tredje giftet, födda i Sverige, för vilka hänvisas till Anrep.

¹ Att här en förväxling ägt rum, framgår därav, att mostern Elsa Sofia Åkesson först senare, sannolikt på 1740-talet, äktat änklungen, kaptenen vid Karelska dragoerna Casper Henric von Krämer, adl. ätten nr: 1959, f. 1700, d. 1761. Se ANREP, tab. 12, WASASTJERNAN, tab. 15, o. WILSKMAN, *Släktbok I*, sp. 896—7.

² Johan, Henrik Wijkman, f. omkr. 1698, avrättad i Stockholm 7 sept. 1751, var kusin till K:s styvmor Anna Margaretha Gottsman.

³ Enligt bouppteckningsinstrumentet av 11 jan. 1760 efter brodern Carl Åke (Finlands Statsarkiv, Kymmene domsaga, Pyttis bouppteckningar, folio 129) blev inspektorn Eric Niseliuss från Stockfors sonen Henrics förmyndare »i brist af fädernes fränder i orten».

Tab. 2.

CARL ÅKE (CREMER) KRÆMER (son till Jacob Johan K., tab. 1), f. i Pyttis 30 juli 1723. Inskreven med sina två yngre bröder i Borgå gymnasium 20 febr. 1741. Förare, enl. pastor Solitanders intyg om K:s skuld till socknekyrkan; sågskrivare, enl. bouppteckningsinstrumentet, men kallas i kyrkböcker blott »Herr». Ägare av Krämers efter faderns överflyttning till Sverige. Död på Krämers 12 juni 1757 (detta datum ur bouppteckningsinstrumentet återfinnes ej i Pyttis kyrkliga handlingar). — Gift 1749 med *Maria Hoppia* l. *Hoppendorf(f)*, i hennes första gifte, d. i Pyttis 25 sept. 1803, 74 år gl., antagligen dotter till rustmästaren Henric Hoppius (hennes mormor Maria Sabina Åkerfelt dog i Pyttis 10 nov. 1763) samt omgift i Pyttis 30 apr. 1759 med kapellanen där, sedermera i Kymmene Samuel Saleen, d. 2 febr. 1774.

Barn (födda i Pyttis, utom Henric):

Anna Margaretha, f. 18 febr. 1750, d. i Pyttis 1 aug. 1751.

Helena, f. 10 sept. 1751, d. späd.

Carl Johan, f. 31 maj 1753, d. i Pyttis 7 febr. 1754.

Henric, f. 1754, urmakare, d. 3 apr. 1814. Tab. 3.

Jacob Johan, f. 13 dec. 1756, d. i Pyttis 13 nov. 1758.

Tab. 3.

HENRIC CREMER (KRÆMER) (son till Carl Åke K., tab. 2), f. 1754 (anteckning därom fattas i Pyttis längder över födda). Urmakare i Pyttis. Ekonomidirektör. Ärvde Krämers efter fadern. Död där 3 apr. 1814, 53 år gl. (sic! var 1760 »i 6:te åhret»). — Gift med *Elsa Beata Blylod*, adl. ointr. ätt, f. i Lappträsk 30 mars 1763, d. i Pyttis 12 apr. 1838, dotter till sergeanten Gustaf Blylod(h) (f. 1 febr. 1721, d. på Eskola kronoboställe i Kimoböle by i Lappträsk 14 okt. 1790) och Ulrica Bilang (f. 3 jan. 1726, d. i Lappträsk 16 febr. 1794).

Barn (födda i Pyttis):

Carl Gustaf, f. 3 mars 1780, d. i Pyttis 9 juli 1781.

Petter Henrik (Herman), f. 17 jan. 1783. Levde i Pyttis 1801, men anträffas ej därefter.¹

Otto Wilhelm, f. 17 jan. (g. st.) 1789, tulluppsyningsman, d. 27 okt. 1847. Tab. 4.

¹ Enligt en tradition inom släkten skall C. ha tjänat som löjtnant i svenska armén, deltagit i krigen mot Napoleon samt 1808—09 års finska krig och där stupat. Dessa uppgifters riktighet har förf. dock icke kunnat kontrollera.

Alexander, f. 5 febr. (g.st.) 1793, d. i Pyttis 31 juni (g.st.) s. å.
Erik Johan, f. 9 okt. (g.st.) 1795, d. i Pyttis 19 nov. (g.st.)

1804.

Adolf Fredrik, f. 6 nov. (g.st.) 1797, kyrkoherde, d. 18 okt.

1873. Tab. 8.

Gustaf, f. 19 okt. (g.st.) 1801, överste. Tab. 9.

Tab. 4.

OTTO WILHELM (CREMER) KRÆMER (son till Henric C., tab. 3), f. i Pyttis 17 jan. (g.st.) 1789. Tulluppsyningsman i Svensksund (Kymmene, Kotka) sedan 1820. Bodde därförinnan någon tid i Iittis. Ägde del i Krämers. Död i Svensksund 27 okt. 1847. — Gift i Iittis 16 nov. 1813 med *Maria Ulrica Witting*, f. där 4 juli 1789, d. i Pyttis 14 apr. 1874, dotter till sergeanten å Jaala Rastas i Iittis Anders Johan Witting (f. 19 juli 1747, d. i Iittis 9 sept. 1809) och (vigda i Iittis 28 okt. 1779) Lucia Christina Ståhlberg¹ (f. 1754, d. 1805).

Barn:

Henrika Wilhelmina, f. i Iittis 15 jan. 1815, d. ogift i Pyttis 25 febr. 1874.

Henrik Johan (Johan Henrik), skrev sig *Cremer*, f. i Iittis 12 juli 1816. Överste i rysk tjänst.² Polismästare i S:t Petersburg. Död. — Gift.³

Otto Fredrik, skrev sig *Cremer*, f. i Iittis 7 sept. 1818. Underfänrik vid 3:e finska linjebataljonen. Fänrik vid 10:e linjebataljonen 16 (4) mars 1837. Transporterad till 4:e linjebataljonen 1 okt. (19 sept.) s. å. Underlöjtnant 8 juni (27 maj) 1840. Trans-

¹ Lucia Christina Ståhlberg var dotter till kapellanen i Iittis, vicepastorn Israel Ståhlberg, d. där 22 nov. 1762, och hans andra hustru Maria Kniper, i hennes första gifte, d. i Heinola 1 maj 1820. Om denna släktgrens skyldskap med den släkt Ståhlberg, till vilken Finlands nuvarande, förstvalda president tillhör och vilken behandlats i monografien TERÄSVUORI, KAARLO, *Ståhlbergin suku*, Åbo 1913, se *Historiallinen Aikakauskirja* 1921, s. 131.

² Till Henrik Johan C. torde följande utnämningar för en Cremer i matrikeln »Landsmän i rysk militärtjänst» och Winterska samlingen kunna hänföras: Stabskapten 17 maj 1850. Transporterad 20 okt. 1851 till adelsregementet; 18 jan. 1852 till Wladimirsch-Kiewska kadettkåren. Placerad å arméinfanteriet och anställd hos kommanderande trupperna i Vilna militärdistrikt 23 juni 1860. Överstelöjtnant vid 1:a Nevska infanteriregementet. R. av S:t Anne ordens 3:e kl. 25 juli 1864.

³ En son till Henrik Johan C. eller hans bror Otto Fredrik C. var antagligen *Wladimir Cremer*, löjtnant vid Livgardets Moskowska regemente; kommanderad till tjänstgöring vid S:t Petersburgska infanterijunkarskolan; stabskapten 17 (5) apr. 1892. R. av S:t Stanislai ordens 3:e klass 11 sept. (30 aug.) 1890. Död 1895 (avförd ur rullorna 3 juni (22 maj) s. å.). — En löjtnant *Cremer* vid 20:e skarpskyttebataljonen blev skild från adjutantsbefattningen 9 nov. 1865.

porterad till Podoliska jägarregementet 16 (4) febr. 1842. Löjtnant 19 (7) juli 1843. Transporterad till 5:e skarpskyttebataljonen 2 febr. (21 juli?) 1844 samt till 4:e skarpskyttebataljonen med stabskaptens rang 28 (16) juli 1847. Kaptan 25 (13) dec. 1851. Major 25 (13) apr. 1855 för utmärkelse i kriget. Transporterad till 6:e skarpskyttebataljonen 1 juli (19 juni) 1855 samt till 2:a skarpskyttebataljonen 3 okt. (21 sept.) 1856. Chef för 2:a kombinerade reservskarpskyttebataljonen 13 (1) jan. 1857. Överstelöjtnant 14 (2) febr. 1860. — R. av S:t Anne ordens 3:e kl. med ros för utmärkelse under ungerska kampanjen, vid Miskolcz, 16 (4) nov. 1849. R. av S:t Wladimirs ordens 4:e kl. med ros 18 (6) apr. 1855 för visad tapperhet vid utfallet från Sevastopol 5 nov. (24 okt.) 1854. R. av S:t Anne ordens 2:a kl. 25 (13) maj 1855 för ådagalagd tapperhet under försvaret av Sevastopol. R. av S:t Georgs ordens 4:e kl. 8 dec. (26 nov.) 1857. Död på Jalta 13 sept. 1865. — Gift med en polska.²

Alexander, f. i Kymmene 25 apr. 1820, d. 1821.

Maria Kristina, f. i Kymmene 1 juli 1822, d. i Helsingfors 24 mars 1917. — Gift 18 febr. 1840 med sin småkusin fänriken, sedermera majoren *Johan Gustaf Krogerus*, f. i Iittis 5 okt. 1814, d. i Laihela 8 maj 1887.

Karl August, f. 24 mars 1825, kaptan, d. 9 mars 1889. Tab. 5.

Sofia Karolina, f. i Kymmene 16 aug. 1828. Bosatt i Helsingfors. — Gift 1:0 i Pyttis 12 jan. 1851 med sin svågers kusin magistratssekreteraren och notarius publicus i Helsingfors *Viktor Krogerus*, f. i Puumala 2 okt. 1814, drunknad utanför Sveaborg 24 aug. 1851; — 2:0 i Pyttis 27 dec. 1871 med den förres sysling översten *Efraim Gabriel Krogerus*, i hans andra gifte, f. i Leppävirta 14 febr. 1803, d. i Kymmene 2 maj 1880.

Alexander, f. 13 jan. 1833. Elev vid junkarskolan i Helsingfors 1849. Sergeant. Drunknade jämte sin svåger Viktor Krogerus och kusin Nikolai Cremer (tab. 9) under segling utanför Sveaborg 24 aug. 1851.

Tab. 5.

KARL AUGUST KRÆMER (son till Otto Wilhelm K., tab. 4), f. i Kymmene 24 mars 1825. Besökt Fredrikshamns trivialskola. Inträtt som frivillig vid 3:e finska linjebataljonen. Fänrik där.

² Jmfr not 2, s. 234.

Dejourofficer vid en kadettkår i S:t Petersburg med löjtnants rang. Befordrad till stabskapten och kompanichef vid H. M. Konungens av Preussen grenadiärregemente. Förvaltare av kronomagasinets i Nyslott 9 okt. 1855. Krigskommissarie i Kuopio i dec. 1882. Död i Kuopio 9 mars 1889. — Gift i Pyttis 13 mars 1856 med sin kusin *Henriette Elisabeth Cremer*, f. där 24 sept. 1836, d. i Kuopio 8 febr. 1889, dotter till kyrkoherden i Pyttis, prosten Adolf Fredrik Cremer och hans första hustru Henriette Nath (tab. 8).

Barn (födda i Nyslott):

Olga Maria Elisabeth, f. 20 aug. 1857, d. i Nyslott 31 dec. 1862.

Betty Karolina Henriette, f. 12 jan. 1859. Bosatt i Rantasalmi. — Gift i Nyslott 10 jan. 1883 med boställsinspektorn i Kuopio, filosofiemagistern *Nikolai Werner Ungern*, f. i Rantasalmi 2 apr. 1854, d. där 24 jan. 1891.

Karl Otto Adolf, f. 18 juni 1862, postförvaltare. Tab. 6.

Olga Emilia, f. 29 juni 1864. Bosatt i Kuopio. — Gift i Kuopio 5 jan. 1888 med landssekreteraren i Kuopio län, sedermera borgmästaren i Nyslott *Karl Odert Andersin*, f. i Rantasalmi 3 aug. 1854, d. i Nyslott 31 juli 1891.

Bruno Wilhelm, f. 18 nov. 1865, d. i Pyttis 1866.

Naimi Dagmar Sofia, f. 13 jan. 1867. — Gift i Kuopio 23 aug. 1866 med kaptenen, sedermera överstelöjtnanten *Petter Johannes Uggla*, finska adl. ätten n:r 4, f. i Viborg 21 juli 1858. Bosatta i Helsingfors.

Thyra Augusta, f. 3 nov. 1870. — Gift i Kuopio 3 jan. 1896 med agronomen och agenten friherre *Otto Reinhold Werner Wrede af Elimä*, finska frih. ätten n:r 2, f. i Kimito 14 febr. 1866. Bosatta i Åbo.

Oskar Magnus, f. 11 maj 1873, apotekare, direktör. Tab. 7.

Uno Wilhelm Fredrik, f. 28 okt. 1875, d. i Nyslott 6 dec. s. å.

Bror Karl Alexis, f. 24 dec. 1876, d. i Nyslott 1 juni 1877.

Eva Karola, f. 15 apr. 1878. Student från Privata svenska reallyceum för gossar och flickor i Kuopio 15 juni 1896. Gift i Kuopio 27 aug. 1901 med numera distriktsveterinärläkaren i Idensalmi *Ossian Waldemar Knut Ramberg*, f. i Lundo 2 juli 1874.

Tab. 6.

KARL OTTO ADOLF KRÆMER (son till Karl August K., tab. 5), f. i Nyslott 18 juni 1862. Student (savokar.) från Elementarläroverket i Helsingfors 14 sept. 1883. Avlagt kameralexamen 31 maj 1889. Expeditor vid kupépostdistriktet 31 okt. 1893. Postförvaltare i Kotka 22 juli 1908; i Vasa 20 maj 1914. Postinspektör i 3:e distriktet 22 dec. 1915. R. av 2:a kl. av Finlands Vita Ros 16 maj 1919. — Gift i Helsingfors 8 sept. 1897 med *Hildur Adèle Uhlenius*, f. där 23 maj 1877, d. i Kotka 12 juli 1914, dotter till protokollsekreteraren i senatens kammarexpedition, filosofiemagistern, jurisutriusquekandidaten Gustaf Emil Uhlenius och hans första hustru Axelina Amanda Wilhelmina Adelaide Robertina von Zansen, finska adl. ätten nr 155, tvillingssyster till F. W. G. M. v. Zansen, tab. 8.

Barn:

Karl Gustaf, f. i Åbo 23 juni 1898. Student från Vasa svenska samskola 31 maj 1918.

Bror August, f. i Åbo 22 febr. 1900. Genomgått Vasa svenska lyceum med avgångsbetyg av 31 maj 1918. Elev vid Vörå krigsskola och deltagit under frihetskriget 1918 i slagen vid Ilmola, Ylistaro, Brahestad, Seinäjoki och Uleåborg samt dels som plutonchef, dels som tf. kompanichef vid Vasa skyddskårs 1:a kompani i striderna vid Lavia, Suodenniemi, Mouhijärvi, Kiikois och Viborg. • Reservfänrik 4 maj 1918. Tjänstgjort vid Finlands Vita Garde. Elev vid kadettkåren i Helsingfors hösten 1918; kadettsergeant. Utdimmitterad från kadettkåren och befordrad till fänrik vid jägarartilleriet 1 apr. 1920. Löjtnant 6 dec. 1920. Batterichef i apr. 1921. Erhållit frihetsmedaljens 2:a kl. samt frihetskrigets minnesmedalj med ros och spännen. — Intresserad idrottsman har K. med framgång deltagit i olika tävlingar.

Holger, f. i Åbo 17 maj 1902. Genomgått Vasa svenska lyceum med avgångsbetyg av 31 maj 1921. Elev vid kadettkåren i Helsingfors i sept 1921. Deltagit i frihetskriget och bevistat slagen vid Vasa, Uleåborg, Lavia och Viborg samt sårad vid Suodenniemi. Bär frihetsmedaljens 1:a och 2:a kl. samt frihetskrigets minnesmedalj med ros och spanne.

Nils Göran, f. i S:t Michel 6 dec. 1903. Elev å 8:e kl. vid Vasa svenska lyceum.

Tab. 7.

OSKAR MAGNUS KRÆMER (son till Karl August K., tab. 5), f. i Nyslott 11 maj 1873. Efter att ha genomgått 5 klasser i Kuopio svenska privatlyceum elev å apoteket i Kronoborg 1 okt. 1889. Farm. stud. 19 mars 1893. Konditionerade å 3:e apoteket i Helsingfors samt 4:e apoteket i Björneborg. Provisor 30 dec. 1899. Konditionerade därefter å 3:e apoteket i Helsingfors. Köpte apoteket i Mohla och erhöll privilegium 8 aug. 1900; apotekare 5 okt. s. å. Erhöll privilegium å apoteket i Riihimäki 15 aug. 1906; å apoteket i Salo 13 juni 1908; försålde det 1918. Föreståndare för Nylands, sedermera Helsingfors Aktiebanks kontor i Salo 15 mars 1909—15 juni 1918. Grundade 1918 jämte vicehäradshövdingen, jurisutriusquekandidaten Carl Max Henrik Otto bankfirman Kræmer & Otto i Helsingfors, ur vilken K. numera utträtt. Direktör i Osakeytiö Valor Aktiebolag i Helsingfors. — Gift 1:o i Helsingfors 17 mars 1907 med *Gerda Alfrida Lagerström*, f. i Tavastehus 14 okt. 1885, d. i Salo 17 juli 1914, dotter till arkitekten Fredrik Wilhelm Lagerström och Aina Ingeborg Boisman; — 2:o i Helsingfors 10 juli 1919 med sin kusins dotter *Karin Ragnhild Enckell*, f. i Helsingfors 2 okt. 1881, dotter till generalmajoren Nikolai Enckell och Emilia Henrietta Krogerus.

Barn (ur andra giftet):

Märta Emilia, f. i Helsingfors 3 juni 1920.

Tab. 8.

ADOLF FREDRIK CREMER (son till Henrik C., tab. 3), f. i Pyttis 6 nov. (g.st.) 1797. Elev i Fredrikshamns skola, sedan 18 okt. 1814 vid Borgå gymnasium. Student (vib.) 22 febr. 1818. Prästvigd i Borgå 22 juni 1819 och förordnad till kyrkoherdeadjunkt i Kymmene. Tf. lärare i ryska, franska och teckning vid kretsskolan i Fredrikshamn 17 maj 1820, ordinarie 18 juli 1821. Undergick pastoralexamen 2 apr. 1833. Kyrkoherde i Pyttis 23 febr. 1835, tilltr. 7 maj s. å. Prost 9 juli 1842. Tf. kontraktsprost i Fredrikshamns prosteri och tillika inspektor för skolorna i Fredrikshamn 16 nov. 1853. Ordinarie kontraktsprost 26 nov. 1856. L. av S:t Stanislai ordens 3:e kl. 21 maj 1857. Ägde del i Krämers. — Utgivit: Afhandling om Johannis uppenbarelse, Borgå 1861. Död i Pyttis 18 okt. 1873. — Gift 1:o i Fredrikshamn 17 nov. 1835 med *Henriette Nath*, f. i S:t Petersburg 15 maj 1815, d. i Pyttis 24 maj 1853, dotter till handlanden i Fred-

rikshamn Anton Erik Nath och Henriette Catharina Bruun; — 2:o i Kymmene 2 aug. 1860 med *Catharina Margaretha Clayhills*, f. i Kymmene 16 maj 1810, d. där 8 okt. 1890, dotter till landskommissarien i Kymmene härad, hovrådet Anton Clayhills och hans andra hustru Anna Elisabeth Puser.

Barn (alla ur första giftet, födda i Pyttis):

Henriette Elisabeth, f. 24 sept. 1836, d. i Kuopio 8 febr. 1889. — Gift i Pyttis 13 mars 1856 med sin kusin kaptenen, kronomagasinsförvaltaren i Nyslott, sedermera krigskommissarien i Kuopio *Karl August Kræmer*, f. i Kymmene 24 mars 1825, d. i Kuopio 9 mars 1889 (tab. 5).

Jacobina Dorothea, f. 6 juni 1838, d. i Pyttis 30 juli 1851.

Emilia Eleonora, f. 8 okt. 1839. — Gift i Pyttis 25 apr. 1872 med sin styvmors bror kyrkoherdeadjunkten, sedan tf. kyrkoherden i Pyttis, vicepastorn *Karl Clayhills*, f. på Kymmene gård 8 dec. (26 nov.) 1804, d. där 22 juni 1878; — 2:o i Kymmene 9 dec. 1879 med forstupsyningsmannen vid Hovinsaari kronopark, sedermera forstmästaren i Palojärvi revir *Fredrik Wilhelm Gustaf Mortimer von Zansen*, finska adl. ätten nr 155, f. i Esbo 14 mars 1842, d. i Tammerfors 6 apr. 1909. — Makarna von Zansen ägde Kræmers, men försålde det på 1890-talet, varefter släkthemmanet innehafts av lantbrukaren Kristian Danielsbacka och dennes måg Emil Kuggas, den nuvarande ägaren.

Tab. 9.

GUSTAF CREMER (son till Henrik C., tab. 3), f. i Pyttis 19 okt. (g.st.) 1801. Stabskapten vid Nyslotts infanteriregemente. Transporterad till H. M. Konungens av Preussen grenadiärregemente 3 juli (21 juni) 1831. Kapten 13 (1) juli 1832. Major 4 febr. (23 jan.) 1835. Tog avsked 12 jan. 1836 (31 dec. 1835). Inträdde ånyo i krigstjänst som major vid Tenginska infanteriregementet 27 (15) febr. 1837. Erhöll avsked som överstelöjtnant 22 (10) juni 1841. Åter inträtt i krigstjänst såsom major vid Grusinska grenadiärregementet 15 (3) okt. 1841. Chef för 19:e Grusinska linjebataljonen med placering på armén 14 (2) maj 1844. Överstelöjtnant 7 juli (25 juni) 1844. Chef för 18:e, sedan för 6:e Grusinska linjebataljonen. Överste 14 (2) juli 1851. Erhöll 26 (14) okt. 1853 ett års permission till Finland för vårdande av sin hälsa. Undfick avsked 22 (10) juli 1857. — R. av S:t Wladimirs ordens 4:e kl. med ros för tapperhet under 1838 års

kampanj mot Kaukasiska bergsborna 16 (4) aug. 1839. R. av S:t Anne ordens 2:a kl. 25 (13) mars 1848 och av S:t Georgs ordens 4:e kl. 8 dec. (26 nov.) s. å. — Ägde del i Krämers. — Gift med *Sofia Backman*.

Barn:

Alexandra Augusta, f. i S:t Petersburg 11 juni 1832. — Gift i Pyttis 6 mars 1853 med sedermera kaptenen i rysk tjänst *August Fredrik Ferrin*.

Nikolai, f. i S:t Petersburg 10 apr. 1835. Elev vid elementarskolan i Fredrikshamn. Drunknade under segling utanför Sveaborg 24 aug. 1851.

Gustaf, f. i Björneborg 12 mars 1844. Död i Saratov 20 jan. 1861.

Källor: Kyrkarkiv: Fredrikshamn, Helsingfors, Iittis, Kymmene, Lappträsk, Leppävirta, Nyslott, Puumala, Pyttis, Rantasalmi. — Finlands Statsarkiv: Winterska samlingen. Matrikeln »Landsmän i rysk militärtjänst». Bouppteckningsinstrument. — Universitetskansliet i Helsingfors: Studentmatriklar. — Litteratur: AKIANDER, *Borgå stifts herdaminne*. ANREP, *Åttartaflor*. BERGHOLM, *Sukukirja*. BERGHOLM, *Borgå gymnasii matrikel*. COLLIANDER, *Suomen Kirkon Paimenmuisto*. *Finlands Adelskalendrar*. *Finlands Statskalendrar*. KARSTEN, *Finlands Apotekare II*. LAGUS, *Åbo Akademis Studentmatrikel*. RAMSAY, *Frälseläkter*. WASASTJERNA, *Åttartaflor*. WILSKMAN, *Släktbok*. — Meddelanden av postförvaltaren K. O. A. Kræmer, Vasa, o. direktören Oskar Kræmer, Helsingfors; pastorn J. Nukari, Pyttis, amanuensen Ragnar Rosén, Helsingfors, samt avl. amanuensen fil. mag. Gunnar Sahlberg.

Osmo Durchman.

Thomas Cletcher.

Anrep uppger i sina *Ättartavlor* att Thomas Cletcher, far till den 1672, såsom härstammande från engelsk adlig ätt, med namnet Cletzer naturaliserade Stockholmsköpmannen och brukspatronen på Axbergshammar i Närke Henrik Cletcher, var borgmästare i Hamburg och sålunda tysk, liksom den uppgivna hustrun Regina von Platz. I verkligheten var Thomas Cletcher dock holländare och borgmästare i Haag, före 1655. Hustrun hette Anne Hoeufft — ovisst om av den gamla utbredda adliga holländska ätten med samma namn. På en auktion i Amsterdam i nov. 1920 såldes deras fullt autentiska porträtt, målade av Daniel Mytens, Karl I:s privilegierade porträttmålare till dess han överflyglades av Sir Anth. van Dyck. De två signerade och med de avbildades vapen försedda målningarna voro utförda 1643 och av inskrifterna å desamma finnes det, att Thomas Cletcher då var 45 och Anne Hoeufft 34 år, alltså födda resp. 1598 och 1609. Thomas Cletchers vapen på tavlän var alldeles detsamma som det hans som svensk adelsman naturaliserade son förde och detsamma varmed Thomas förseglat ett i RA. befintligt brev till gr. Magnus De la Gardie.

Thomas Cletcher hade affärer med Sverige, där hans ombud var den bekante Abraham van Eyck. Cletcher försträckt enligt Anrep svenska kronan 40,000 dlr s.m., och av det ovan nämnda brevet framgår, att han förmedlade försäljningen till Magnus De la Gardie av en större tavelssamling — »Cletzers dyre tafior» kallas de i ett grevens av August Hahr först offentliggjort inventarium —, som med rätt eller orätt lyste med så förnämliga konstnärnamn som Tizian, Antonio Moor, o. s. v., men som faktiskt inneslöt en sådan pärla som Rubens' »De tre gracerna, bärande en blomsterkorg», nu en av Nationalmusei utsöktaste äldre målningar. Ovisst är om Cletcher någonsin fick betalt för sina tavlor. M. De la Gardie var ju en trög betalare, och när Cletcher skrev honom till, hade flera år förgått efter den 1650 gjorda leveransen. Och sannolikt fick Cletcher eller hans son Axbergshammar i likvid för sin fordran hos kronan — kontanter hördes nog aldrig av!

Adliga ätten 806 utgick på svärdssidan med Henrik Cletzers sonson Thomas, men från två av dennes fastrar, gifta den ena med en Lind af Hageby, den andra med en von Meijerhelm, härstamma dels nu levande medlemmar av den förra släkten, dels (genom ätten v. Meijerhelm) hela den gren av grevliga släkten Hamilton, som nedstammar från den 1802 avlidne kammarherren greve Adolf Ludvig Hamilton och hans maka, Henrik Cletzers dottersons dotter Eva Kristina de Besche. Till denna gren hör bl. a. f. landshövdingen gr. Hugo H. och hörde bl. a. universitetskansleren gr. Henning och generallöjtmanten gr. Malkolm H. En Thomas Cletchers descendent genom familjen von Meijerhelm är dessutom frih. Otto Silfverschiöld.

Olof Granberg.

Recensionier.

Stockholms Stads Brandförsäkringskontor 1746—1921. Historisk skildring av *Joh. Ax. Almquist*. Sthlm, P. A. Norstedt & Söners förl. 1921. St. 4:o. (2), XII, (2), 1712 s., 2 pl., 108 portr., 65 andra illustr.

En författare är givet att lyckönska, då tillfälle beredes honom att kläda sitt arbete i en värdig utstyrelse, men fråga är, om ej i detta fall den institution, som på ett så verkligt imponerande sätt velat föra sin 175-åriga tillvaro, i ännu högre grad kan känna sig tillfredsställd och stolt över det arbete, som arkivrådet Almquist här framlägger som resultat av sina forskningar i sin födelsestads historia. Man måste göra sig den reflektionen, då man jämför föreliggande verk med mången jubileumsskrift, som tillkommit på beställning av ekonomiska sammanslutningar, som också synas hava letts av den kända satsen »Richesse oblige».

Tanken att ersätta genom eld förstörd egendom är i Sverige mycket gammal. Redan i Östgötalagen och i Skånelagen talas om rätt för den brandskadade att uppbära brandstod, men eget nog gällde ej detta i städerna. Det är först sedan brandförsäkringssidén vunnit insteg i England och Tyskland, som densamma över Köpenhamn kommer till Stockholm. Väl hade eldsvådorna i Stockholm på 1600-talet bearbetat jordmännen härför, men det var husägarnes framställning till konungen år 1742 om inrättande av ett brandförsäkringskontor, som 1746 resulterade i »Brand- och Försäkrings Contoret i Thes Residence- och Huwudstad». Enligt det härför utfärdade reglementet skulle den allmänna styrelsen av brandkontoret utgöras av »etthundrade män», av vilka tjugo-fem utsågos av försäkringstagare bland ridderskapet och adeln, lika många bland övriga ståndspersoner och återstående femtio bland borgerskapet, som dock snart delade sig i två klasser, handlande och hantverkare. I direktionen, som bestod av 8 personer, skedde valet efter samma grunder. År 1751 tillökades dessutom herrar etthundrade män med en riksrådsklass, vilken dock med riksrådets upphörande 1789 så småningom kom att försvinna.

Den nämnda klassindelningen av herrar etthundrade män kom att äga bestånd till år 1908, då densamma i samband med den stora omorganisationen av kontoret slopades och ersattes med en på samfälda val utsedd överstyrelse.

I olika avdelningar skildras kontorets öden, första avdelningen omfattande 1746—1807, den andra 1808—1856, den tredje 1857—1908 och den fjärde efter 1908. Det kan här ej bli fråga om att ingå på någon redogörelse härför, endast att omnämna ett och annat av personhistoriskt intresse.

Bland bilagorna finner man en matrikel om 123 sidor över hittillsvarande ledamöter av kontorets överstyrelse, direktion och tjänstemannastater, upptagande födelseår, tid för anställningen, orsak till avgång, dödsår och ägande fastigheter, försäkrade i kontoret. Det är en ståtlig samling representanter för ridderskapet och borgerskapet, som här passera revy, personer, som på mer än ett område gagnat riket och huvudstaden. Av 108 stycken meddelas dessutom i texten porträtt i ljustryck, av Charles Tottie även en avbildning i koppartryck efter Byströms byst. Det har utan tvivel varit förenat med mycken möda att få matrikeln så fullständig som här är fallet, då det som bekant för större delen av 1800-talet är mycket tidsödande att taga reda på födelse- och dödsår för i Stockholm bosatta personer.

Författarens rikt illustrerade skildring av eldsvådorna och brandredskapens utveckling från de mest primitiva redskap till de resurser, som tack vare vattenledning, ånga och elektricitet numera stå till förfogande att bekämpa den röda hanen, utgöra även värdefulla bidrag till huvudstadens historia. Och som det första större lagda historiska arbete om brandförsäkringen i vårt land kommer det givet att bliva grundläggande.

En utförlig innehållsförteckning och ett fullständigt personregister göra även detaljerna i arbetet lätt tillgängliga för den, som av en eller annan anledning behöver rådfråga boken, och därtill tvingas säkert varje vän av huvudstaden och dess historia.

G. I.

Svensk officersmatrikel. 1. Generalitetet, generalstaben och infanteriet. Utg. av *Severin Hallberg*. Sthlm, Hasse W. Tullbergs förl. 1921. XII, 534 s. — Pris för abonnenter kr. 30:—, i bokh. kr. 36:—.

Det är ett stort anlagt matrikelverk, varav ovanstående publikation utgör en begynnelse. Det Tullbergiska förlaget skyr ej att gripa sig an med vittomfattande uppgifter av detta slag och har som bekant även förmått att bringa dylika till en lycklig fullbordan. Senast 1920 utgav förlaget en ny upplaga av Gullbergs Justitiematrikel, till uppställning och yttre utstyrelse nära anslutande sig till den tidigare utkomna Landsstatsmatrikeln. Även föreliggande arbete synes vara redigerat efter liknande plan, men materialet är denna gång vida mer omfattande. Den nu utgivna delen skall nämligen, om verket mötes med intresse från allmänhetens sida, följas av ytterligare tre delar, omfattande i andra delen Kavalleriet, Artilleriet, Fortifikationen, Trängen, Intendenturkåren, Fältläkarkåren, Fältveterinärkåren samt Väg- och vattenbyggnadskåren, i tredje delen Marinen (Flottan och Kustartilleriet) och i den fjärde reservofficerarna vid armén (d. v. s. officerare med reservofficersutbildning). I de båda första delarna upptages även personal tillhörande reservstaten och reserven, vidare intendentur-, musik- samt civilmilitär och civil personal, i armén kvarstående officerare, äldre f. d. officerare, som haft anställning på stat, slutligen även — ehuru numera lydande under Justitiedepartementet — regementskårsrätternas personal.

Förlaget har haft förmånen att för utgivandet förvärva andre bibliotekarien vid Kungl. Biblioteket Severin Hallberg, som vid annat makt-påliggande arbete av analog art gjort sig känd för en synnerlig noggrannhet och vederhäftighet i fråga om redigering av materialet och korrektheten av meddelade fakta. Vid det föreliggande arbetet har på utg:s lott fallit bearbetandet av de inkomna biografiska primäruppgifterna, under det att själva insamlandet av dessa bedrivits av bokförläggare Hasse W. Tullberg personligen. Såväl dennes arbete som utgivarens har varit förenat med betydande svårigheter, i det dels insändandet av de biografiska uppgifterna dragit längre ut på tiden än beräknat, dels sådana i många fall — över 300 — alldeles uteblivit, dels det insända materialet ej varit så fullständigt och korrekt som man väntat sig och sålunda måst underkastas en ofta nog mödosam korrigerings och supplerings. Så vitt möjligt ha dessutom biografierna hållits å jour med under bearbetningen och tryckningen inträffade förändringar; viktigare dylika, som kommit till utg:s kännedom först efter resp. arks tryckning, ha sammanförts i ett tillägg. Sådant verket föreligger torde man emellertid kunna beteckna det som uppfyllande alla rimliga anspråk — absolut fullständighet och felfrihet vid publikationer av detta slag är över huvud taget oupphinnelig.

Matrikeln omfattar 2,383 personer, av vilka 1,901 äro officerare med anställning vid regementena eller i reserven eller i armén kvarstående. Av de övriga äro 240 f. d. officerare, som helt och hållet lämnat krigstjänsten. Att även dessa medtagits förhöjer givetvis — som utg. framhåller — arbetets användbarhet och värde; möjligen hade det varit lämpligt att genom något tecken utmärka deras namn. Biografierna omfatta, utom vanliga data, examina, befordringar etc., även uppgifter om föräldrar, giften och barn, vidare kurser, ledamotskap av kommittéer etc., kommunala och andra uppdrag, studieresor, utgivna skrifter, ordensutmärkelser m. m. Även i fall, där vederbörande icke själv insänt några uppgifter, har utg. tydligen bemödat sig om så stor fullständighet som möjligt beträffande dylika upplysningar.

Boken framträder i en vårdad typografisk utstyrsel, som länder officinen, Victor Petterssons tryckeri, till all heder. Må företaget röna den uppmuntran, att dess fortsättande och fullföljande möjliggöres!

S. H—d.

Wilhelm Mauritz von Post, hans förfäder samt descendenter till och med år 1920 sammanförda av *G. L. E. von Post*. Sthlm, Roko-tryck, A. B. Kopia 1921. Lit. 4:o. VII, 189 s., tr. i 250 numr. ex. Pris 25 kr. hos utg., adr. Tullinge station.

Wilhelm Mauritz von Post, som föddes 1625 i Westfalen och först tjänade lantgreven av Hessen, gick 1655 i svensk tjänst, blev 1664 naturaliserad svensk adelsman och slutligen överste och chef för skånska och bohusländska dragonregementet samt avled 1677. Från denne stamfader redovisas här 230 ättlingar i 8 led med namnet von Post och 1,621 inom andra släkter eller tillsammans 1,851 personer under en tid-

rymd av nära 300 år. Utgivaren säger i förordet, att arbetet på intet sätt gör anspråk på att vara fullständigt, och det bekräftas till fullo av den låga siffran 1,851. Den borde ligga närmare 3,000-talet, om man kan våga draga några slutsatser av för liknande tidrymd över andra släkter uppgjorda stamträd. I förordet uppräknas en del familjer, vars avkomlingar äro okända. Med tillhjälp av lättare tillgänglig litteratur finner man dock, att descendenternas antal kan ökas med *minst* 33 för Bergman (Alsterlund, Gylling), 6 för Bille-Brahe (Ahlefeldt-Laurvig-Bille, Brockenhuus-Schack), 26 för Christiansson (Uhr, Hierta), 67 för Huldt (Eiserman, Wetterström, Wieslander) och 19 för von Johnstone, eller tillsammans med *minst* 151. Vid en närmare undersökning skulle ökningen bliva betydligt större. För två familjer, vilkas avkomlingar även betecknas såsom okända, kan antecknas, att avkomlingar sannolikt ej funnits. Dessa äro Annerstedt och Törner.

I en historik lämnas en redogörelse för ättens äldre led före inflyttningen till Sverige och för de grenar, som kvarstannat utomlands. Av dessa finnes en gren upptagen i Gothaisches Genealogisches Taschenbuch der Freiherrlichen Häuser 1854—66, väl antagligen den böhmiska. En gren utvandrade till Danmark 1670 och finnas om densamma nya kompletterande uppgifter hos Th. Hauch-Fausbøll, Haandbog over den ikke naturaliserede Adel, Köpenhamn 1917. Huruvida uppgifterna hos den danske geneologen Lengnick i detta fall äro att föredraga framför riddarhusgenealogierna vill jag ej upptaga till omprövning, endast återgiva vad danskarne Elvius och Hiort-Lorenzen yttra i förordet till Danske patriciske Slægter 1891: »— og selv saa store Værker som . . . Lengnicks Stamtavler maa nærmest betragtes som ukritiske Materialsamlinger.»

G. I.

Waldemar Rudin. Levnadsteckning av sonen *D. Rudin*. Uppsala, J. A. Lindblads förlag 1921. 344 s., 2 pl., talr. illustr. i texten. — Kr. 9: 50.

Egenartad såväl till personlig utrustning som genom sin ställning inom och betydelse för svenskt kulturliv framstår gestalten av professor Waldemar Rudin. Till rättvisa omdömen tarvas här i hög grad perspektiv. Att dylikt i dubbel mening brister i en sons levnadsteckning över sin fader, är självklart; i all synnerhet då denna utkommer ett knappt år efter föremålets bortgång.

Förf. är emellertid fullt medveten om denna begränsning. Han gör »huvudsakligen» anspråk på att lämna endast »ett stycke historiskt material». Till grund för detsamma ligger utom det i eget minne och hjärta bevarade dels prof. Rudins egna anteckningar (han synes hava fört utförliga sådana), dels offentliga handlingar. Av månhet om att icke vara eller synas partisk har förf. i fråga om såväl föremålet som dess miljö medtagit notiser, vilkas frånvaro dock kunnat motiveras av diverse hänsyn. Långt ifrån opartisk är han emellertid i fråga om en hel del personer och företeelser, hemmahörande i andra religiösa läger än hans eget. Det är dock besynnerligt, vad pietismen är anfäktad av ortodoxismens odium theologicum!

Den förra delen av framställningen, där prof. R:s egna anteckningar utgöra huvudstommen, är också den ojämförligt mest givande. Det är ett alltfjämt icke mycket utrett tidsskede, som här står som en fängslande bakgrund. Och personlighetens organiska utveckling blir vackert åskådliggjord. Svårare har förf. att få mycket i den äldre och den åldrande mannens liv att naturligt ansluta sig till denna utveckling (i främsta rummet R:s bekanta beröring med en exklusiv mysticism, spiritism o. s. v.). Men det skall erkännas, att Johannesdraget oavbrutet utgör den röda tråden, liksom skildringen utmynnar i den förändligandets apoteos, som var denna gestalts hela livsinnehåll.

Som en primärkälla har arbetet ett bestående värde, även sedan mycket i detsamma helt visst blivit ställt i ett annat ljus, än det förf. däråt förlänar.

Algd.

Tidsströmningar och minnen av *T. Holmberg*, Uppsala, J. A. Lindblads förl. 1918. 427, (1) s., illustr. i texten. — Kr. 7:50.

Den svenska folkhögskolan fyllde 50 år 1918. En officiell minneskrift genom folkhögskollärareföreningens försorg var avsedd att utkomma jubileumsåret men blev på ett olyckligt sätt försenad och utkom först våren 1921 — onekligen något »post festum».

Direktör T. Holmberg, skaparen och i många år ledaren av den välbekanta Tärna folkhögskola i Västmanland, hade emellertid i god tid sört för att en intresserad allmänhet skulle få veta något om den svenska folkhögskolans uppkomst, utveckling och senare öden under det gångna halvsekle. Detta skedde i »Tidsströmningar och minnen». — Boken är närmast att betrakta som en andra del av ett tidigare arbete av samme förf., »Ljusbän- och ljusbrytningar», och är liksom detta ett bidrag till folkuppfostrans historia, givet icke i en skelettartad, enformig uppräknig av namn och torra data, utan i en utomordentligt livfull, fängslande skildring av personer och händelser i den svenska folkhögskolans historia.

Den som förresten förut gjort bekantskap med förf:s förkunnelse i tal eller skrift bör på förhand veta, att man ej får tråkigt vid läsningen av boken, man må sedan ha vilken uppfattning som helst om de frågor och problem, som förf. i sin framställning säger sin personliga mening om.

Det är helt naturligt, att de flesta »tidsströmningarna» och minnena beröra först och främst den skola, där förf. och hans hustru, författarinnan Cecilia Bååth-Holmberg, utövade en välsignelserik verksamhet i många år. Men de kunna också i vidare mening tjäna som skildringar av hela den svenska folkhögskolans öden, särskilt i genombrottsåren, enär fröjderna och sorgerna, »mutatis mutandis», väl varit desamma för dem, som vågat och velat bryta väg för folkhögskolans gärning i vårt land.

I ett intressant inledningskapitel med rubriken »Den svenska lantmannaklassens medborgerliga lyftning», påpekar förf. den ofantliga betydelse, som den politiska och sociala pånyttfödelsen på 1860-talet fick för vårt folk, och hur denna renässans utlöste krafter, som, värmda av den danska folkhögskolans föredöme, omsider åstadkommo upprättande av de första folkhögskolorna i vårt land: Hvilan, Önnestad och Herrestad.

Mot bakgrunden av denna skildring av de personer och »tidsströmmingar», genom och ur vilka den svenska folkhögskolan växte fram, ger förf. så en fint tecknad bild av den svenska folkhögskolans »grand old man», d:r Leonard Holmström på Hvilan, vars märkliga personlighet och livsgärning skildrats med pietet och varm förståelse, dock utan krav på större fullständighet.

All verklig fosterlandskärlek bottnar i kärlek till hembygden, barn-
domshemmets och barndomsminnenas värld. Det är därför så vackert konsekvent av förf., när han därefter går att berätta om de personliga upplevelsorna under sin fosterländska fostrargärning på Tärna, att börja med minnena från »Den skånska hembygden», en ovanligt älsklig, levande skildring av de Holmbergska och Bååthska prästhemmen därnere »söder om landsvägen». »I ungdomens led» lever entusiasmen och hänförelsen för allt stort och skönt ett starkt liv. Som 70:tals-student ryckes förf. med av den »skandinaviska värmebölja», som trots den tidigare skandinavismens fiasko 1864 förmådde värma och samla de unga till fester och vackra tal.

Helt gripen av folkhögskolans vackra mål i nationell samling och uppryckning, gör han, som han själv säger, »en anspråkslös början» med ungdomsskolan i Tärna. »I det grundtvigska Danmark» sporras hans hänförelse för den åtagna uppgiften än mera. Även statsmakterna börja visa en viss, dock ej odelad förståelse för folkhögskolans betydelse, varom »En debatt i Första kammaren» vittnar.

Tidens stora händelser »i unionsstridens dagar» och »under protektionismens genombrott» nå med sina svallböljor även Tärna. Livligt och fångslande skildras för övrigt de stora striderna och de ledande männen. Man förblir ej heller okunnig om, var man har förf. Det är självklart, att människor, som i likhet med förf. och hans hustru bilda sig en egen, självständig mening i viktiga frågor och djärvt uttala den i stället för att »klokt» tiga, för att ej oroa, få finna sig i att bli hårt motsagda, ja bekämpade.

Men genom strid, oro och skiftande upplevelser växer sig Tärna-skolan allt starkare både »inåt och utåt», och dess verksamhet blir en andlig maktfaktor att räkna med.

Den här helt kort återgivna gången i det förtjänstfulla arbetet avslutas med en rundblick över den svenska folkhögskolans arbetsfält i våra dagar.

Memoararbeten, som egentligen borde ha något av verklighetens omedelbarhet och det upplevdas friskhet över sig, äro understundom så trista, att den kan prisa sig lycklig, som slipper att läsa dem. Detta kan rakt inte sägas om föreliggande arbete. Den lediga, livfulla stilen, så hälsosamt fri från all slags pose, — det enkla, rättframma greppet på ämnet ökar undan för undan läsarens intresse. — Det är en sällsynt förmåga att kunna berätta så levande, att man känner det, som om man läste om en egen upplevelse. Den förmågan har förf.

Det kan hända, att en eller annan tycker, att boken skulle ha vunnit i nobel form genom ett mera anspråkslöst framhållande av förf:s och hans närmastes förtjänster, men man unnar så gärna en bra karl en smula självkänsla.

Ernst Larsson.

Smärre meddelanden.

Det genom frih. Carl Carlsson Bondes bortgång avbrutna utgivandet av *Hedvig Elisabeth Charlottas dagbok* har glädjande nog återupptagits, i det en fjärde del, översatt av Cecilia af Klercker, f. Lewenhaupt, år 1920 utkommit (Sthlm, P. A. Norstedt & Söners förl. VIII, 322 s., titelpl. — 18 kr.). Den nya delen omfattar åren 1793—1794, de dystra och orofyllda åren efter Gustav III:s mord, den Reuterholmska regimens begynnelse och befastande. Ludvig XVI:s avrättning kastar redan från början en skugga över hertiginnans framställning; hon beklagar att nödgas leva i sådana tider, då fred och sällhet synas ha övergivit Europa och då de revolutionära idéerna, frihets- och jämlikhetsprinciperna, »denna tidens sjukdom», spritt sin smitta även till det avlägsna Sverige. Det Ebelska upploppet i januari 1793 och ryktena om mordplaner mot hertigen voro ej heller ägnade att lugna sinnesstämningen hos antecknarinnan, vilken fann händelsen mindre oskyldig än många syntes tro. I själva verket markerade den en vändpunkt i Reuterholms politiska tänkesätt, den korta liberala æran tog ett hastigt slut och förmyndarregeringen antog sin definitiva karaktär av frihetsfientlig despotism. Vid skildringen av de inre förhållandena under den följande tiden träder Reuterholm naturligt nog esomoftast i förgrunden, och man tar med intresse del av hertiginnans uppfattning av den allsmäktige gunstlingens åtgärder och karaktär. Hon söker rättvist fördela skuggor och dagrar, erkänner redbarheten i hans karaktär, ärligheten i hans uppsåt, arbetsamheten, den stilistiska förmågan etc. men sticker icke under stol med de själsliga lyten, som gjorde honom olämplig för den ledande ställning han intog och vilkas ogynnsamma inflytande på hertigen hon förutsåg. Även andra av de mera betydande personligheterna i den sistnämndes närmaste omgivning göras till föremål för karakteristiker, så t. ex. Sparre och Cederström. Ett särskilt intresse tilldrar sig givetvis hertiginnans skildring av sin furstlige make: även här lägger hon sig vinn om den omutligaste sanningskärlek och försvarar blottandet av gemålens svagheter med att sanningen ändå en gång bleve känd, varför då icke lika gärna genom den, som samtidigt kunde göra honom full rättvisa. Samma oppriktighet dikterar framställningen i den mån denna berör det äktenskapliga förhållandet mellan makarna: den formar sig här till en gripande bikt av en misskänd och lidande kvinna, som ber alla som i framtiden taga del av vad hon berättar, att i henne se en »beklagansvärd och olycklig varelse, vilken någon gång måste utgjuta sin smärta». Det är särskilt hertigens kallsinnighet, misstänksamhet och brist på förtroende som kränker henne och fyller henne med

bitterhet: »Jag önskar, att jag kunde dölja för hela världen — först och främst för mig själv! — huru nedrigt han behandlar mig.» — Om den unge konungen yttrar sig hertiginnan mera reserverat, då hans tystna och slutna väsen än så länge gjorde det svårt att uttala en bestämd åsikt om hans karaktär. — Den större delen av den föreliggande volymen upptas av breven för år 1794, och här domineras skildringen av det ArmfELTSKA högmålet, vars förlopp följes med den största noggrannhet och dessutom (s. 200—19) göres till föremål för en på studium av protokollen grundad resumé. Hertiginnan uttalar oförbehållsamt sitt deltagande med »de olyckliga offren för ArmfELTS ärelystnad» och betecknar t. o. m. högsta domstolens skärpande av hovrättens dom såsom lagstridigt; hennes oförmåga att förstålla sig och tysta ogillande av hertigens och hans rådgivares handlingssätt ådrog henne också deras misstankar och förskaffade henne, tack vare Reuterholm, obehaget av en häftig och förödmjukande scen med gemålen. — Arbetet avslutas med egenhändiga anmärkningar och senare tillägg av hertiginnan, några i Ericsbergs arkiv förvarade brev från henne till Sophia Albertina och hertig Carl samt personregister. I fråga om vårdad översättning och redigering synes den nu föreliggande delen värdigt ansluta sig till sina föregångare, och man önskar utgivarinnan all lycka till fortsättningen, som, må man hoppas det, icke alltför länge skall låta vänta på sig.

— När en så förnämlig institution som järnkontoret vill hylla en av sin närings främste med en biografisk skildring, går man helt naturligt till arbetets läsning med högt spända förväntningar. Det kan icke sägas, att dessa uppfyllas av den under fjolåret utkomna skriften *Carl Rinman. Minnesteckning till 200-årsdagen av hans födelse, på uppdrag av Fernkontoret utarbetad av Carl Forsstrand* (Sthlm, Hugo Gebers förlag 1920. 4:o. 8, 136 s. — Kr. 15). Någon verklig utredning av Rinmans tekniskt-vetenskapliga insats har aldrig varit åsyftad, även om författaren ej saknat biträde av fackkunnige för de i och för sig nyttiga och välkomna upplysningar, som ges. Än mindre har något försök gjorts att ge en fylligare bakgrund åt notiserna om Rinmans praktiska verksamhet; om den svenska järnindustriens allmänna läge och de särskilda strävanden för manufakturmidets utveckling, för vilka Rinmans förmåga i så stor utsträckning togs i anspråk, får läsaren på annat håll skaffa sig upplysning.

Dr Forsstrands skrift ger en huvudsakligen refererande, med kortfattade mera utredande partier fullständigad skildring av Rinmans levnadslopp. Otivelaktigt hade även på detta område en mera systematisk forskning kunnat föra längre; ett misstag, som i denna tidskrift ej bör lämnas oanmärkt, är upptagandet av den ofta avlivade uppgiften, att Rinmans mödernessläkt, familjen Leijonmark, skulle härstammat från Finlands reformator Mikael Agricola. De reservationer, som måste göras, utesluta dock ej, att ett intressant material, däribland släktpapper, genom arbetet framlagts. Understrykas bör även, att det vakna intresse för livets olika sidor, som gjort författaren till en så populär kulturhistorisk skildrare, ej heller förnekar sig i föreliggande arbete.

B. B—s.

Av fru Alma Burén, f. Molander, har utgivits *Minnen och anteckningar om Grytgöls bruk och ofrälse släkten Burén* (Linköping, Billstens boktr. 1920. 80 s.). Arbetet, tr. i 30 numr. ex. och 10 arkivex., är illustrerat och försett med en släktavla, upprättad av Rich. Hjorth.

Abraham Brahes tidebok föreligger 1920 i en ny edition, utg. av Carl Magnus och Reinh. Stenbock (Sthlm, P. A. Norstedt & Söners förl. VIII, 202 s., titelpl. — 25 kr.) Till skillnad från de tidigare Loenbomska trycken av Tideboken har i denna upplaga originalets stavning noggrant följts. I en inledning redogöres för originalmanuskriptets proveniens och fastställs, att anteckningarna äro egenhändiga men icke primäranteckningar. Ett personregister bifogas, som dock så tillvida ej är fullständigt, att Abraham Brahes betjäning och underlydande ej medtagits.

— Den flitige Göteborgshistorikern överstelöjtnant H. Fröding har med sina *Berättelser ur Göteborgs historia under frihetstiden* (Göteborg, N. J. Gumperts bokhandel 1919. (6), 380 s. — Kr. 16: 50) framfört sina välkända och uppskattade skildringar ur sin stads öden till den gustavianska tiden. Man återfinner här samma egenskaper, som man lärt värdera i de tidigare arbetena — först och främst den av kärleken till ämnet och glädjen åt gamla tiders händelser burna berättarhågen, därtill det mångomfattande intresset för samhällslivets skiftande företeelser och de vidsträckta och framgångsrika om än stundom litet tillfälliga forskningarna i tryckta och otryckta källor. Personhistorikern antecknar med tacksamhet de rikhaltiga uppgifterna om borgare och borgarsläkter, till stadens topografi ges många värdefulla bidrag, den som sysslar med ekonomisk historia finner uppgifter om handel, handelsvägar och handelsområde, om fabriker och manufakturer och åtskilligt annat; även för stadsförvaltningens utveckling ges det mycket att taga vara på. Redan titeln anger, att det icke är en fullständig genomarbetning ur den ena eller andra synpunkten utan mera meddelanden ur ett intressant material och bilder ur det förgångna, författaren vill bjuda. Man lägger icke bort boken utan ett tacksamt erkänna, att man fått, vad titeln ger rätt att vänta, och mycket nöje därtill.

I Göteborgs hävder under frihetstiden är det främst »det stora företaget», det Ostindiska kompaniet, som fångar intresset med det ovanligas och det exotiskas men även med framgångens rätt. Mycket är redan skrivet därom, men förf. kan bjuda tillägg om personer och händelser av både pittoreskt och sakligt intresse.

Långvarigare och djupare betydelse ägde utvecklingen av stadens förhållande till sitt uppland, den värmländska bruksbygden. Den legaliserade monopolställning, som Göteborgsexportörerna förstått att vinna under enväldstiden och till synes till det yttersta nyttjat, var sedan frihetstidens början sprängd, i och med att Uddevallas frigivna konkurrens nu försvårade prisens nedtryckande under det normala. Järnkontorets inrättande minskade därjämte producenternas beroende av exporthusens kreditgivning. Och de främmande »expediterna», d. v. s. representanterna för de engelska importörerna, vilkas prisstegrande konkurrens var lika välkommen för bruksidkarna som förhatlig för göteborgarna, höllo

sig trots alla angrepp från konkurrenterna kvar, ja vunno tidtals — delvis som bofasta borgare — ett betydande försprång framför de inhemska köpmännen. Att den ökade tävlan om produkterna ökat producenternas vinst är antagligt, men i stort sett bestod den gamla organisationen med sammankoppling av bruksdriftens kredit- och avsättningsförhållanden. Först ett självständigt kreditväsen med tillräcklig kapitalkraft att övertaga produktionens finansiering kunde förverkliga producenternas livligt åtrådda emanciperings. Från kreditgivningen var steget för de stora Göteborgsköpmännen som för deras gelikar i Stockholm ej långt till förvärvet av egna bruk; föregångsman är här den kände och mäktige Hans Olofsson Ström. Vid sidan av järnet framträder träet alltmer bland det Värmländska upplandets produkter, men ännu intresserar den visserligen ej alldeles obetydliga trävaruexporten mest för den framtid, som väntade den.

En insats, som i författarens skildring icke kommit till sin rätt bland de mera uppmärksammade, är de rika göteborgsköpmännens roll såsom förmedlare av den högt utvecklade engelska jordbrukstekniken, framför allt den rationella foderväxtodlingen, vars införande i stället för den gamla svenska metoden att bygga blott på naturens självalstrande kraft var första villkoret för vårt jordbruks modernisering. Närmast gäller det ju här de förnäma handelsherrarnas vederkvickelse och »hobby», och ur den synpunkten ger förf. flera intressanta notiser om de präktiga lantställena. Men vad som bör understrykas är, att det var en verkligt betydelsefull kulturinsats, som ofta utfördes på dessa tack vare ägarnas intresse, kapitalkraft och i främmande land vidgade blick. Receptionen av de utländska framstegen skedde naturligtvis på många vägar, men den, som ledde över Göteborg, var icke minst genom det praktiska förverkligandet en av de verkligt viktiga. I den tryckta litteraturen har detta hedersamma kapitel i stadens hävder veterligen hittills föga beaktats, men en verkligt givande källa därför äga vi i den kuriöse Uppsala-adjunkten Anders Barchaus' otryckta reseskildringar i Uppsala universitetsbibliotek. Han såg resultatet av den föregående periodens intensiva arbete under den gustavianska tidens första år. Det vore av stort intresse, om författaren med sin lokal- och personalkännedom ville belysa hans meddelanden i de fortsatta »Berättelser», som de gamlas vänner hoppas snart få i sina händer.

B. B—s.

Bland den rikhaltiga stadshistoriska litteratur, som under den senaste tiden utkommit, märkes redaktör Knut Hellbergs skildring *Eskilstuna. En svensk märkesstad. Kloster-, slotts- och industristadens öden genom seklerna i historisk belysning*. D. 1—2. (Eskilstuna, tr. Katrineholm och Nyköping 1919—20. 200 s., 1 pl; 416 s., 8 pl. — Kr. 7:50; 10:—), ett resultat av ett flitigt forskningsarbete och en lycklig, lättillgänglig framställningsgåva. Arbetet tränger icke djupare in i de flerfaldiga exempelvis ekonomiskt-historiska och förvaltningshistoriska problem, som äro förbundna med våra städers utveckling, utan nöjer sig med att meddela de mångahanda och ganska brokiga upplysningar ur det förflutna, som ett samhälles invånare kunna önska. För så vitt som det

är en viktig uppgift att bjuda det levande släktet en sådan orientering över dess närmaste omgivning, fyller boken väl sin plats inom en litteratur, där både ämnets rikedom och de arbetandes olika förutsättningar lämna utrymme för uppgifternas lösning ur olika synpunkter.

Redan titeln ger en föreställning om den växlande och fångslande historia, författaren haft att berätta. Kloster- och hovliv äro numera i Eskilstuna blott färg- och stämningrika minnen, anknytande sig till knappast skönjbara ruinrester, men däremot syftar allt vad som meddelas ur stadens industriella historia, ända från de första ansatserna under Karl IX:s tid, fram till ett stort och livskraftigt närvarande. Väl är den slutliga industrialiseringen mera ett avbrott i utvecklingen än en stegring, så stort är avståndet mellan det vällovliga hammarsmedsämbetet eller frimästarnas patriarkaliska regemente och våra dagars miljonetablisement, men säkert är, att de yrkestraditioner, som omhuldades i de små hantverksmedjorna, skapat de direkta förutsättningarna både för ett av de mest utpräglade fallen av industriens »speciella lokalisering» i vårt land och för den känsla av förpliktelse mot varans kvalitet, som utgör Eskilstuna-industriens heder.

Till järnindustriens historia i Eskilstuna an knyter sig det viktigaste och intressantaste av det icke obetydliga personhistoriska material, författaren meddelar. Huvudgestalterna äro här finsmidets organisatör, Reinhold Rademacher, och dess båda stora reorganisatörer Samuel Schröderstjerna och Sven Rinman, av vilka Schröderstjerna såsom fristadens grundläggare kanske står författarens hjärta närmast; vid deras sida står värdigt familjen Rothoff. Ur de invandrade tyska smedssläkternas historia meddelas ett och annat i samband med den tyska församlingens strider för sin existens, icke så få mästartamn räddas undan glömskan, och slutligen skymta, gärna med antydningar om rötterna i de gamla yrkesidkarnas krets, åtminstone namnen på flera män, som varit med om att skapa stadens nuvarande industriella storhetstid. Bland dem, som framträtt på andra områden än det industriella, behandlas särskilt den myndige 1600-talsprosten herr Kristoffer, Messeniernas vän, och Eskilstunas främsta litterära berömdhet, Adolf Törneros.

B. B-s.

Några smärre nyare bidrag till hembygds litteraturen må antecknas: *En Västgötabok* utg. av Västgöta folkmålskommitté genom Johan Götlind (Falköping, Carl A. Norders bokh. i kommission, tr. Sala 1919. 95, (1) s., illustr.), innehållande bl. a. en av docenten Herman Geijer författad biografisk skildring av redaktör Oscar Noréns verksamhet som grundare av Västgöta landsmålsförening. — *Det gamla Västerås* utg. av Västmanlands fornminnesförening genom Sven T. Kjellberg (Västerås, C. M. Sjöbergs bokhandels förl., tr. Malmö 1920. XVI s., 32 bilder i ljustryck. — 4 kr.). — *Hembygden 1921*. Utg. av Dalslands hembygdsförbund (Uppsala, Wretmans boktr. 1921. 30, (1) s., illustr.). Bland bidragen märkes en studie över Gunno Eurelius Dahlstierna av docenten Erik Noreen. — Dalarnas Hembygds-Förbunds tidskrift, årg. 1 (1921), H. 2, innehåller en av Karl Trotzig författad uppsats om *Peder Svensson i Vibberboda och hans ättlingar*, försedd med en stamtafla över Peder Svenssons ättlingar inom Hedemora socken.

I augustinumret 1921 av »Familiengeschichtliche Blätter» (Leipzig) har f. rådman Johan Wretman skrivit en uppsats om *Geschlechterforschung in Schweden*, i vilken han ger en kortfattad översikt av den viktigaste genealogiska litteraturen i Sverige samt påpekar och exemplifierar den rikliga förekomsten av svenska adliga och borgerliga släkter av tysk härkomst. Även några av våra mest betydande biografiska handböcker och matriklar omnämnas.

Redaktionen av P. H. T. har från Dansk Adels Forbund mottagit dess medlemsblad för år 1921 (H. 1—12). Av redogörelsen för förbundets generalförsamling den 21 mars 1921 framgår, att detta har vissa svårigheter att kämpa med, framför allt bristande personlig anslutning från den danska adelns medlemmar. Till följd härav ser sig styrelsen föranlåten att tillsvidare inskränka förbundets uppgifter till understödsverksamheten, dock med bibehållande av medlemsbladet. Det är med »misundelse» redaktören av det sistnämnda tagit del av den motsvarande *svenska* publikationen, *Arte et Marte*, för år 1920 med dess omväxlande och läsvärda innehåll, och det intresserade medarbetarskapet från den svenska adelns sida i nämnda publikation uppställs som ett efterföljansvärt exempel för de danska ståndsbröderna. Den insända årgångens innehåll utgöres i övrigt av smärre biografiska artiklar på minnesdagar o. d., dödsrunor, familjenytt etc. samt några uppsatser av allmänna intresse, bl. a. en beskrivning av »Antiksamlinger paa Englands Herresæder» av fil. d:r Frederik Poulsen och ett minnestal på 300-årsdagen den 8 juli 1921 av Leonora Christina Ulfelds födelse av slotsforvalter Bering Liisberg.

Professorn vid universitetet i Köpenhamn Frantz Dahl har i Berlingske Tidendes aftonupplaga den 1 nov. 1921 lämnat en kort karaktäristik av den nyligen bortgångne presidenten i Svea hovrätt *Ivar Afzelius* som rättslär. För förf. framstår A. som en typisk representant för svensk juridisk intelligens med dess egendomliga blandning av logisk klarhet, 'fölsom Retstakt' och praktisk blick och för svenskt juridiskt författarskap, för vilket lagberedning, lagarbete och lagteknik, 'til Fremme for Lovordningen, til Skade for Literaturen', utgjort och utgör de viktigaste föremålen för behandling. — A:s insats i det nordiska samarbetet på lagstiftningens område får ett tacksamt erkännande; 'ved de nordiske Juristmøder', slutar förf., 'var han altid det straalende Midtpunkt. Hans Plads staar nu tom. Ikke minst der vil man savne Olympieren Ivar Afzelius'.

Frågor.

Undertecknad, f. n. sysselsatt med utarbetande av en biografisk teckning av *Johan Christoffer Toll*, f. 1743, d. 1817, vore tacksam för erhållande av upplysningar om i privat ägo befintliga brev från eller till Toll.

Karl Mellander.

Amanuens, Landsarkivet, Göteborg.

För publicering i det under utgivning varande verket *Stora Kopparbergs bergslag* sökes porträtt av följande personer:

Eric Hammarström, gruvpredikant i Falun, kyrkoherde i Ljusnarsberg, (förf. till »Äldre o. nyare märkvärdigheter wid St. Kopparberget», 1789—91), död 1813.

Abraham Abrahamsson Hülphers, topograf, samlare, (förf. till »Dagbok öfver en resa igenom de under Stora Kopparbergs höfdingedöme lydande lähn o. Dalarne», 1762), född 1734, död 1798.

Johan Vilhelm Lidén, med. dr i Uppsala 1827, gruvmedikus i Falun 1828, läkare vid Kurhuset i Borgholm 1842—60, bodde senare i Stockholm, död 1862.

Carl Linderberg, löjtnant, (förf. till »Kort beskrifning öfver staden Falun o. Stora Kopparbergs grufva», 1804), f. ö. okänd.

Olaus Nauclerus, kyrkoherde i Delsbo, (förf. till »Delineatio magnæ fodinæ Cuprimontanæ»).

Svar torde insändas till *Dr A. Silow*, Bergslaget, Falun.

Insända böcker.

Från Hugo Geber:

FORSSTRAND, CARL, Från Slottsbacken till Ladugårdslandet. Släkt- och ungdomsminnen. Med illustr. Sthlm 1921. VIII, 286 s., titelpl., talr. portr. i texten. — 10 kr.

Från Kgl. Akademien för de fria konsterna:

MEDDELANDEN FRÅN KUNGL. AKADEMIEN FÖR DE FRIA KONSTERNA 1921. Sthlm, Centraltr. 1921. 109, (1) s.

Från J. A. Lindblad, Uppsala:

BORELIUS, HILMA, Hedvig Charlotta Nordenflycht. Uppsala 1921. 298 s., titelpl. — Kr. 6:50.

HOFFMAN, FRU ADOLF, Flickan från Domremy. En livsbild. Tecknad av fru A. H. Auktor. övers. av Aline Cronhielm. Uppsala 1921. 126 s., titelpl. — 3 kr.

Från P. A. Norstedt & Söner:

ALMQUIST, JOH. AX., Stockholms stads brandförsäkringskontor 1746—1921. Historisk skildring. Sthlm 1921. Fol. (2), XII, (2), 712 s., 2 pl., 108 portr., 65 andra illustr.

CARLQUIST, GUNNAR, Landshövdingen Gustaf Wathier Hamilton och hans anteckningar från Karl Johanstiden. (Skrifter utg. af Hamiltonska släktföreningen 3). Sthlm 1921. (4), 191 s., 6 pl. — Kr. 8:25.

GRÄF, HANS GERHARD, Sverige i Goethes liv och skrifter. En studie. Med 6 avbildningar. Sthlm 1921. (6), 117 s., 6 pl. — Kr. 6:25.

LEWENHAUPT, ADAM, Karl XII:s officerare. Biografiska anteckningar. L—Ö. Sthlm 1921. (4), s. 375—799. — 40 kr.

NEKLUDOFF, A., En diplomats minnen från tiden före och under världskriget 1911—1917. Övers. av O. Örström. Sthlm 1921. XII, 332 s., titelpl. — Kr. 9:50.

NILSSON, MARTIN P: N, Den romerska kejsartiden. D. 1. Sthlm 1921. X, 384 s., 1 pl., talr. illustr. i texten. — 16 kr.

ROBERT PETRES OCH C. M. POSSES DAGBÖCKER 1702—1709. Ny revid. uppl. utg. av Nils Herlitz. Sthlm 1921. XXIX, (1), 332, (1) s. — 40 kr.

SVERIGES HISTORIA TILL VÅRA DAGAR . . . utg. av Emil Hildebrand (och Ludvig Stavenow). D. 1. Forntiden av Oscar Montelius. VIII, 449 s., 318 illustr. — D. 4. Gustav Vasa av Emil Hildebrand.

VI, (2), 452 s., 104 illustr. — D. 5. Gustav Vasas söner av Emil Hildebrand. Revid. av Sven Tunberg. (8), 403 s., 85 illustr. — D. 8. Karl XI och Karl XII av Rudolf Fåhræus. VIII, 503 s., 116 illustr. Sthlm 1919—21. D. 1: 14: 50, D. 4: 20: —, D. 5: 15: —, D. 8: 15: — kr.

UR AXEL REUTERHOLMS DAGBOK. Några kulturbilder från frihetstiden utg. av Henrik Schüek. Sthlm 1921. (2), 173, (1) s., titelpl. — 6 kr.

Från Svenska teknologföreningens förl.:

SJÖGREN, ARTHUR, Ur anteckningsboken. 1. Konst- och kulturhistoriska anteckningar. Sthlm 1921. 65 s., 23 illustr. (därav 8 pl.-bl.). — 10 kr.

Från Ernst Westerbergs boktr.-a.-b., Sthlm:

SCHIMMELPFENNIG, C. F. V. & AHLBERG, KARL, Sveriges apotekarhistoria . . . 1. Apoteksinnehavare. H. 15. 1922.

Från förf.:

ARENANDER, E. O., En uppländsk fältpräst i Gustaf II Adolfs polska krig. Uppsala, Almqvist & Wiksells boktr.-a.-b. 1922. 10 s. Med 2 helsidesportr. Tr. i 150 ex.

DAHL, FRANTZ, Ivar Afzelius som Retslærd. (Særtr. af Berlingske Tidendes Aften-Udgave d. 1 Novbr. 1921). 7 s.

POST, G. L. E. VON, Wilhelm Mauritz von Post, hans förfäder samt descendenter till och med år 1920 sammanförda. Sthlm, Roko-tryck, A.-B. Kopia 1921. VII, 189 s., titelpl. — 25 kr.

TOLL, HANS, Ett återfunnet klosterminne. Särtr. ur Upplands fornminnesförenings tidskrift, Bd 8, H. 36 (s. 284—88). 1 fig. i texten.

TOLL, HANS, Något om Flateyjarbók. Särtr. av Historisk Tidsskrift, 5 r., 5 b., 3 h. 1921 (s. 209—15).

WRETMAN, JOHAN, Geschlechterforschung in Schweden. I: Familien-geschichtliche Blätter (Leipzig), Jahrg. 19, H. 8 (Aug. 1921), sp. 230—34.

ZERNANDER, ALBIN, Alster från äldre och nyare tid. Minnen, anteckningar och samlingar. Kristinehamn, eget förl., tr. Affärs- och reklamtryckeriet 1921. 302, (1) s., portr. o. andra illustr. i texten. — Kr. 5: 50.

Från red.:

DALARNAS HEMBYGDS-FÖRBUNDS TIDSKRIFT. Årg. 1 (1921). H. 1—3. Hedemora, Dalarnas tidnings- o. boktr.-a.-b. 1921.

FAMILIENGESCHICHTLICHE BLÄTTER DER HOLLER-GESCHLECHTER. Bd 1 (1921), nr. 4—5.

HESSEN. Zeitschrift des Landesverbandes im »Hessischen Volksbund«. Jahrg. 2 (1921), nr. 16, 18.

ZEITSCHRIFT DES GESCHLECHTS STÜCK (Kassel), Jahrg. 1 (1920), nr. 1—6, 2 (1921), nr 8, 10—18.

PERSON-REGISTER.¹⁾

- A**chmed III, sultan av Turkiet. 123.
v. Ackern, C. H., borgmästare. 89.
Adlercreutz, Thomas, räntmästare. 120.
Adolf Fredrik, konung, 170.
Adolf Johan, hertig. 191.
Afzelius, C. A. 167, 169.
» Ivar, president. 253, 256.
Agrell, pastor. 119.
Agricola, Mikael. 249.
Ahlberg, Karl. 181, 256.
Ahlgrensson, Fr. 173.
Ahlman, Martin. 159.
Ahlström, C. O. 78.
Ahnger, C. J., lagman. 89.
Ahlund, Nils, fil. doktor. 65.
Alcenius, Elias Robert, 151.
Allèmes, kapt. 133.
Almquist, J. A., arkivråd. 87, 242, 255.
Ambrosiani, Sune, fil. dr., 87.
Aminoff, geheimeråd. 44.
Ancharfelt-Dreffling-Lillienberg, ätten. 166.
Anckarstjerna, frih. ätten. 202.
Anckarström, Claes, bokhållare. 157, 203.
Anckarström, David, brukspatron. 202.
» Jakob Johan, 202.
Anders Sigfridi. 57.
Andersen, H. C. 162.
» Hans. 24.
Andersin, Karl Odert, borgmästare. 236.
Andersson, G. 117.
Andreas i Döresta, 56.
Angerstein, assessor. 157.
Antonsson, Karl, befallningsman. 56.
Apelman, L. 198.
Appelman, Christina Juliana. 128.
von Arbin, Axel Magnus, generalkvartermästare. 37, 39, 41.
Arenander, släkten. 81.
» O. E. professor. 81, 256.
Arfvidson, David, kontrollör. 229.
Arvid Ingemarsson. 205.
von Ascheberg, Margaretha. 178.
van Assendelft, Jaqueline Cornelia. 156.
August, konung. 132.
Ausén, Samuel, professor. 118.
Avelin, släkten. 165.
Backlund, Sven. 180.
Backman, Sofia. 240.
Bäckström, Arvid. 83.
Bælter, S. 63.
Bager, släkten. 163.
Banér, Claes, friherre. 194, 197.
Banér, Johan, generallöjtnant. 128.
Barck, ätten. 41.
Barchæus, Anders, adjunkt. 251.
Barckhusen, Anna Christina. 120, 131.
de Beaulieu, Antoine, balettmästare. 186.
Bellander, Ulla. 163.
Bendixon, S. 90.
Bendz, Hans. 162.
Benedictus, släkten. 167.
Benedictus Stephanus. 54.
Bengt bältare. 205.
» Smälänning, 206.
Berg, Tor. 89, 90.
de Berg, släkten. 165.
Bergh, Anna Johanna. 46.
Bergbom, släkten. 79.
Bergenhjelm, Göran, kansli-
råd. 128.
Berger, Johan, understät-
hållare. 122.
Berglund, släkten. 3—5.
Berquist, Bengt. 159.
Bethulander, Beata. 232.
Betzholtz, (Betsolt), släkten
75.
Bidal, Pierre, bankir. 192,
197, 200.
Bielke, N. A., president,
greve. 157.
» Thure, landshöv-
ding, friherre. 125.
Bilang, Ulrica. 233.
Billing, biskop. 162.
Birckman, Maria Nilsson.
45.
Birgerus Nicolai. 55, 56.
Biörkelund, Sven. 32.
Bjerbye, Alethe Gjertrud.
12.
Björk, Margaretha Elisabeth.
49.
Björkman, Rudolf. 169.
Björnberg, generallöjtnant.
139.
Björnberg, Karl, fänrik, fri-
herre. 135, 139.
Blix, Catarina. 227.
Blylod, Elsa Beata. 233.
Blylod(h), Gustaf, sergeant.
233.
Boberg, F. 157.
Bochart, Samuel, präst. 185.
de Boes, Jacob. 223.

¹⁾ Utarbetat av G. E.

- Boëthius, B., förste arkivarie. 87.
- Bohlin, G. A. 180.
- Bohnstedt, ätten. 167.
- » M. 93.
- Boivie, Hedvig. 83.
- Boisman, Aina Ingeborg. 238.
- Bonde, Carl, riksmarskalk, greve. 212.
- Bonde, Carl Carlsson, friherre. 248.
- Boneausköld, Gustaf, statssekreterare. 131.
- Bonhoff, Fr. 86.
- Borelius, Hilma. 255.
- » J. J. 162.
- Borg, Stina. 76.
- Bosse, Abr. 187.
- Bourdon, Sebastien. 157, 203.
- Brahe, Abraham, generalmajor. 127, 250.
- Branting, Hjalmar. 180.
- Braun, Nicolaus, biskop. 119.
- Brauner, Johan, landshövding, friherre. 119.
- Breant, capitän. 125.
- von Breda, Joh. 157.
- » » Karl Fredrik. 157.
- Breitholtz, ätten. 78.
- Bremer, släkten. 79.
- Brenner, släkten. 165.
- Bring, E. G. 162.
- Broberg, släkten. 5—7.
- » Andreas. 32.
- » Ane Cathrine. 13.
- » Cathrine Nielsdotter. 7.
- » Johannes. 12.
- » Maren Louise. 12.
- » Niels Vilh. 7.
- Broman, Ol. 63.
- Broms, Cornelia. 226.
- de Brun, Frans. 204.
- Brunow, M., överste. 209.
- Bruun, Henriette Catharina. 239.
- Bråvik, Andreas Erici. 57.
- » Anna. 57.
- » Erik. 57.
- » Johan. 57.
- » Kerstin. 57.
- » Lars. 57.
- Brønlund, Søren Christensen. 28.
- Bunge, Henrik, statssekreterare, friherre. 118.
- Burén, släkten. 250.
- Burén, f. Molander, Alma. 250.
- Burenstam, Joh. Dan. 84.
- Busck, Anna Christina. 229.
- Bugge, Anna. 47.
- Bååt-Holmberg, Cecilia. 246.
- Bäck, Baltzar, ståthållare, överste. 62.
- » i Finland, Carl Edward (Evert), sergeant. 47.
- » i Finland, Gustaf Reinhold, kvartermästare. 47.
- Böckmann, Aage Albrecht. 32.
- v. Böhnen, C. L., hovrättsråd. 89.
- Böckman, Johan. 205.
- Börjesson, Jöns. 134.
- Böttiger, John. 183, 184.
- C**amoen, (Camén) Sven, biskop. 125.
- Cantersten, släkten. 56.
- Carl VIII, konung. 64.
- Carl XI, konung. 196.
- Carl Gustaf, konung. 195, 200.
- Carl Knutsson, konung. 182.
- Carola af Sachsen, drottning. 84.
- Carlquist, Gunnar. 255.
- Carlsdotter, Karen. 28.
- Carlsson, Börre. 32.
- Carlström, Benkt Gustav, sekreterare. 202.
- Carpelan, Tor. 152.
- Cavallin, släkten. 167.
- » B. 167.
- Cederhielm, Germund, landshövding, friherre. 130.
- Cederholm, Bernhard, president. 118.
- Cederström, Gustaf. 84.
- » R., friherre. 87.
- v. Celse, Magnus. 185.
- Chesnecopherus, Nicolaus. 55.
- » Nils. 205.
- Chevreau, Urbain. 187.
- Christensdotter, Thabitha. 6.
- Christensen, underassistent. 13.
- Claes grytgjutare. 54.
- Claessdotter, Cornelia. 224.
- Claus Tykasson. 204.
- Clayhills, Anton, hovråd. 239.
- » Catharina Margareta. 239.
- » Karl, pastor. 239.
- Cletcher, Henrik, brukspatron. 241.
- » Thomas. 241.
- Closs, G. A. 86.
- Collin, L., riksbibliotekarie. 206, 208.
- Corall, spansk minister. 210.
- Cordier, stenhuggare. 199.
- Craddepool, Elisabeth. 223.
- » Johan. 223.
- Cremer, släkten. 231—240.
- Creutz, L., amiralitetsgeneral, friherre. 157.
- Cronhielm, G., hovkansler. 120.
- » Gustaf, landshövding. 117.
- » Gustaf, president, greve. 126.
- » Polycarpus, landshövding. 190.
- Cronstedt, Carl Johan, greve. 38.
- Crumbygel, Barbara Dorothea. 202.
- Crusebjörn, Frans Johan, generaladjutant. 126.
- D**ahl, Frantz, professor. 253, 256.
- Dahlgren, E. W. 153.
- » Lotten. 172, 180.
- von Dalin, Olof. 62, 63.
- Dahlstierna, Gunno Eurlius. 252.
- Dahlström, släkten. 79.
- » Jens. 32.
- von Daldorff, Valentin, general. 118.
- Danckwart, kammarråd. 124.
- von Danckwardt, Peter, landshövding, friherre. 120.
- Danckwardt-Lillieström, Catharina Maria. 38.
- Danckwardt-Lillieström, Hedvig, f. Thegner. 84.
- Danckwardt-Lillieström, Jacob, rytmästare. 38, 84.
- Dandenell, A., kamrer. 87.
- Danielsbacka, Kristian. 239.
- de Besche, Eva Kristina. 241.

- de Geer, ätten. 153—156.
 de la Brache, Helga. 171.
 De la Gardie, Adam Carl
 generallöjtnant. 120.
 De la Gardie, Magnus, greve.
 241.
 Delin, släkten. 166.
 Dellwik, släkten. 165.
 Devrient. 141.
 Dewlet Geray, khan. 121.
 Djurberg, Daniel, prost. 63.
 Djurklou, N., friherre. 163.
 Douhan, släkten. 166.
 Durchman, Osmo. 50, 240.
 Duvall, Joh. Gust., rytt-
 mästare, friherre. 167.
 von Düben, Carl Wilhelm,
 riksråd. 214.
 Dücker, Carl Gustaf, fält-
 marskalk, greve. 118.
 Dürer, Albrecht. 199.
 van Dijck, Jacob. 222.
 Däwenter, Elzebe. 206.
- Eckhäll**, släkten. 167.
 Eetmann, Samuel Erich. 33.
 Egede, Hans. 16.
 » Niels. 16.
 von Egmont, släkten. 222
 —239.
 Ehrenpreuss, Carl Didrik,
 president,
 greve. 131.
 » Hans, överdi-
 rektör. 131.
 Ehrensplets, Abel, major. 129.
 Ehrensten, Catharina Regi-
 na. 130.
 Ehrensköld, Johan, drabant-
 korpral. 121.
 Ehrenstrahl. 157.
 Ehrenstrahl, Frans Joachim,
 statssekreterare. 94, 117.
 Ehrensvärd, Albert, envoyé,
 greve. 39.
 » Augustin, fält-
 marskalk. 37—
 42.
 » Carl August, ge-
 neralamiral. 37.
 » Louise. 41.
 Ek, släkten. 165.
 Ekeblad, Johan. 201.
 » Claës, generalma-
 jor, friherre. 85.
 » Clas, riksråd, gre-
 ve. 119.
 Ekerman, P. 64.
 Ekfelt, Eva Elisabeth. 156.
- Elfstrand, släkten. 167.
 » Percy Ivar. 167.
 Elgenstierna, Gustaf. 72, 87,
 166.
 Elgström, Ossian. 2, 7, 9.
 Elmgren, släkten. 79.
 Else Pedersdotter. 207.
 Elseby Gerdsdotter. 206.
 Elsmann, Eva. 29.
 » Johanna. 28.
 Emelius (Emilius), Johan.
 33.
 Enckell, Karin Ragnhild.
 238.
 » Nicolai, general-
 major. 238.
 Engelbrektson, släkten. 165.
 von Engeström, Lars. 160.
 Enhörning, släkten. 165.
 Erdmann, Nils. 160.
 Erichsen, Jon. 33.
 Erik XIV, konung. 80, 81.
 Ernst, Gustaf, rektor. 172,
 182.
 von Essen, D. 173.
 Essen-Möller, professor. 162.
 Evelius, J., hovrättsråd. 89.
 van Eyck, Abraham. 241.
- Fahlman**, släkten. 168.
 Fahlström, Ludvig, krigsråd.
 117.
 Falkenberg, Ane (Anna). 28.
 » Nicolaj Ander-
 sen. 28.
 Falkenfelt, Ebba Margaretha.
 46.
 » Gustaf, ryttmä-
 tare. 46.
 Falkenhagen, Johan, rytt-
 mästare. 129.
 Falkman, Jakob. 159.
 Farrel, (Thurot). 137.
 Faxe, biskop. 159.
 » släkten. 163.
 Feif, Casten. 93—132.
 » Johan, kapten. 123.
 » Peter, kramhandlare.
 93.
 » Peter, amiralitetsråd.
 130.
 Ferrin, August Fredrik, kap-
 ten. 240.
 Fersen, Carl. 219.
 v. Fersen, Carl Reinhold,
 greve. 42.
 » Fiken. 42.
 von Fersen, Johan Reinhold,
 generalfältyg-
 mästare. 125.
- von Fersen, Reinhold Johan,
 president, greve.
 126.
 v. Fersen, Sophia. 42.
 Fersen, f. Sparre, Charlotta
 Fredrika. 219.
 v. Fiantt, O. K., kapten.
 209.
 Filippusen, David. 29.
 Fleming, Herman, general-
 guvernör. 199, 200.
 Flensburg, N., professor. 162.
 » W. 162.
 Flodberg, Andreas. 64.
 Floderus, Matts. 168.
 Fogman, släkten. 166.
 Forander, Abraham, över-
 domare. 84.
 Forshell, Gustaf, löjtnant,
 227.
 Forstrand. Carl. 84, 168,
 249, 255.
 Forst-Battaglia. 141.
 Fredenheim, Karl Fredrik,
 överintendent. 214.
 Fredriksson, Fredrik. 47.
 Freundthal, släkten. 79.
 Friberg, Hanna. 166.
 Friedrichsdotter, Stina. 85.
 de Fries, Adriaen. 185.
 Frondin, E. 63.
 Fröding, Gustaf. 167.
 » H. 133, 222, 250.
 Fuchs, Rutger. 71.
 Funch, Johan Chr. Vilh. 9.
 Funck, Brita. 131.
 » Thomas, envoyé.
 118.
 Fürst, professor. 162.
 » C. M. 166.
 Fähræus, Rudolf. 256.
- Gaadh el. Gadd**, Mäns. 61.
 Gabriellson, Anton. 230.
 » C. C., krono-
 fogde. 229,
 230.
 Gaddelius, Carl. 47.
 Gadolin, löjtnant. 209.
 Gallander, släkten. 165.
 Gallenius, släkten. 168.
 Garvolius, Maria. 168.
 Gavelius, släkten. 169.
 Geijer, E. G. 70.
 Geijer, Erik Gustaf. 167.
 » Herman, docent. 252.
 Geisler, Johan Chr. 12, 29.
 » Johanne Birgitte.
 29.
 » Justine. 12.

- Gellerstedt, A. T. 173.
 » P. E. 162.
 Geoffroy, M. A., 183.
 Georgii P. E., landshövding.
 89.
 Geray, Dewlet, tartarkhan.
 123.
 » Islan. 123.
 » Muhamed. 123.
 Gerd Sodde. 206.
 Gerlef Gerdsson. 206.
 von Gertten, Carl Mauritz,
 major. 120.
 Giesecke, mineralog. 34.
 » Carl Ludvig, pro-
 fessor. 5.
 Glahn, Henrik Christopher.
 16, 17.
 Gnospelia, Margaretha Eli-
 sabeth. 48.
 Gnospelius, Gottfrid, kolle-
 ga. 48.
 Gottsman, Anna Margaretha.
 232.
 Grætz, Ane Marie. 15.
 » Michel Vilhelm. 15.
 Granberg, Olof. 158, 183,
 241.
 Granfelt från Dal, Lars, över-
 stelöjtnant. 126.
 Granström, G. A. 169.
 Grape, Anders, fil. doktor.
 65.
 Grill, Claës. 158.
 Gripenberg, Bertel. 180.
 von Grothusen (Grothuss),
 ätten. 168.
 Grothusen, Christian Al-
 brecht, generalmajor. 118.
 Grubb, Nils, professor.
 129.
 Gruddsläkten. 168.
 Grundeitz, släkten 7—11.
 Grundel, Jakob, generalöjt-
 nant, friherre. 118.
 » J., råd. 125.
 Gräf, Hans Gerhard. 255.
 Grönwall, F. W., hovrätts-
 råd. 87.
 Gullberg, räntmästare, 225.
 » Hj. 166.
 Gustaf, prins af Wasa. 84.
 Gustaf Wasa, konung. 52,
 58, 59, 60.
 Gustaf III, konung. 40, 157,
 202, 213, 222.
 Gustaf IV Adolf, konung.
 170.
 Gyldenrone, Gemerence
 (Friderica). 85.
 Gyldenstolpe, Nils. 118.
- Gyllenberg, Olof, landshöv-
 ding. 130.
 Gyllenbått, Caspar, hovrätts-
 råd, 128.
 Gyllenstedt, Karl, bruksför-
 valtare. 202.
 Gyllenstierna, Carl. 130.
 » Carl, presi-
 dent. 124.
 » Nils, presi-
 dent. 132.
 » af Fogelvik,
 Nils, fältmar-
 skalk. 122.
 » af Fogelvik,
 Margareta.
 122.
 Götling, Johan. 181, 252.
- Haak (Hake), Anton Hen-
 ric, furir. 47.**
 Hagberg, Karl Peter, direk-
 tör. 159.
 Haglund, Robert, artist. 83.
 Hagström, K. A. 51, 52.
 Hahr, August. 157, 181, 241.
 Haker, Johan. 224.
 Hallander, Peter. 33.
 Hallberg, kyrkoherde. 162.
 » Severin. 182, 243.
 Hallenborg, C. A., presi-
 dent. 89.
 Hallbäck, Hans Henrik,
 skald. 162.
 Hallner, August. 173, 182.
 Halvordotter, Rønnow, 24.
 25.
 de Hamal, familjen. 153.
 Hamberg, Jacobus. 45.
 » Margaretha. 45.
 » Marg(ar)etha. 44.
 » Nils Mattsson. 45.
 Hamilton, Adolf Ludvig,
 kammarherre,
 greve. 241.
 » Gustaf Wathier,
 landshövding.
 255.
 » Henning, univer-
 sitetskansler, gre-
 ve. 241.
 » Hugo, landshöv-
 ding, greve. 241.
 » Malkolm, gene-
 rallöjtnant, greve.
 241.
 Hammarström, släkten. 165.
 » Eric, gruvpre-
 dikant. 255.
 Hammar, justitsraad. 25.
- Hans glaskestere. 207.
 » Henriksson. 54.
 Harald Karlsson. 204.
 von der Hardt, R. 64.
 von Hartmann, E. 162.
 Hausen, Reinh, dr. 40.
 Hazelius, släkten. 75.
 Hector, släkten. 75.
 Hedberg, släkten. 165.
 Hedin, S. A. 84.
 » Sven. 84.
 Hedvig Eleonora, änkedrott-
 ning. 123, 130.
 Hellberg, Knut, redaktör.
 182, 251.
 Hellman, domprost. 159.
 Helmich, Lambrikt. 207.
 Henrik Ericsson. 208.
 Henriksson, Henrik. 47.
 Herlenius, Emil. 65, 182.
 Herlin, J. W., hovrättsråd.
 89.
 Herlitz, Nils. 255.
 Herrlin, A., professor. 162.
 Herweg, Cornelia. 224.
 » Sara. 225.
 Hesselman, Bengt. 181.
 Hessler, släkten. 168.
 Heydenreich. 141.
 Hidén, K. J. 167.
 Hielmberg, Gabriel Johan,
 kansler. 122.
 Hildebrand, Emil, riksarki-
 varie. 171, 206,
 255.
 » Sune, d:r. 87,
 166.
 Hilleström, P. 157.
 Hillgren, Bror. 166.
 Hisinger, C., v. president. 89.
 Hjort, Johan, pastor. 74.
 Hjorth, Rich. 250.
 Hoëgh-Guldberg, statsminis-
 ter. 21.
 Hoeufft, Anne. 241.
 Hoff, Casten, vinskänk. 93.
 » Maria. 93.
 Hoffgardh, C., lagman. 89.
 Hoffinan, fru Adolf. 255.
 Hofverberg, släkten. 78.
 » Ellen. 78.
 von Hohenhausen, ätten. 43.
 —50.
 Hollmén, Adolf, fältväbel,
 47.
 Holm, kammartjänare. 186.
 » Johan. 188.
 » Ola, ryttare. 190.
 Holmberg, T. 246.
 Holmström, Leonard, d:r.
 247.

- Holoenus, Andreas Sigfridi. 56.
 Holste, Gorius. 207.
 » Peter. 205.
 Hoppia (Hoppendorf), Maria. 233.
 Hoppius, Henric, rustmästare. 233.
 Horn, Arvid. 130, 93—132.
 » Klas. 168.
 Hougberg, Johan Jacob, kronobefallningsman. 48.
 Hovius, Sara. 156.
 Huet, Daniel, biskop. 185.
 Humble, Gustaf Adolf, biskop. 125.
 Hunter, Albert. 225.
 Huswedel, Barthold, kommissarie. 121.
 Hvass, Jens Pedersen. 12.
 » Juditha. 12.
 Hülphers, Abraham Abrahamsson. 255.
 Hård, Carl Gustaf, riksråd, greve. 125.
 Högström, Hans. 33.
 Högwall, Bengt, kansliråd, rikshistoriograf. 119, 125, 128.
 von Höpken, Daniel Niclas, kanslipresident, friherre. 129, 133.
 Igsaiak, Peter. 15.
 Indebetou, Govert, direktör. 87.
 Ingeborgh Swensdotter. 54, 55.
 Ingegärd Laurensdotter. 204.
 Ingman, släkten. 168.
 Ingrid Andersdotter. 56.
 Ingrid Laurensdotter. 204.
 Ingrid (Ingårdh) Swensdotter. 54, 55.
 Ingstad, rektor. 162.
 Insulander, Crispin Mattsson, kyrkoherde. 125.
 Iserhjelm, C. J., justitieråd. 89.
 Jacob Bengtsson. 206.
 Jacobson, Esther. 170.
 Jakob skräddare. 205.
 de Jalhêa, Maria. 155.
 Jegerhjelm, Carl, kapten. 128.
 Jensen, Amos. 7.
 Johannes Nicolai, (Johannes Claudii). 53, 54.
 Johannes, (Hans), mag. 58.
 Johansdotter, Anna. 45.
 Johansdotter, Margareta. 224.
 Johansson, Jacob, biskop. 53.
 Johnsson, Pehr, skriftställare. 82.
 Josefina, drottning. 158.
 Jusleen, Fredrik, hovrättsråd. 89.
 Juslén, Pehr, revisionssekreterare. 89.
 Jägerhorn, Härtonäs-släkterna. 50.
 Jägerhorn, Juliana Catharina. 50.
 Jönsson, Carl, handlande. 230.
 Jöransson, Jöran. 232.
 Jösse Finvidsson. 204.
 Kallstenius, Gottfrid, rektor. 81.
 Kardell, S. J. 182.
 Karl guldsmed. 207.
 Karl, hertig. 53, 55, 56.
 Karl IX, konung. 62.
 Karl X Gustaf, konung. 61, 130.
 Karl XI, konung. 61, 157.
 Karl XII, konung. 94.
 Karl XIV Johan. 158.
 Karl Fredrik af Holstein-Gottorp. 118, 122.
 Karl Laurensen. 204.
 Karlberg, G. T. 169.
 Katarina af Saxon-Lauenburg. 80.
 von Kaulbars, landshövding, frih. 134.
 Kerstin Eriksdotter. 55.
 Kerstin Olofsdotter. 55.
 Kihlman, släkten. 79.
 Kindberg, Axel. 167.
 Kjellberg, Sven T. 181, 252.
 v. Klysendorf, Gustaf, hovjunkare. 122.
 af Klercker, f. Lewenhaupt, Cecilia. 248.
 Klinckowström, Otto Wilhelm, envoyé. 130.
 von Klocke, Fr., arkivarie. 141, 144.
 Kniper, Maria. 234.
 Knut Gisslasson. 204.
 Kock, A., professor. 162.
 » E., auditör. 89.
 von Kocken, J. H. 118.
 Kockum, släkten. 163.
 » Lorentz. 159.
 Koerner, Bernhard. 86.
 von Kraft, D. 157, 178.
 Kraft, Per, d. y. 157.
 Kragh, Peder, missionär. 11, 12, 13, 29—32.
 von Krassow, Ernst Detlew, generallöjtnant, friherre. 127.
 Kristina, drottning. 184.
 Krogerus, Efraim Gabriel, öfverste. 235.
 Krogerus, Emilia Henrietta, 238.
 Krogerus, Johan Gustaf, major. 235.
 Krogerus, Viktor, notarius publicus. 235.
 Krom, Jonas, knappmakare, 226.
 Kronvald, Johannes. 33.
 Kronvald, Mattias Johansen, 33.
 Kuggas, Emil. 239.
 Kuyhl, Cornelia. 227.
 » Wilhelm Jonsson, sjökapt. 227.
 v. Köhler, A. J., v. president. 89.
 von Köhler, Fredrik, generallöjtnant, friherre. 131.
 La Croix, musikant. 186.
 Lagerberg, Carl, 42.
 » Carl, riksråd, friherre. 37—40, 84.
 » Eva Margareta. 38.
 » Magnus, kammarherre. 84, 171.
 » Sven, riksråd, greve. 38, 120.
 » Sven, öfverste-löjtnant. 121.
 » Sven Mison, konsul. 38, 84.
 » Sven Pn. 37.
 Lagerbohm, Josef Joachim, kapellan. 49.
 Lagerborg, Rolf. 168.
 Lagercrona, Anders, generalmajor. 119, 122, 128.
 Lagerheim, Alfred, generaldirektör. 84.
 Lagerlöf, Selma. 167, 172.

- Lagerström, Fredrik Wilhelm, arkitekt. 238.
 » Gerda Alfrida. 238.
 Lamm, Martin. 161.
 Landgrén, Folke. 78, 91.
 Lars Siggesson. 54.
 Larsson, Anders, fogde. 154.
 » Ernst. 164, 247.
 Lasse Jönsson, kamrerare. 55.
 Laurentius Mattiæ. 56.
 » Nicolai. 54.
 » Thomæ, Upsalensis. 52.
 De Lavall, Carl Magnus, öfverste. 120.
 von Lefeln, Elisabeth. 223.
 Leffler, släkten. 74.
 Leijoncrona. 194.
 » Barbro. 202.
 » Beata. 202.
 » Dorothea. 202.
 » Eleonora. 202.
 » Gabriel, löjtnant. 202.
 » Hedvig. 202.
 » Johan. 183—203.
 » Johan, hovintendent. 157.
 » Johan, d. y., öfverstelöjtnant. 202.
 » Karl, löjtnant. 202.
 » Katarina Elisabet. 202.
 » Kristoffer Jansson. 202.
 » Lorens, löjtnant. 202.
 » Maria Regina. 202.
 Leijonhufvud, Axel Krister Gregerson, öfverste, friherre. 66.
 » Erik Axelson, öfverste friherre. 66.
 » Karl K:son, 71.
 Lenæus, Canutus, prost. 61.
 Leopold, släkten. 79.
 Lesczynski, Stanislaus, konung. 131.
 Leslie, Alexander. 71.
 de Letter, Maria. 227.
 Leuchovius, Benedictus Petri. 58.
 Lewenhaupt, Adam, greve. 87, 255.
 » Adolph Fredrik, greve. 42.
 » Axel Johan, vice amiral. 125.
 » Claes, greve. 212.
 » Claës Cison. 166.
 Lewerentz, Tage, amiralitetslöjtnant. 226.
 Leyonbrinck, Gabriel, öfverste. 129.
 Leyonstedt, Anders, riksråd, greve. 120.
 Libech, assistent. 23, 24.
 » Christopher Nicolai. 14.
 » Hans Andreas. 26.
 Lidén, Johan Wilhelm, med. dr. 255.
 Lidman, släkten. 76.
 von Liewen, Hans Henrik, riksråd, greve. 120.
 Liisberg, Bering, slottsöfvaltare. 253.
 Lilienberg, J. G., president. 157.
 Lilliehorn, Karl Pontus, öfverstelöjtnant. 202.
 » Per, landtmarskalk. 202.
 » Peter, major. 202.
 Lilliehök, E. B:son, kapten. 209.
 Lillienstedt, Johan, rikskansliråd. 117.
 Lind, Jenny. 83.
 Lindberg, Lorentz, löjtnant. 46.
 Lindberg, Otto Reinhold, korpral. 45.
 Lindborg, E., konservator. 158.
 Lindeberg, Hj. 91, 170.
 Linderborg, Carl, löjtnant. 255.
 Lindersköld, Ax. 182.
 Lindskog, A., amanuens. 163.
 Lindström, släkten. 168.
 Linnaeus, Carl. 39.
 Linné, C. 168.
 Liunggréen, Joachim, notarie. 122.
 Lizabet Gerdsdotter. 206.
 » Pedersdotter. 206.
 Ljungberg, E. J., disponent. 158.
 Ljungdahl, Johan. 163.
 Ljunggren, Gustaf. 162.
 Lohman, Samuel, skomakare. 223, 224.
 Lorenz, Ottokar, professor. 141.
 von Lossau, Hans Christoffer, major. 126.
 Ludvig Albrektsson, marsk. 207.
 Lund, David, biskop. 119.
 » Stig. 168.
 Lundberg, G. 157.
 Lundblad, släkten. 11—14.
 Lundborg, släkten. 165.
 Lundeberg, A. L., statssekreterare. 89.
 Lundgren, D. F., assurancesdirektör. 179.
 » Karl Hjalmar, redaktör. 83.
 Lundin, Josef, direktör. 179.
 Lutke, Mattis. 207.
 Lyngbye, Anders Pedersen. 5.
 Lyngbye, Maren. 5, 7.
 Lyne, Birthe. 28.
 Långström, Erland. 167, 182.
 Låstbom, Th. 167.
 af Låstbom, Herman, landshövdning. 89.
 Låffler, L. Fr. 78, 84.
 Långren, Lars. 82, 91.
 Löfström, Karl. 83, 167.
 Löfvenskiöld, S., president, friherre. 157.
 Lönholm, Anders, tullkassör. 229.
 Lönnrot, E. M., assessor. 89.
 Lövsström, Jens. 33.
 » Johannes. 33.
 Löw, Gust. 51.
 Löwen, Axel Wilhelm, friherre. 41.
 von Löwenadler, ätten. 74.
Magnus, hertig. 81.
 » Eriksson, borgmästare. 206.
 Malmberg, Petrus, biskop. 129.
 Malmerfeldt, O., generalauditör. 89.
 Mannerheim, Margareta. 38.
 Mannerhielm, Ingrid Persdotter. 56.
 Marderfelt, Arvid Axel. 71.
 Margareta, kronprinsessa. 172, 180.

- Mariana, prinsessa af Nederländerna. 171.
 Marina (Maria) Melchersdotter, 205.
 » Nilsdotter, 205.
 Marschalk, Carl Gustaf, generallöjtnant, friherre. 130.
 Martius, Martha. 86.
 Mathias, greve till Bäck, 60.
 » Olai. 64.
 Mathson, Ad., redaktör. 162.
 Matts Kettilmundsson, rikshövitsman. 62.
 Mattsson, Jöran. 45.
 Mayer, Johan Fredrik, generalsuperintendent. 129.
 Mazeppa. 121.
 Mehemed Pascha, storvizir. 123.
 Melin, H. M. 162.
 Mellander, Karl, amanuens. 255.
 von Mentzer, Johan, generallöjtnant, friherre. 131.
 Meurer, Ignatius. 55.
 von Mevius, Fredrik, generalmajor. 131.
 Meyendorf von Yxkull, Låge, överstelöjtnant, friherre. 126.
 Meyerfeldt, Johan August, kansliråd, greve. 120.
 Michalsdotter, Elisabeth. 223.
 von Minden, Anna. 226.
 Montelius, Oscar. 255.
 Munk (Munck) Lars Olsen. 15, 28.
 Munk, Ole Christophersen. 15.
 » (Munck) Ole Larsen, 28.
 » af Sommernäs, Lorentz Anders, fältväbel. 50.
 Munthe, Arnold. 181.
 » Henrik Mathias, hovrättsråd. 83.
 » S. V., distriktschef. 83.
 Murberg, Joh., rektor. 58.
 von Muyden, Cornelius, sekreterare. 227.
 Müller, Anna Catharina. 47.
 » (Möller), Bengt Fabian, ryttmästare. 47.
 » Ebba. 47.
 » Hedvig. 47.
 » Juliana. 47.
 » Regina. 47.
- v. Müllern, statssekreterare. 93.
 » Gustaf Henrik, hovkansler, friherre. 117.
 Myhlenphort, Marcus Nissen. 34.
 Mytens, Daniel. 241.
 Möller, släkten. 79.
 Møller, Jacob Povelsen. 15.
 » Karen Jacobsdotter, 15.
 Mørck, köpman. 13.
 » Johan Lorentz. 7.
 » Kristina Lydia Mette. 7.
 Mörne, släkten. 79.
 Mörner, Adolph, landshövding, greve. 178.
 » af Morlanda, Carl Gustaf, fältmarskalk, greve. 125.
- von Nackreij, Elisabeth. 48.
 Nath, Anton Erik, handlande. 239.
 » Henriette. 238.
 Nancelerus, Olaus, kyrkoherde. 255.
 Naudé, Gabriel, bibliotekarie. 185.
 Nekludoff, A. 255.
 Nicolajsdotter, Karen. 12.
 Nicolaus Petri. 55.
 » Sabancorus. 53, 54.
 Niels Petri. 53.
 Nielsen, Birgithe. 7.
 Nielsen, Lars. 7.
 Nikolajsdotter, Karen. 29.
 Nils, ärkebiskop. 62.
 Nilsson, Martin P:n. 255.
 Niseliuss, Erik, inspektor. 232.
 Nordenflycht, Hedvig Charlotta. 255.
 Nordenskjöld, August. 218.
 » Karl Fredrik, 218.
 Nordenstreng, Rolf. 180.
 Nordin, släkten. 168.
 Nordström, Adolf Ludvig, prov.-läkare. 77.
 » Herman. 33.
 Noréen, Arvid. 168.
 Noreen, Erik, docent. 252.
 Norrell, C. J., hovrättsråd. 89.
 Norén, Oscar, redaktör. 252.
 Nun i Tarestad. 62.
 Nyberg, V. 158.
- Nyblæus, Axel. 162.
 Nyman, Hilding, artist. 173.
- Odelberg, släkten. 77.
 Odenius, professor. 162.
 Ofteg, Johannes Nicolai, biskop. 59.
 Ofmeg i Niordstad. 62.
 Ojerholm, J. M. 167.
 Olaus Petri. 58.
 Olbers, släkten. 77.
 Olof Claesson. 55.
 Oluf, kyrkoherde. 51, 52.
 Olson, Lars. 33.
 Orlik, Philip, hetman. 121.
 Oskar I, konung. 158.
 Oskar II, konung. 158.
 Osterman, H. 1.
 Oxenstjerna, A. Fr., hovrättsråd. 89.
 » Carl, friherre. 156.
 » Eva Christina. 156.
 » Göran Ludvig, major. 219.
 » J. G., riksråd, greve. 209—221.
 » f. Gyllenborg, Sara. 210.
- Palmström, familje. 168.
 » A. 168.
 Parman, släkten. 167.
 Pasch, L. 157.
 Paul Gudland. 205.
 Paulin, Anna Christina. 226, 228.
 » Eleonora Christina. 229.
 » Erik, räntmästare. 226.
 » Johan, rikskansliråd, greve. 117.
 » Johan Paul, borgmästare. 229.
 Peder Svensson i Vibberboda. 252.
 Pedersdotter, Else. 15.
 Pedersson, Kloen. 64.
 Per Olsson. 206.
 Perman, Isaac. 63.
 Persson, N., konsul. 82.
 Personne, släkten. 74.
 Peter I (af Ryssland). 120.
 Petersdotter, Hedevig. 5.
 af Petersens, f. d. överbibliotekarie. 162.

- Pettersson, Abr., kyrkoherde. 171.
 » Abr. Zach. 160.
 Petre, J. T. 68.
 » Robert. 255.
 Petrus Matthiæ Roslagius. 81.
 Peyron, Gustaf A. 84.
 Picard, källarmästare. 137.
 Piper, Carl, överstemarskalk, greve. 131.
 » Carl Fredrik, president. 126.
 Plander, Johan. 225.
 Platen, Alvar, trafikchef. 163.
 von Platz, Regina. 241.
 Poignant, släkten. 168.
 Polhem, Christopher, kommerseråd. 129.
 Poniatowsky, Stanislaus Ciolck, greve. 121.
 de Pons, markis. 210.
 Porteus, Johan, kommissarie. 131.
 Posse, C. M. 255.
 » Carl Magnus, överste. 125.
 » G. M., v. president. 89.
 von Post, G. L. E. 244, 256.
 » Wilhelm Mauritz. 244, 256.
 Potocki, Josef, fältherre. 121.
 Poulsdotter, Anine. 28.
 Poulsen, Fredrik, fil. d. r. 253.
 Præm, missionär. 13.
 Procopé, släkten. 151.
 Prounk (Prunck), Jacob Jacobsson, byggmästare. 225.
 Psilander, Hjalmar, professor. 172.
 Pusar, Anna Elisabeth. 239.
 Pålman, A., kapten. 87.
- Q**uennerstedt, professor. 162.
 » R. A. 118.
 Quensél, A. 90.
 » Osc., professor. 84.
- R**ambach, Johan. 171.
 Ramberg, Ossian Waldemar Knut, distriktsveterinär-läkare. 236.
 Rappe, Axel, general, friherre. 202.
 » Erik, löjtnant. 202.
- Raun, Hans Henrik, köpman. 4.
 » Magdalena Charlotta. 4.
 Reenstierna, Jacob, president, greve. 117.
 von Reisen, Anders. 164.
 Rembeke, Herman. 208.
 Rettig, släkten. 74.
 Reuterdahl, Henrik, ärkebiskop. 159—160.
 Reuterholm, Axel. 256.
 Ribbing, Eva. 212.
 » Gabriel, överste. 125.
 » Gustaf, överste. 119.
 » Per, landshövding. 117.
 » Pär. 95.
 » Seved. 162.
 Ridderstolpe, F. V., president, greve. 157.
 » Gustaf. 167.
 Rietz, J. E. 162.
 Rink, Henrich Johs. 9.
 Rinman, Carl. 249.
 » Sven. 252.
 Rogberg, lagman. 89.
 Roosval, J., professor. 58.
 Roschier, Matilda Wilhelmina. 149.
 Rosén, Helge. 91.
 Rosenmacher, Reinhold. 252.
 Rosén, Helge, doktor. 82.
 Rosenstein, ärkebiskop. 156.
 » Magnus, konteramiral. 216.
 Roslin, A., 158.
 Rost, Johan Filip, löjtnant. 226.
 Rothoff, familjen. 252.
 Rudebeck, Tomas Georg, kapten. 202.
 Rudin, D. 245.
 » Waldemar. 245.
 Runeberg, släkten. 79.
 » Johan Ludvig. 168.
 Rungius, Johan, rustmästare. 47.
 Runstedt, Gottlieb. 226.
 Ruth, släkten. 166.
 Ruuth, Dorothea Elisabeth. 231.
 Ryding, ryttmästare. 129.
 Rydstrom, Ada. 167.
 Rålamb, Gust., president, friherre. 157.
 » Åke, överste. 129.
- Röhl, Maria. 158.
 Rönnow, Casten, kyrkoherde. 119.
 » Magnus, assessor. 119.
- S**ahlgren, Niklas. 225.
 » Nils Persson, rådmann. 225.
 Saleen, Samuel. 233.
 Salin, Bernhard, riksantikvarie. 83.
 » Elias, lagman. 126.
 Sander, Fr. 183.
 Sandgren, Sv. 34.
 Schael (Schale), Johan, pärlstickare. 225.
 Scharf, Catharina Persdotter. 44.
 Scheffel, J. H. 157.
 Schimmelpfennig, G. F. V. 181, 256.
 Schlytern, släkten. 168.
 Schmedeman, Johan, statssekreterare. 117, 118.
 Schorer, Antony. 224.
 » Sara. 224.
 Schröder, släkten. 165.
 » Axel. 180.
 Schröderstjerna, Samuel. 252.
 Schultz, fogde. 25.
 » B. J. 36.
 » Christian Urban. 6.
 » Helene. 6.
 Schwabe, Johan Fredrik. 22, 23.
 Schwartz, J. D. 157.
 Schück, Henrik. 256.
 Schönberg, överdirektör, kommerseråd. 128.
 Schönmeyr, släkten. 75.
 Scott, A. L. 167.
 Sebell, släkten. 77.
 Sebenius, S., lagman. 89.
 Sederholm, släkten. 79.
 Segerstorm, sergeant. 209.
 Selander, Edvard. 173, 181.
 » Nils, 173, 181.
 » Nils Haqvín, professor. 173.
 Semelius (Sigmelius), Johannes. 34, 36.
 Severin, Ernest. 167.
 Siegstad, Maren Sophie Juliane. 12.
 » Peter David. 12.
 von Siegroth, G. A., general, friherre. 67.
 » » Gustaf Adolf. 71.

- Sigmelius, Lars, 34—36.
 Sigvardi, Johannes, kyrkoherde. 78.
 Silfvercrantz, Johan, notarie. 118.
 Silfverschiöld, Otto, friherre. 241.
 Silow, A., doktor. 255.
 Sjöbeck, f. d. förste bibliotekarie. 162.
 » Elsa Catharina. 36.
 » Daniel. 36.
 Sjöblad, Christina Juliana. 128.
 » Erik, protokollsekreterare. 126.
 » Johan, generalfälttygmästare. 125, 128.
 » Maria Catharina. 128.
 Sjöding, släkten. 168.
 Sjöfeldt, Anna Helena. 36.
 Sjögren, Arthur. 256.
 Skoglund, släkten. 166.
 Skutenhjelm, Anders, statssekreterare. 122.
 » Johan, revisionssekreterare. 122.
 Slatte, Per, borgmästare. 205.
 Smaleen, J., lagman. 89.
 Snoilsky, Carl. 84.
 Solitander, pastor. 233.
 Sommer. 141.
 Sondén, Per, förste arkivarie. 84.
 Sparre, Axel, fältmarskalk, greve. 128.
 » Fredrik, riksråd, friherre. 209—221.
 » Gustaf Adolf, kammarjunkare. 212.
 » f. Wrede, Sigrid. 212.
 Sparre af Sundby, Erik, fältmarskalk, greve. 127.
 de Sparrman, Anders, professor. 212.
 Spens, Jakob, greve. 157.
 » Jacob, president, greve. 126.
 Sprengporten, Johan Vilhelm, minister. 85.
 Spångberg, Valfr., redaktör. 84.
 Stackelberg, Bernt Otto, fältmarskalk, friherre. 123.
 » Hedvig Beata. 156.
 Stackelberg, Magnus. 168.
 » Nils. 56.
 Staffan pungemakare. 205.
 Stake, Olof, landshövding. 167.
 Starman, Anna Gretha. 68.
 Stavenow, Ludvig. 255.
 Steenholdt, Anders. 29.
 » Benedicte Marie. 29.
 Stenberg, E. 158.
 Stenbock, Carl Magnus. 250.
 » Magnus, fältmarskalk. 118, 120, 124.
 » Reinhold. 250.
 Stenberg, Margaretha. 48.
 Stener, Olof. 178.
 Stenhagen, J. W. 167.
 Stern, Gustaf. 167.
 Steuk, Mathias, protokollsekreterare. 126.
 Stiernhöök, Johan. 190, 194.
 » Johan Carl, residensident. 125.
 Stjernstedt, Aug. Vilh, riksheraldiker. 84.
 Stockenberg, J., lagman. 89.
 Storch, Hans Davidsen. 33.
 » Mette. 33.
 von Stradonitz, Kekule. 141.
 von Strahlenheim, Henning, minister. 121.
 Strenberg, Margareta. 57.
 Stridsberg, Magnus, lektor. 171.
 Strindberg, Aug. 160.
 Strokirk, släkten. 165.
 » Oskar Fredrik. 165, 182.
 Stromberg, Nils, greve, president. 124.
 Ström, Hans Olofsson. 251.
 Strömberg, Peder, borgmästare. 169.
 Stuntz, löjtnant. 226.
 Ståhlberg, Israel, pastor. 234.
 » Lucia Christina. 234.
 Stålbom, Joh. 61.
 Stålhana, Gustaf Magnus, sergeant. 48.
 Stöltenhielm, Lorentz Gustaf, överste. 130.
 Suell, släkten. 163.
 » Frans. 163.
 Sundberg, A. N. 162.
 » Olof. 36.
 Swallin, Peter, tullkontrollör. 229.
 Svedelius, Julia. 172, 180.
 Swen Hansson. 54.
 Sven Olofsson. 204.
 Svendson, Jacob. 28.
 » Sven. 29.
 Svensén, Emil. 62.
 Svenson, Jacob. 30, 31.
 Svensson, Olof, fogde. 52.
 Sverdrup, provst. 27.
 » Jørgen Jørgensen. 21.
 Söderbaum, P. Hjj., rektor. 163.
 Söderberg, släkten. 169.
 » E. N. 171, 181.
 Söderhjelm, ätten. 78.
 Söderhindh, släkten. 165.
 Söderqvist, Ebba Sophia. 76.
 Södersteen, Herman. 168.
 Tabert, capitän. 125.
 Tallberg, Axel. 168, 169, 180.
 Taube, E., generallöjtnant, friherre. 210.
 » E. F., hovrättsråd. 89.
 » Fredrika Aurora. 156.
 » Gustaf Adam, fältmarskalk, greve. 127.
 » Hedvig. 170.
 » N. E. 166.
 Tegnéer, E., biskop. 167.
 » E., professor. 161.
 Telleson, Carl. 15.
 Tengström, Jakob. 159.
 Tessin, Carl Gustaf. 183, 189.
 » N. 121.
 » Nicodemus, d. y., överstemarskalk, greve. 131.
 Thomé, släkten. 79.
 Thomle, E. A., arkivarie. 85.
 Thorin, släkten. 28.
 » Anders. 36.
 Thorning, Adam Chr. 12.
 » Sophie. 12.
 Thurot, François. 133—140.
 Thyge, Jacob Nicolai. 33.
 Thysselius, Erik. 75.
 Tigerhjelm, ätten. 202.
 Tillman, släkten. 166.
 Tipingak, Poul Johannes. 28.
 Tjernberg, släkten. 169.
 Toftén, Adam. 45.
 » Anders. 45.
 » Catharina. 45.
 » Elisabeth. 45.

- Toftén, Johannes. 45.
 › Maria. 45.
 › Wilhelm. 45.
 › Wilhelmus. 45.
 Toll, Hans. 91, 166, 256.
 › Johan Christoffer. 255.
 Tollander, släkten. 79.
 Topelius, Zachris. 169.
 Torén, Carl Axel, domprost. 172.
 Tottie, Charles. 243.
 Trichet, Pierre, advokat. 185.
 Trichet Du Fresne, Raphael. 183—203.
 Triolle, släkten. 165.
 › Peter Edvard. 8.
 Trotzig, Karl. 252.
 › Mårten Johansson, friherre. 202.
 Tullberg, Hasse W. 244.
 Tunberg, Sven, professor. 87, 256.
 Törling, Samuel, kyrkoherde. 125.
 Törne, Olof. 205.
 Törneros, Adolf. 252.
 Tömsflycht, Christina. 126.
 › M., major. 118, 125.
 › Michael, överståthållare, greve. 126.
- U**gglå, Carl, kammarherre. 212.
 Ugglå, Petter Johannes, överstelöjtnant. 236.
 › Torsten. 166.
 Uhlenius, Gustaf Emil, protokollsekreterare. 237.
 › Hildur Adèle. 237.
 Ulfart Gerdsson. 206.
 Ulfeld, Leonora Christina. 253.
 Ulfsson, Jakob, ärkebiskop. 63.
 Ullner, släkten. 151.
 Ullner-Ullner, släkten. 169.
 Ulrica Eleonora, drottning. 119.
 Ungern, Nikolai Werner, filosofie magister. 236.
 Upmark, Gustaf. 83.
 › J. 63.
- W**achmeister, Gustaf, greve. 221.
- Wærn, Carl Fredrik, bruksägare. 68.
 Wærn-Bugge, Elisabeth. 68.
 Wæver, Mette. 6.
 Wahlstedt, Axel. 84.
 Walde, A. 168, 169.
 Waldner, släkten. 166.
 Walleen, E., v. president. 89.
 Wallrawe, Georg, krigsråd. 120.
 von Waltter, Henrik, överstelöjtnant. 61.
 Wanæa, Catharina, f. Hohenhausen. 45.
 Wanaeus, Gabriel, ryttmästare. 45.
 › Margaretha. 45.
 Wargentin, släkten. 169.
 Wasenius, Petrus, prost. 171, 181.
 Wecken, F., arkivarie, dr. 141.
 Wedberg, Birger, justitieråd. 89.
 Weibull, Lauritz. 159.
 von der Weld (Velden), Anna. 223.
 Welinder, N. J. 59.
 Wennerstedt, Anders, generallöjtnant. 127.
 › släkten. 165.
 Verdman, Hedvig Ulrica. 178.
 Vernet, Joseph, marinmålare. 41.
 Wertmüller, A. U. 156.
 › familjen. 169.
 Westberg, G. 86.
 Westerberg, T. J. 167.
 Westman, släkten. 167, 169.
 Wettergren, Carl. 182.
 Wettersten, Benedict, prost. 61.
 Widegren, C. F., borgmästare. 89.
 Wieselgren, H. 185.
 Wigert, Alvina. 222.
 › Viktor. 80.
 Wijkman, Johan Henrik. 232.
 Wildeman, släkten. 169.
 Willadsen, Alethe Olesdotter. 16.
 Willadsen (Sandgren), Olle, 33, 34.
 Wille, Ane Sophie. 5, 12.
 › Jens. 5.
 Wilsckman, Atle, bibliotekarie. 149—152, 169.
 › Esbern, borgmästare. 150.
- Wilsckman, Ivar Edvard, professor. 149.
 släkten. 79.
 Winblad von Walter, Fredrik, fanjunkare. 61.
 Winding, köpman. 13.
 Wintzell, K., lektor. 162.
 Witfoth, släkten. 165.
 Witte, Herman, biskop. 119.
 Witting, Anders Johan, sergeant. 234.
 › Maria Ulrica. 234.
 Vojnarowski, Stanislaus Andreas, kosacköverste. 121.
 Vossius, Isac. 185, 201.
 Wrangel, E., professor. 161, 163.
 Wrangel af Adinal, Carl Gustaf, kaptenlöjtn. greve. 129.
 › › › Otto, kaptenlöjtnant, frih. 129.
 Wrede, Fabian, president, greve. 120, 124.
 › Otto, generaladjutant. 216.
 Wrede af Elimä, Otto Reinhold Werner, agronom, friherre. 236.
 Wretman, Johan, rådman, 148, 179, 253, 256.
 Wulff, F., professor. 162.
 Wulfrath, Carl Gustaf, överste. 129.
 Wählin, A., justitieråd. 89.
 Van der Wäsen, Telsa. 208.
 › › › Tideman. 208.
- Y**bsen, Hans. 224.
 Ydestad, Matz. 36.
 de Yllian, Garcia, bankir. 199.
 van Yttrecht, Hindrich. 207.
- Z**achau, Johannes. 146.
 Zamore, släkten. 75.
 von Zansen, Axelina Amanda Wilhelmina Adelaide Robertina. 237.
 von Zansen, Fredrik Wilhelm Gustaf Mortimer, forstmästare. 239.

Zernander, Albin. 256.	Åkerman, R., generaldirek-
tör. 158.	Øman, Andreas Bengtson. 36.
Ziervogel, justitieråd. 89.	Åkesdotter (Akesson), Anna
Margaretha. 232.	» Nicolai. 36.
von Zobor, Max Adam, kam-
marherre, greve. 121.	Åkesdotter, Elsa Sofia. 232.	Öman (Öhman), släkten. 179.
Zorn, A. 158, 168, 169, 180.	Åkesson, Johan. 227.	van Orden, Helmich 208.
von Zülich, Gustaf, general,
friherre. 131.		Örneberg, släkten. 169.
		Örnstedt, Carl Gustaf, fält-
marskalk, friherre. 131.
	Ödmann, Samuel. 159.	Örström, O. 255.
Åkerfelt, Maria Sabina. 233.	Öhrnberg, släkten. 79.	Östergren, Olof. 181.
		Österman, E. 158.

<p> 1. The first part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee. </p>	<p> 2. The second part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee. </p>	<p> 3. The third part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee. </p>
---	--	---

PERSONHISTORISK
TIDSKRIFT

TJUGONDEANDRA ÅRGÅNGEN

1921

UTGIVEN AV

PERSONHISTORISKA SAMFUNDET

GENOM

SUNE HILDEBRAND

SAMFUNDETS SEKRETERARE

STOCKHOLM 1922

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

210947

INNEHÅLL.

Svenske slægter i Grønland. Af <i>H. Ostermann</i>	1.
Något om Sveaborgs skapare såsom konstnär och vitterlekare. Av <i>Sven Pn. Lagerberg</i>	37.
von Hohenhausen. Adl. ättens nr 2150 finska härstamning jämte stamförvanter i Finland. Av <i>Osmo Durchman</i>	43.
Några randanmärkningar till »Strengnäs stifts herdaminne». Av <i>Gust. Löw</i>	51.
Upprättelse åt mag. Johannes, Gustav I:s hovpredikant. Av <i>N. J. Welinder</i>	58.
En mystifikation. Av <i>Emil Herlenius</i>	60.
Erik Axelsson Leijonhufvud †. Av <i>T. J. P.</i>	66.
Från Bendertiden. Casten Feifs brev till Arvid Horn 1710—12. Meddelade av <i>M. Bohnstedt</i>	93.
Svenska Coldinuordens stiftare och hans levnadsöden. Av <i>H. Fröding</i>	133.
Anteckningar om genealogiens närvarande studium i Tyskland samt om genealogiens vetenskapliga begrepp och verksamhetsområde. Av <i>Johan Wretman</i>	141.
Atle Wilskman †. Av <i>Tor Carpelan</i>	149.
Raphaël Trichet Du Fresne och Johan Leijoncrona. Av <i>Olof Granberg</i>	183.
Identifiering av några medeltida kvinnonamn. Av <i>Frans de Brun</i>	204.
Brev från J. G. Oxenstierna till Fredrik Sparre år 1789. Meddelade av <i>H. v. D.</i>	209.
Göteborgssläkter från 1600-talet. 2. von Egmont. Av <i>H. Fröding</i> . Den genealogiska delen av <i>Alvina Wigert</i>	222.
Cremer. Adl. ätten nr 713. En på Svenska och Finska Riddarhusen icke upptagen, i Finland fortlevande gren (Kræmer). Av <i>Osmo Durchman</i>	231.
Thomas Cletcher. Av <i>Olof Granberg</i>	241.
Nyare genealogisk litteratur	72.
Genealogisk bibliografi 1919	166.
Svenska porträttarkivets verksamhet 1920	175.
Recensioner	68, 153, 242.
Smärre meddelanden	80, 170, 248.
Notiser	87, 178.
Frågor	89, 178, 254.
Rättelser	89, 179.
Insända böcker	91, 180, 255.
Personregister	257.

Illustrationer.

Porträtt av Augustin Ehrensvärd, riksrådet Carl Lagerberg, Mathias, »greve till Bäck», statssekreteraren Casten Feif, bibliotekarien Atle Wilskman, Raphaël Trichet Du Fresne och Johan Leijoncrona. Övr. illustr.: Laving av Augustin Ehrensvärd, Olivier von Egmonts exlibris, Peter von Egmonts namnteckning.

Följande av samfundets skrifter utlämnas åt *ledamöter i samfundet* efter rekvisition hos sekreteraren, adr. Kungl. Biblioteket, Stockholm 5, till nedan nämnda pris:

- Svenska autografsällskapets tidskrift, Del I, nr 1, 3, 7—12 årg.**
1879—1888, (h. 2 o. 4—6 saknas), per nr kr. 3.
- Svenska autografsällskapets tidskrift, Del II, nis 1—12 årg. 1889—**
1896, 340 sid.), lämnas fullständig till nedsatt pris av kr. 18.
- Lösa häften för 3 kr. för varje häfte; dubbelhäftet nis 11—12 för 6 kr.
- Ex. tryckt på *bättre papper* (därav några få fullständiga årg. äro tillgängliga)
jämte *Register* till delarne I och II, även på *bättre papper* kr. 45.
- Personregister** till delarne I och II (44 sid.) kr. 6.
- Personhistorisk tidskrift:**
Årg. I (1898—1899) h. 1, 3 o. 4 à kr. 3:75 (h. 2 slutsålt).
 > II (1900) h. 1—3 à kr. 3:75 (h. 4 slutsålt).
 > III (1901) h. 4 kr. 3:75 (h. 1—3 slutsålda).
 > IV (1902 — årg. XXI (1920) à kr. 15 per årg.

Handlingar, utg. genom samfundet:

- I. S:t Nikolais kyrkas i Stockholm vigselbok, 1. 1604—1650 och 2. 1651—1700 (182 sid.), utg. af F. U. Wrangel kr. 9:—.
- II. En adlig och furstlig hofpredikant under 1600-talets senare hälft, P. G. Öjer; utg. af Karl af Schmidt (82 sid.) kr. 4:50.
- III. Släkten Aminoff (slutsåld).
- IV. Klosterfolket i Vadstena af C. Silfverstolpe (168 sid.) kr. 9:—.
D:o d:o tryckt å *bättre papper* (i få ex.) kr. 15:—.
- V. Svenska porträtt i samlingarna vid Uppsala universitet, förteckn. af N. Sjöberg (6+87 sid.) med 31 porträtt; ingår i Personhist. tidskr. årg. III h. 3 o. årg. IV h. 1—4.
- VI. Svenskame under dannebrogen 1848—50, med tillägg (102+24 sid.), af B. Schöldström, med 97 porträtt. Erhålles gm C. E. Fritzes bokhandel, Stockholm.
- VII. Svensk genealogisk litteratur, förtecknad af J. A. Almqvist (80 sid.) . kr. 6:—.
- VIII. Porträttsamlingarna å Edsberg och Hedensberg (23 sid. och 14 porträtt + 56 sid. och 3 porträtt); ingår i årg. VI h. 3—4 och årg. VII h. 4.

Ny serie:

1. Köpings stads tjänstemän 1605—1905 af G. Elgenstierna (106 sid.); ingår i årg. VIII h. 3—4.
2. Kalmar regementets chefer 1623—1907 af F. Rudelius (160 sid. + 23 porträtt); ingår i årg. IX h. 3—4.
- Dödslistor från och med år 1899 till och med år 1903 à kr. 3.
3. Register till Personh. Samfundets porträttsamlingar årg. I—III (1906—08); ingår i årg. XI h. 2—4 och XII h. 1—2; även separat kr. 6.
4. Personhistoriska anteckningar rörande Kristianstads magistrat och andra stadens tjänstemän under åren 1700—1800. Af Karl Enghoff kr. 6.
5. V. Millqvist, Svenska Riksdagens Borgarstånd 1719—1866. Personhistoriska anteckningar kr. 9.
6. Erik XIV:s almanacksanteckningar, hans dagböcker, ritningar och musiknoter i urval, utg. af C. M. Stenbock; ingår i årg. XIV h. 2—3.
7. Olof och Caroline Wijks porträttsamling. Beskrifven af Nils Sjöberg; ingår i årg. XV h. 4.
8. Grefve Reinhold von Rosens porträttsamling. Beskrifven af Nils Sjöberg; ingår i årg. XVI h. 1—2.
9. Namnlistor över officerskårerna vid svenska s. k. mäningsregementen till häst och ståndsdragoner under stora nordiska kriget af V. Hamilton, C. H. Kreüger och E. Leijonhufvud; ingår i årg. XVIII h. 1—2.
10. Namnlistor över officerskårerna vid svenska s. k. mäningsregementen till fot under stora nordiska kriget af E. Leijonhufvud kr. 15:—.

Genealogiska uppslagsverk

Nedanstående verk försäljas i nya exemplar, så långt upplagorna räcka, till här noterade låga priser. Priserna inom parentes angiva ursprungliga prisen. Några av verken äro utsålda från förlagen.

F. U. Wrangel och Otto Bergström, Svenska Adelns Ättartaflor ifrån år 1857. (Fortsättning på Anreps Ättartaflor.) 2 delar. 1,928 sid. 1897, 1900. I 2:ne clotband. (Kr. 61: 75) 26: —.

K. A. K:son och G. C:son Leijonhufvud, Ny svensk släktbok. Med register af G. Ericson. 872 sid. 1906. Clotband. (Kr. 25:—) 10: —.

Svenskt Porträttgalleri. Utgivet av Hasse W. Tullberg. 25 delar i 44 volymer med omkring 25,000 porträtt och biografiska uppgifter samt register. 1892—1909. Komplette ex., inbunden i prydliga original-clotband. Delvis utsålt. (Kr. 421: 60) 150: —.

Generalregister till Svenskt porträttgalleri, omfattande 20,602 notiser. 850 sid. 1913. Clotband (Kr. 22: —) 5: —.

Johan Kleberg, Heraldiskt lexikon öfver å Svenska Riddarhuset introducerade ätter. 228 sid. Stor oktav. 1919. Tryckt i endast 300 numrerade exemplar. (Kr. 75: —) 30: —.

Oskar Wasastjerna, Ättar-Taflor öfver den på Finlands Riddarhus introducerade adeln. 1,946 sid. 3 delar 1879—1880. Stor 8:o. Inbunden i tvenne helclotband. Utsåld i allmänna bokhandeln. 40: —.

Jully Ramsay, Fräsesläkter i Finland intill stora ofreden. Med vapenavbildningar. 592 sid. Stor oktav. 1909. Särdeles gediget, stiltroget linneband med tryck i guld och rött. (Kr. 60: —) 30: —.

Finländsk slätkkalender L. 1920. Utgiven av Folke Landgrén. 238 sid. Med flera porträtt. 1920. Inbunden. (Fmk 50: —) 5: —.

Major Robert Södermark, Kungl. svenska riddarordnarna jämte konung Oscar II:s jubileumsminnestecken. Personhistoriskt praktverk med talrika porträtt samt avbildningar av ordnar m. m. å plansch-papper. Kvartformat. 474 sid. 1907. (Kr. 25: —) 7: —.

Erik o. Adolf Noreen, Svenska familjenamn vid början av 1900-talet. Alfabetisk förteckning. 128 sid. 1907. (Kr. 3: —) 1: —.

Stort lager av matriklar och kalendrar från 1750—1920.

Björck & Börjesson, Stockholm